

neoficiāls tulkojums

STARPTAUTISKAIS VALŪTAS FONDS

Juridiskā nodaļa

LATVIJA

MAKSĀTNESPĒJAS SISTĒMAS NOVĒRTĒJUMS

José M. Garrido, Amira Rasekh, Adolfo Rouillon

2019. gada janvāris

NATIONAL
DEVELOPMENT
PLAN 2020

EUROPEAN UNION
European Social
Fund

INVESTING IN YOUR FUTURE

Šajā pārskatā iekļautas tehniskas konsultācijas, ko Starptautiskā Valūtas fonda (SVF) darbinieki snieguši Latvijas Republikas iestādēm (turpmāk tekstā - “TK saņēmējs”), atbildot uz to lūgumu pēc tehniskās palīdzības. Šā pārskata (pilnībā vai daļēji) vai tā kopsavilkumu saturu SVF var izpaust SVF izpilddirektoriem un saviem darbiniekiem, citām TP saņēmēja aģentūrām vai starpniecības iestādēm, kā arī pēc pieprasījuma – Pasaules Bankas darbiniekiem un citiem tehniskās palīdzības sniedzējiem un līdzekļu devējiem, kuriem ir likumīgas intereses, ja vien TA saņēmējs īpaši neiebilst pret šādu informācijas izpaušanu (skat. Darba pamatnostādnes tehniskās palīdzības informācijas izplatīšanai - <http://www.imf.org/external/np/pp/eng/2013/061013.pdf>). Šā pārskata (pilnībā vai daļēji) vai tā kopsavilkumu izpaušanai personām ārpus SVF, kuras nav TA saņēmēja aģentūras vai starpniecības iestādes, Pasaules Bankas darbiniekiem, citiem tehniskās palīdzības sniedzējiem un līdzekļu devējiem, kuriem ir likumīgas intereses, nepieciešama nepārprotama piekrišana no TA saņēmēja un SVF Juridiskās nodaļas.

SATURA RĀDĪTĀJS

PRIEKŠVĀRDS	5
KOPSAVILKUMS	7
1. TABULA. GALVENIE IETEIKUMI	10
IEVADS	12
A. Vispārīgā informācija	12
B. Pārskats par maksātnespējas procesiem Latvijā	13
I. MAKSĀTNESPĒJAS PROCESA ADMINISTRATORU REŽĪMS	14
A. Maksātnespējas procesa administratoru amata apliecību izdošana un maksātnespējas procesa administratoru reģistrācija	14
<i>i) Tiesiskais regulējums</i>	14
<i>ii) Atlase: kvalifikācijas kritēriji</i>	14
<i>iii) Eksaminācija un amata apliecības izsniegšana</i>	15
<i>iv) Reģistrācija</i>	16
<i>v) Tālākizglītība un amata apliecības derīguma termiņa pagarināšana</i>	16
B. Administratori maksātnespējas procesos	17
<i>i) Iecelšanas sistēma</i>	17
<i>ii) Interēšu konflikti</i>	18
<i>iii) Atkāpšanās</i>	19
<i>iv) Atcelšana</i>	19
<i>v) Aizstāšana</i>	19
<i>vi) Vispārīgie pienākumi</i>	20
<i>vii) Pārskatu sniegšanas pienākumi</i>	20
<i>viii) Ētikas kodekss</i>	21
<i>ix) Atlīdzība un izdevumi</i>	21
C. Maksātnespējas procesa administratoru uzraudzība	23
<i>i) Uzraudzības un regulatīvā iestāde</i>	23
<i>ii) Pārbaudes</i>	23
<i>iii) Sūdzību izskatīšana</i>	24
<i>iv) Administratīvie pārkāpumi</i>	25
<i>v) Disciplinārlietas</i>	25
<i>vi) Personiskā atbildība pret trešajām personām</i>	25
<i>vii) Apdrošināšana</i>	26
II. DAŽI MAKSĀTNESPĒJAS PROCESA DARBĪBAS ASPEKTI	27
A. Pārskats par Maksātnespējas sistēmas efektivitāti	27
B. Tiesiskās aizsardzības process: ļaunprātīga izmantošana un problēmas	28
C. Likvidācija: Bezaktīvu lietas	31
D. Likvidācija: Uzņēmuma kā kopuma pārdošanas problēma	32

III. MAKSĀTNESPĒJAS UN DATU VĀKŠANAS SISTĒMAS	34
A. Datu avoti un statistikas pārskati	35
B. Statistikas pārskatu tvērums un metodoloģija	37
<i>i) Vispārējie maksātnespējas procesa efektivitātes indikatori</i>	39
<i>ii) Rezultatīvie indikatori</i>	40
C. Kontroles tvēruma un metodoloģijas jautājumi	43
D. Ieteikumi datu apkopošanas un statistiskās analīzes uzlabošanai	44
<i>i) Procedūru apraksts</i>	44
<i>ii) Blokslēmas ar atskaites punktiem un datu vākšanas momentiem</i>	45
<i>iii) Vācamie dati</i>	45
<i>iv) Metodoloģija</i>	47
<i>v) Datu vākšana un uzraudzība</i>	49
<i>vi) Cita datu izmantošana</i>	53
IV. SECINĀJUMI UN NĀKAMĀS DARBĪBAS	54
1. PIELIKUMS: PROCESU APRAKSTS	56
2. PIELIKUMS: MAKSĀTNESPĒJAS PROCESU BLOKSLĒMAS	62
I PAPILDINĀJUMS: GRUPAS APMEKLĒJUMA LAIKĀ SATIKTO PĀRSTĀVJU UN IEINTERESĒTO PERSONU SARAKSTS	64

PRIEKŠVārds

Pēc Latvijas iestāžu lūguma SVF iesaistījās Latvijas maksātnespējas procesa režīma galveno aspektu izvērtēšanā, īpašu uzmanību pievēršot maksātnespējas procesa administratoru režīmam, maksātnespējas sistēmas vispārējai efektivitātei, kā arī datu apkopošanai un statistikas pārskatiem par maksātnespējas procesiem.

SVF grupas pārstāvji devās šādos komandējumos: 2017. gada oktobrī (Rouillon kungs); 2018. gada maijā (Rouillon kungs); 2018. gada septembrī-oktobrī (Garrido kungs, Rasekh kundze un Rouillon kungs). Komandējumu laikā Latvijā grupas pārstāvji tikās ar valdības iestādēm, kuru tiešā kompetence attiecas uz šajā pārskatā ietvertajiem jautājumiem. Turklāt notika tikšanās citās iestādēs, piemēram, tiesu iestādēs, reģistros, kā arī ar dažādām privātā sektora ieinteresētajām personām, tostarp kredītiestādēm, uzņēmēju apvienībām un zvērinātu advokātu biroju speciālistiem.

Grupas pārstāvji vēlētos izteikt pateicību visām iestādēm un atsevišķām personām par silto viesmīlību un laipnību visa darba gaitā, kā arī par notikušajām visaptverošajām un vaļsirdīgajām diskusijām. Īpaša pateicība Tieslietu ministrijas, Maksātnespējas kontroles dienesta un Tiesu administrācijas darbiniekiem par lielisko atbalstu un palīdzību komandējumu grafika organizēšanā.

GLOSĀRIJS

ERAB Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banka

EK Eiropas Komisija

ES Eiropas Savienība

IKP iekšzemes kopprodukts

SVF Starptautiskais Valūtas fonds

TAP tiesiskās aizsardzības process (reorganizācija)

TM Tieslietu ministrija

MVU mazie un vidējie uzņēmumi

TP tehniskā palīdzība

UNCITRAL Apvienoto Nāciju Organizācijas Starptautiskā tirdzniecības tiesību komisija

PB Pasaules Banka

KOPSAVILKUMS

Latvijā ir veiktas vērienīgas maksātnespējas sistēmas reformas. Šīs svarīgās reformas ir ietekmējušas daudzas maksātnespējas sistēmas sastāvdaļas. Latvijas iestādes pieņēma Maksātnespējas politikas attīstības pamatnostādnes laikposmam 2016. -2020. gadam ar mērķi izvērtēt maksātnespējas sistēmas problēmas, prioritātes un sasniedzamos rezultātus.

Reformu novērtējums un to īstenošana sniedz unikālu iespēju novērtēt reformu centienus un to rezultātus. SVF grupa sadarbojās ar Latvijas iestādēm, analizējot maksātnespējas sistēmas galvenās jomas: maksātnespējas procesa administratoru režīms; maksātnespējas sistēmas, tostarp tiesiskās aizsardzības procesa, vispārējā efektivitāte, bezaktīvu lietas un likvidācijas procesā esošo uzņēmumu pārdošana¹; kā arī datu vākšanas un statistikas sistēmas.

Maksātnespējas procesa administratoru režīms ir nostiprināts. Īpaši apstākļi likuši pievērst lielāku uzmanību maksātnespējas procesa administratoru situācijai Latvijā. Iestādes ir veltījušas ievērojamus līdzekļus un pūles, lai uzlabotu maksātnespējas procesa administratoru regulējumu un uzraudzību.

Maksātnespējas procesa administratoru režīmā ir daudzas jomas, kurās ir jūtama reformu pozitīvā ietekme. Tās ietver: kvalifikācijas prasības, tostarp eksāmenu norisi, prasības atjaunot amata apliecību, pastiprinātu uzraudzību, ko veic Maksātnespējas kontroles dienests, kā arī maksātnespējas procesa administratoru iecelšanas sistēmu. Maksātnespējas kontroles dienestam ir vairāk resursu maksātnespējas procesa administratoru uzraudzībai uz vietas un attālināti, kā arī tas ir efektīvi izskatījis sūdzības par maksātnespējas procesa administratoriem.

Vēl ir dažas jomas, kurās maksātnespējas procesa administratoru regulējums ir uzlabojams. Kandidātu reputācijas novērtējumu maksātnespējas procesa administratora amata apliecības iegūšanai vai atjaunošanai būtu uzlabojams ar skaidriem un objektīviem noteikumiem. Amata apliecības izdošanas termiņš būtu jāpagarina, pārsniedzot pašreizējo divu gadu termiņu, un katrā ziņā maksātnespējas procesa administratoriem būtu jāļauj noslēgt lietas, kurās tie ir likumīgi iecelti. Iecelšanas sistēmā varētu ieviest maksātnespējas procesa administratoru kategorijas, lai novērstu to, ka tikai pēc nejaušības principa sarežģītām lietām tiek iecelti nepieredzējuši maksātnespējas speciālisti. Būtu jāietver izdevumi maksātnespējas procesā, lai neabsorbētu visus resursus un neatstātu maksātnespējas procesa administratorus bez atlīdzības. Būtu jāgroza noteikumi par apdrošināšanu, lai visos gadījumos nodrošinātu pietiekamu segumu.

Maksātnespējas sistēmas darbība nav pilnībā apmierinoša. Iestādes ir noteikušas vairākus problēmjaudājumus, kuru risināšanai nepieciešama rūpīga uzraudzība un, iespējams, arī mērķtiecīgas juridiskas un reglamentējošas reformas. Šie problēmjaudājumi ietver: sistēmas vispārējo efektivitāti, par ko liecina kreditoru atgūšanas rādītāji, tiesiskās aizsardzības procesa neizmantošana un ļaunprātīga izmantošana, lielais skaits bezaktīvu lietu, kā arī grūtības uzņēmumu pārdošanā ar darbības turpināšanu. Šie problēmjaudājumi tiek analizēti šajā pārskatā.

Sistēmas vispārējā efektivitāte ir jāizvērtē, pamatojoties uz datiem. Latvijā ir veikta zināma analīze par maksātnespējas sistēmas efektivitāti. Daži tās secinājumi ir pienācīgi pamatoti ar

---

¹ Šajā pārskatā "likvidācija" attiecas uz likvidācijas vai bankrota procedūru, kura reglamentēta Maksātnespējas likumā un kuras mērķis ir maksātnespējīgā parādnieka aktīvu likvidācija, lai proporcionāli atmaksātu kreditoru prasījumus. Šis pārskats neattiecas uz Komerclikumā noteiktu maksātspējīgu uzņēmumu likvidāciju.

datiem, bet citus, piemēram, nodrošināto kreditoru atgūšanas rādītājus, ir ietekmējusi pārbaudāmo datu novērtēšanai izmantotā metodoloģija. Tādēļ ir ļoti svarīgi noteikt stabilu pamatojumu attiecībā uz datu vākšanu un statistikas metodoloģiju.

Tiesiskās aizsardzības procesā saskatāmas vairākas problēmas. Tiesiskās aizsardzības process kā galvenais instruments dzīvotspējīgu uzņēmumu reorganizācijai Latvijā, šķiet, nepilda minēto funkciju. Ir ierobežots to gadījumu skaits, kad plāns ir noslēgts, un tas liecina, ka šo procesu daudzos gadījumos izmanto tikai kā vilcināšanās taktiku pret kreditoru prasībām. Būtu nepieciešama virkne izmaiņu, lai Latvijas maksātnespējas sistēmā ieviestu pienācīgu līdzsvaru starp reorganizāciju un likvidāciju, atvieglotu dzīvotspējīgu uzņēmumu rehabilitāciju un ilgtermiņa izaugsmi.

Lielo bezaktīvu maksātnespējas gadījumu skaitu Latvijā var izskaidrot ar faktoriem, kuri neattiecas uz maksātnespējas sistēmu. Paaugstinātais bezaktīvu lietu skaits varētu būt saistīts ar dažiem nodokļu noteikumiem, kas paredz maksātnespējas procesa pabeigšanu, lai atskaitītu nodokļu maksājumus. "Fiktīvo uzņēmumu" izmantošana arī var veicināt to lietu lielo procentuālo daudzumu, kurās nav aktīvu. Pastāv arī nodokļu noteikumi, ar kuriem nosaka valdes locekļu atbildību, kas var motivēt maksātnespējas procesa neefektīvu izmantošanu. Bezaktīvu lietu problēmu varētu risināt, nosakot prezumpciju par apzinātu maksātnespēju šādos gadījumos un, jo īpaši, ieviešot īpašu kopsavilkuma procesu, kas ļautu slēgt bezaktīvu lietas, minimāli izmantojot nepietiekamos valsts resursus, un nodrošinot, ka vienmēr pastāv iespēja atgūt aktīvus un saukt pie atbildības tos, kas ir atbildīgi par uzņēmuma maksātnespēju.

Uzņēmumu kā kopuma pārdošanas stimulēšana varētu veicināt likvidācijas režīma efektivitāti. Lielākā daļa likvidāciju rezultātā tiek veikta maksātnespējīgā uzņēmuma aktīvu pārdošana pa daļām. Uzņēmuma pārdošanai kopumā vai uzņēmuma struktūrvienību pārdošanai būtu jābūt prioritārai kā efektīvākam uzņēmumu likvidācijas risinājumam. Pārdošanai kopumā ir vajadzīgi skaidri noteikumi par uzņēmējdarbības turpināšanu maksātnespējas procesā, iespēja iekļaut apgrūtinātus aktīvus un līgumattiecības, kā arī elastīgums gan pārdošanas laikā, gan modalitātē. Lai pārdotu uzņēmumus, ir jāsteno pienācīgi aizsardzības pasākumi un pienācīgi jāaizsargā ieguvēja stāvoklis.

Latvijā ir sarežģīta datu vākšanas sistēma. Latvijas iestādes ir veltījušas resursus maksātnespējas datu vākšanas sistēmu izveidei: Maksātnespējas reģistrs apkopo nozīmīgu informāciju par visiem maksātnespējas procesiem; Maksātnespējas kontroles dienests iegūst pietiekoši daudz informācijas no maksātnespējas procesa administratoru pārskatiem un apkopo visaptverošus statistikas pārskatus par Latvijas maksātnespējas sistēmu.

Datu vākšanā un metodoloģijā statistikas pārskatu izstrādei ir dažas problēmas. Procedūru apraksts un procedūru attēlojums ar blokshēmu palīdzību ļauj identificēt atskaites punktus un datu vākšanas jautājumus: tā rezultātā tiktu izveidota detalizētāka datu vākšanas sistēma, ar ko varētu noteikt katras procesa fāzes ilgumu un iegūt būtisku informāciju no katra attiecīgā procesa brīža. Statistikas metodoloģijai ir vajadzīgas dažas korekcijas, jo īpaši attiecībā uz izmaksu novērtēšanu un nodrošinātā kredīta atgūšanu. Pārskatā paziņoto datu saturs varētu ietvert ekonomisko informāciju – tas palielinātu statistikas pārskatu izmantošanu, vairotu izpratni par maksātnespējas sistēmas nozīmi citu iestāžu starpā.

Dažādu datu sistēmu integrācija palielinātu uzraudzības efektivitāti. Datu vākšanas sistēmu varētu papildus uzlabot, integrējot Tiesu informatīvo sistēmu, kas sniedz papildu informāciju un ļauj pārbaudīt maksātnespējas procesa administratoru paziņoto informāciju. Maksātnespējas procesa administratoru uzraudzību var uzlabot, paplašinot viņu pārskatu sniegšanas pienākumus elektroniskajā sistēmā. Elektroniskajā sistēmā varētu ieviest arī kontroli pār tiesiskās aizsardzības procesa uzraugiem. Tad pārskatus var analizēt statistikas vajadzībām.

Maksātnespējas sistēmas pārskatīšanas un modernizācijas process ir ilgstošs. Juridiskajām reformām vajadzīgs laiks, lai sistēmas lietotāji tās absorbētu, bet institucionālajām izmaiņām vajadzīgs vēl vairāk laika, lai parādītos to pilnīga ietekme. Šā iemesla dēļ Latvijas iestāžu apņemšanās attīstīt maksātnespējas sistēmu vajadzētu dot rezultātus. Tomēr šīs sistēmas darbības rezultāti ir atkarīgi no vairākiem faktoriem, kas neietilpst tiesu vai Maksātnespējas kontroles dienesta kompetencē. Tādēļ tiesu vai maksātnespējas regulatora rezultatīvajiem indikatoriem būtu jākoncentrējas tikai uz darbībām, kuras ir šādu iestāžu kompetencē.

Veiktais analītiskais darbs un notiekošie datu vākšanas centieni rada Latvijai privilģētu stāvokli, lai uzņemtos turpmākas iniciatīvas maksātnespējas sistēmas uzlabošanai. Nākotne radīs papildu izaicinājumus un iespējas maksātnespējas sistēmas attīstībai. Latvija ir labi sagatavota topošās ES direktīvas par pārstrukturēšanu īstenošanai, un tai vajadzētu būt tālejošākai un iet tālāk par Eiropas prasībām, lai turpinātu uzlabot savu sistēmu un sasniegtu izcilību.

1. TABULA. GALVENIE IETEIKUMI

Ieteikumi	Kompetentā iestāde	Prioritāte	Punkti
<i>Maksātnespējas procesa administratoru režīms</i>			
Kvalifikācijas kritēriji: noteikt tiesību aktos vai piemērojamā regulējumā noteiktos objektīvos pamatus kandidātu reputācijas novērtēšanai	Tieslietu ministrija (TM); Maksātnespējas kontroles dienests	Augsta	23 (8)
Pagarināt maksātnespējas procesa administratoru amata apliecības divu gadu derīguma termiņu un ļaut likumīgi ieceltiem administratoriem pabeigt savas maksātnespējas lietas	TM; Maksātnespējas kontroles dienests	Augsta	29 (14)
Iecelšanas nejaušajā sistēmā ieviest maksātnespējas procesa administratoru kategorijas	TM; Maksātnespējas kontroles dienests	Augsta	31 (16)
Grozīt maksātnespējas procesa administratoru atlīdzības noteikumus bezaktīvu lietās, rezervējot līdzekļus atlīdzības izmaksai	TM; Maksātnespējas kontroles dienests	Augsta	41 (26)
Izvairīties no pārmērīgiem izdevumiem, tiesību aktos nosakot, ka maksimālo izdevumu summu var mainīt tikai ar kreditoru vienprātīgu piekrišanu	TM; Maksātnespējas kontroles dienests	Augsta	42 (27)
Nodrošināt atbilstošu apdrošināšanas segumu maksātnespējas procesa administratoriem	TM; Maksātnespējas kontroles dienests	Augsta	50 (35)
<i>Maksātnespējas procesa darbība</i>			
Reformēt tiesiskās aizsardzības procesu, lai panāktu labāku līdzsvaru starp reorganizāciju un likvidāciju, kā arī izvairītos no šā procesa ļaunprātīgas izmantošanas.	Valdība, TM	No augstas līdz vidējai	56 (41)
Novērst bezaktīvu maksātnespējas lietu iesniegšanas lielo skaitu, pārskatot un vajadzības gadījumā grozot nodokļu tiesību aktus; - ieviešot prezumpciju par apzinātu maksātnespēju; un - ieviešot kopsavilkuma procedūru bezaktīvu lietām	Valdība, TM; Finanšu ministrija	No augstas līdz vidējai	58 (43)

Ieteikumi	Kompetentā iestāde	Prioritāte	Punkti
Reformēt Maksātspējas likumu, lai stimulētu uzņēmumu kā kopuma pārdošanu	Valdība, TM	No augstas līdz vidējai	60 (45)
<i>Maksātspējas un datu vākšanas sistēmas</i>			
Ieviest maksātspējas statistikas metodoloģijas pārskatīšanu	Maksātspējas kontroles pakalpojums	Augsta	104-114 (89-99)
Palielināt statistikas pārskatos iekļautās informācijas apjomu, jo īpaši attiecībā uz tiesiskās aizsardzības procesiem	TM, Maksātspējas kontroles dienests	Vidēja	103 (88)
Palielināt maksātspējas informācijas apmaiņu starp Uzņēmumu reģistra (Maksātspējas reģistra), Tiesu administrācijas (Tiesu informatīvās sistēmas) un Maksātspējas kontroles dienesta sistēmām	TM, Tiesu administrācija, Maksātspējas kontroles dienests, Uzņēmumu reģistrs	Vidēja	106, 115 (91, 100)
Izmantot esošos un jauniegūtos datus, lai uzlabotu Maksātspējas kontroles dienesta uzraudzības funkcijas	Maksātspējas kontroles pakalpojums	Vidēja	114-117 (99-102)
Pārskatīt maksātspējas sistēmas rezultatīvos indikatorus	Valdība	Augsta	73 (58)

Augsta prioritāte: 6 –12 mēneši

Augsta līdz vidēja prioritāte: 12 –24 mēneši

Vidējā prioritāte: > 24 mēneši

IEVADS

A. Vispārīgā informācija

- 1. Latvijas Tieslietu ministrija (TM) lūdza SVF palīdzību dažu svarīgu maksātnespējas sistēmas jomu izvērtēšanā.** Iestāžu lēmums sākt maksātnespējas procesa tiesiskā regulējuma reformas procesu tika pieņemts saistībā ar vispārējo uzskatu, ka maksātnespējas procesu īstenošanu negatīvi ietekmēja vairāku maksātnespējas procesa administratoru darbības neefektivitāte un sistēmas ļaunprātīga izmantošana. Dažādi maksātnespējas sistēmas ļaunprātīgas izmantošanas veidi laikposmā no 2008. gada līdz 2014. gadam kreditoriem būtu radījuši ievērojamus zaudējumus, kuru apmērs ir diapazonā no EUR 580 000 000 līdz EUR 750 000 000, kas ir vidēji EUR 665 000 000.²
- 2. Lai vadītu reformu procesu, Ministru kabinets pieņēma Maksātnespējas politikas attīstības pamatnostādnes (2016.–2020. gadam).** Pamatnostādnēs ir iekļauti ieteikumi:
  - i) palielināt sanācijas un ārpusstiesas parādu restrukturizācijas mehānismu izmantošanu;
  - ii) stiprināt likvidācijas procedūru, it īpaši palielinot kreditoru atgūšanas rādītājus un samazinot procedūru izmaksas;
  - iii) stiprināt maksātnespējas procesa administratoru amata apliecību izdošanu un uzraudzību; un
  - iv) novērtēt, vai personas maksātnespējas procesi nav pārāk elastīgi un vai tos nevar ļaunprātīgi izmantot negodprātīgi parādnieki.
- 3. Atbilstoši saskaņojumam ar Latvijas iestādēm, šā Pārskata mērķis ir izvērtēt vairāku svarīgu maksātnespējas sistēmas aspektu īstenošanu.** TP novērtējuma darbības joma ir šāda:
  - I. Maksātnespējas procesa administratoru režīms, tostarp amata apliecības izdošanas, administratoru iecelšanas, atlīdzības, atbildības un uzraudzības sistēma;
  - II. Daži problēmjasautājumi, kuri negatīvi ietekmē juridisko personu maksātnespējas procesa efektivitāti, proti: daudzie bezaktīvu uzņēmumu maksātnespējas procesi; maz tiek izmantota uzņēmumu kā kopuma pārdošana likvidācijas procesā; reorganizācijas procedūru ļaunprātīga izmantošana un problēmas;
  - III. Maksātnespējas un datu vākšanas sistēmas, koncentrējoties uz maksātnespējas procesu un administratoru darbību.
- 4. Šajā pārskatā galvenā uzmanība ir pievērsta maksātnespējas sistēmas darbības praktiskajiem aspektiem, jo īpaši maksātnespējas procesa administratoru darbības regulējumam un uzraudzībai, kā arī datu vākšanai.** Šā pārskata īpašās specifikas dēļ tajā iekļautie ieteikumi ir pamatoti ar Latvijas sistēmas analīzi un tajos nav atsauces uz starptautisko maksātnespējas standartu (PB principi un UNCITRAL ieteikumi) vai citiem konceptuāliem regulējumiem (piemēram, ERAB Profesionālās darbības principiem maksātnespējas procesos), jo šajos standartos parasti sniegti augsta līmeņa ieteikumi.

---

² Šajā aprēķinā ņemti vērā finanšu zaudējumi (tiešie un netiešie zaudējumi nodrošinātajiem un nenodrošinātajiem kreditoriem) un nefinanšu zaudējumi (aktīvu amortizācijas dēļ, kapitāla alternatīvās izmaksas un IKP multiplikatora efekta dēļ). Skat.: Ārvalstu investoru padomes Latvijā un Deloitte 2016. *gada pētījums* par ļaunprātīgiem maksātnespējas procesiem, kas pieejams <http://www.ficil.lv/wp-content/uploads/2017/04/16-04-06-FICIL-Insolvency-Abuse.pdf>.

B. Pārskats par maksātnespējas procesiem Latvijā

5. Latvijas Maksātnespējas likumā paredzēti trīs maksātnespējas procesi juridiskajām personām, proti:

- **Juridiskās personas maksātnespējas (likvidācijas) process.** Juridisko personu maksātnespējas procesa mērķis ir maksātnespējīgas juridiskas personas aktīvu likvidācija, lai sadalītu ieņēmumus starp kreditoriem saskaņā ar likumā noteikto prasījumu grupēšanu. Tā ir pilnībā tiesā notiekošs process, kurā maksātnespējas procesa administrators pārņem maksātnespējīgās personas īpašuma pārvaldīšanu un tam īsā laikā ir jārealizē visi parādnieka aktīvi. Maksātnespējas procesa administratoriem jābūt profesionāļiem, kuriem ir amata apliecība. Jebkurā procesa posmā likvidāciju var pārvērst sanācijas procesā saskaņā ar kreditoru apstiprinātu plānu.
- **Tiesiskās aizsardzības process (TAP).** TAP ir pilnībā tiesā notiekošs sanācijas process, kurā parādnieks ar saviem kreditoriem apspriež sanācijas plānu, par ko jābalso un ko jāapstiprina nenodrošinātajiem kreditoriem, kuri pārstāv vairāk nekā pusi no nenodrošinātajiem prasījumiem, un nodrošinātajiem kreditoriem, kuri pārstāv divas trešdaļas no nodrošinātajiem prasījumiem. Pēc plāna apstiprināšanas tiesā tas būs saistošs visiem kreditoriem, tostarp tiem, kuri šo plānu neapstiprināja. Likumā pieļauts plāna elastīgs saturs, taču tā izpilde ir jāpabeidz 2 gados, bet ar kreditoru piekrišanu tā termiņu var pagarināt vēl uz 2 gadiem. Plānu pārrauga uzraugošā persona, kam nav jābūt licencētam maksātnespējas speciālistam.
- **Ārpustiesas tiesiskās aizsardzības process (ĀTAP).** ĀTAP ir hibrīda ārpustiesas/tiesas sanācijas procedūra, kas ir līdzīga paātrinātai vai saīsinātai reorganizācijas procedūrai, kura paredzēta iepriekš sagatavotā plāna apstrādei. Sarunas notiek ārpustiesas kārtībā un pēc tam, kad plānu apstiprina tāds pats kreditoru vairākums kāds piemērojams TAP, tiek ierosināta īsa tiesvedība, lai saņemtu tiesas apstiprinājumu šādam plānam. Pretējā gadījumā saskaņā ar TAP noteiktā plāna tiesiskās prasības un tā sekas piemērojamas arī ĀTAP plānam pēc tam, kad to apstiprinājusi tiesa.

I. MAKSĀTNESPĒJAS PROCESA ADMINISTRATORU REŽĪMS

A. Maksātnespējas procesa administratoru amata apliecību izdošana un maksātnespējas procesa administratoru reģistrācija

i) Tiesiskais regulējums

6. Latvijas tiesiskais regulējums, kurā reglamentēta maksātnespējas procesa administratoru darbības sistēma, ir visaptverošs un detalizēts. Šis režīms ir izstrādāts Maksātnespējas likumā³ un vairākos Ministru kabineta izdotajos noteikumos⁴. Maksātnespējas likumā aplūkoti juridisko personu maksātnespējas procesa divu veidu speciālisti, proti: i) tiesiskās aizsardzības procesu uzraugošā persona⁵ un ii) maksātnespējas (likvidācijas) procesa administrators⁶. Šajā likumā nav noteiktas nekādas amata apliecības izdošanas vai reģistrācijas prasības attiecībā uz TAP uzraugošajām personām. No otras puses, maksātnespējas procesa administratoriem ir jāatbilst stingrām juridiskajām prasībām, lai saņemtu amata apliecību, un viņiem ir jābūt kvalificētiem šādi darbam. Maksātnespējas kontroles dienesta direktors ir par “administrators iecelšanu amatā” (amata apliecības izdošanu) atbildīgā iestāde pēc tam, kad šis administrators ir nokārtojis minētajā likumā noteikto eksāmenu⁷. Maksātnespējas kontroles dienesta direktors izsniedz arī “administrators amata apliecību”, kuras derīguma termiņš ir divi gadi⁸.

ii) Atlase: kvalifikācijas kritēriji

7. Likumā precizēti vispāratzītai labākajai praksei atbilstoši kvalifikācijas kritēriji amata apliecības saņemšanai. Tieslietu ministra norīkota eksaminācijas komisija izvērtē personas, kuras vēlas ieņemt administrators amatu⁹. Amata apliecību (sertificēta) darbam maksātnespējas procesa administrators statusā var saņemt tikai fiziska persona: i) kura sasniegusi 25 gadu vecumu; ii) kura ieguvusi augstāko izglītību tiesību zinātnēs; iii) kura prot latviešu valodu augstākajā līmenī; iv) kurai ir vismaz triju gadu darba pieredze; v) kura

³ Maksātnespējas likums stājās spēkā 2010. gada 1. novembrī un ir vairākkārt grozīts. Jaunākie grozījumi, kas tika izskatīti šā ziņojuma sagatavošanas laikā, stājās spēkā 2018. gada 1. jūlijā.

⁴ Noteikumi Nr. 247 (2016. gada 19. aprīlis) "Noteikumi par maksātnespējas procesa administrators darbības pārskatu un tā aizpildīšanas kārtību". Noteikumi Nr. 233 (2017. gada 3. maijs) "Maksātnespējas procesa administrators un tiesiskās aizsardzības procesa uzraugošo personu disciplinārlietu noteikumi". Noteikumi Nr. 286 (2017. gada 30. maijs) "Tiesiskās aizsardzības procesa uzraugošās personas un maksātnespējas procesa administrators lietvedības noteikumi". Noteikumi Nr. 288 (2017. gada 30. maijs) "Maksātnespējas procesa administrators pretendentu apmācības, eksaminācijas kārtība, eksaminācijas komisijas darbības kārtība un maksātnespējas procesa administrators amatā iecelšanas, atbrīvošanas, atcelšanas un atstādināšanas no amata un amata darbības apturēšanas kārtība.

⁵ Maksātnespējas likums, I¹ nodaļa "Tiesiskās aizsardzības procesa uzraugošā persona"

⁶ Maksātnespējas likums, II nodaļa "Administrators"

⁷ Maksātnespējas likums, 13.¹ panta pirmā daļa

⁸ Maksātnespējas likums, 13.¹ panta otrā daļa

⁹ Maksātnespējas likums, 16.¹ panta pirmā daļa. Eksaminācijas komisijas sastāvā ir pa vienam pārstāvim no Tieslietu ministrijas, Maksātnespējas kontroles dienesta, augstskolu akadēmiskā personāla un Administrators asociācijas. Eksaminācijas komisijā iekļauj arī Tieslietu padomes noteiktu rajona (pilsētas) tiesas tiesnesi un Maksātnespējas jautājumu konsultatīvās padomes deleģētu nevalstiskās organizācijas pārstāvi.

nokārtojusi maksātspējas procesa administratora eksāmenu; vi) kurai ir nevainojama reputācija¹⁰.

8. Kritēriji un procedūra kandidāta reputācijas novērtēšanai nav precīzi definēti.

Maksātspējas kontroles dienestam ir jāsniedz eksaminācijas komisijai informācija, kas varētu liecināt par to, ka pretendenta reputācija nav nevainojama¹¹. Tomēr nav skaidrs, vai Maksātspējas kontroles dienestam būtu jāapkopo vai jāpieprasa informācija par katra pretendenta reputāciju un kādi dati būtu uzskatāmi par būtiskiem, lai negatīvi ietekmētu šādu reputāciju. Elementi, ar kuriem eksaminācijas komisijai būtu jāpamato savs atzinums par atbilstību vai neatbilstību prasībai par nevainojamu reputāciju, nav skaidri definēti. Negatīvs eksaminācijas komisijas atzinums liedz pretendentam kārtot eksāmenu un līdz ar to izslēdz viņu no maksātspējas procesa administratora amata apliecības saņemšanas procesa¹². Šo lēmumu būtu jāpamato ar objektīviem apsvērumiem, kas noteikti tiesību aktos vai piemērojamos noteikumos. Skaidrām un publiski zināmām pamatnostādnēm būtu jāpadara novērtēšanas sistēma objektīvāka un jānovērš patvaļīgi lēmumi.

iii) Eksaminācija un amata apliecības izsniegšana

9. Maksātspējas procesa administratoru amata apliecību izsniegšana ir atbilstoši saistīta ar labi organizētu un diezgan stingru eksaminācijas procedūru.

Pirms amata apliecības izsniegšanas kandidātus eksaminē par maksātspējas procesa tiesību aktiem un praksi, kā arī citiem jautājumiem attiecībā uz maksātspējas procesa administratora funkciju veikšanu. Eksaminācijas priekšnoteikums ir mācību kursa apmeklēšana un šādu kursu organizētāja izsniegta sertifikāta iegūšana¹³. Eksaminācijas komisija izstrādā eksāmenu mācību programmu, kuru vada Maksātspējas kontroles dienests un izvērtē minētā komisija. Eksāmens sastāv no trim daļām, proti: 1) pretendenta teorētisko zināšanu vispārīgas pārbaudes rakstveidā; 2) praktiskā uzdevuma (lietas) atrisināšanas, arī rakstveidā; 3) pretendenta teorētisko zināšanu mutvārdu pārbaudes un pārrunām, kurās pārbauda vairākas kompetences (motivāciju ieņemt administratora amatu, komunikācijas un organizatoriskās prasmes, sistemātiskās domāšanas prasmes un strīdu izšķiršanas prasmes), kā arī citus jautājumus, kas saistīti ar administratora profesiju¹⁴. Ja pretendents nenokārto kādu no iepriekš minētajām eksāmena daļām, tad Maksātspējas kontroles dienests nevar viņu iecelt amatā. Saņemot eksaminācijas komisijas iesniegtos eksāmena novērtējumus, Maksātspējas kontroles dienesta direktoram nekavējoties

¹⁰ Maksātspējas likums, 13. panta pirmā daļa

¹¹ Noteikumi Nr. 288, 15. punkts

¹² Noteikumi Nr. 288, 17.6. punkts

¹³ Maksātspējas likums, 15. panta pirmā daļa. Saskaņā ar Noteikumu Nr. 288 II nodaļas 3. punktu administratora pretendents jāapgūst apmācība vismaz šādās jomās: 1) maksātspēja un administratoru profesionālā ētika (30 akadēmiskās stundas); 2) grāmatvedība un finanses (20 akadēmiskās stundas); 3) civilprocesa sevišķās tiesāšanas kārtība (10 akadēmiskās stundas); 4) nodokļi un to administrēšana (10 akadēmiskās stundas); 5) ekonomika un komersantu pārvalde (10 akadēmiskās stundas); 6) darba tiesības un darbinieku aizsardzība darba devēja maksātspējas gadījumā (10 akadēmiskās stundas); un 7) lietvedība un arhīvniecība (10 akadēmiskās stundas).

¹⁴ Katra eksāmena daļa notiek citā dienā (Noteikumi Nr. 288, 33. punkts). Pirmā eksāmena daļa (20 jautājumi) aizņem vienu stundu, otrā daļa - trīs stundas, bet trešā daļa - pusstundu (Noteikumi Nr. 288, 35. punkts).

jāizdod rīkojums, ar kuru pretendentu, kurš nokārtojis eksāmenu, ieceļ amatā (izdod tam amata apliecību)¹⁵.

iv) Reģistrācija

10. Visi maksātspējas procesa administratori, kuriem ir izdota amata apliecība, ir reģistrēti Maksātspējas reģistrā, kas ir elektronisks, aktuāls un pieejams tiešsaistē bez maksas. Maksātspējas reģistru¹⁶ veido Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs¹⁷. Paredzams, ka pēc Elektroniskās maksātspējas uzskaites sistēmas ieviešanas¹⁸ 2019. gadā visa informācija par maksātspējas procesa administratoriem tiks augšupielādēta šādā sistēmā un tieši nosūtīta Maksātspējas reģistram tiešsaistē.

v) Tālākizglītība un amata apliecības derīguma termiņa pagarināšana

11. Maksātspējas procesa administratoriem ir obligāta tālākizglītība un amata apliecības derīguma termiņa pagarināšana. Visiem maksātspējas procesa administratoriem ir periodiski atkārtoti jāapstiprina sava amata apliecība, ik pēc diviem gadiem nokārtojot tā saukto kvalifikācijas eksāmenu¹⁹. Amata apliecības derīguma termiņa laikā (2 gadi) maksātspējas procesa administratoram ir jāapmeklē vismaz 32 akadēmiskās stundu “kvalifikācijas paaugstināšanas pasākumi”²⁰, kas ir priekšnoteikums kvalifikācijas eksāmena kārošanai, lai atjaunotu savu amata apliecību²¹. Maksātspējas kontroles dienests vismaz trīs reizes gadā organizē un administrē kvalifikācijas eksāmena norisi. Eksaminācijas komisija izvērtē administratora teorētiskās zināšanas, kas nepieciešamas administratora amata pienākumu veikšanai, kā arī spējas šīs zināšanas izmantot praksē. Maksātspējas procesa administratori, kuri objektīvu iemeslu dēļ nevar kārtot kvalifikācijas eksāmenu vai nenokārto eksāmenu, to var kārtot nākamajā reizē, kad šie eksāmeni tiek organizēti. Maksātspējas kontroles dienests var pagarināt nākamā kvalifikācijas eksāmena kārošanas termiņu, bet tikmēr administratori varēs turpināt pildīt maksātspējas procesa administratora funkcijas²².

12. Ar amata apliecības atkārtotas apstiprināšanas procesu palīdz uzlabot maksātspējas procesa administratoru reputāciju. Ar maksātspējas jomu saistītu profesiju pārstāvjiem Latvijā ir bijusi (un vēl arvien ir) zema reputācija tādēļ, ka maksātspējas sistēmā ir bijuši daudzi neefektīvas darbības gadījumi, kā arī nopietni pārkāpumi un dažas noziedzīgas darbības, ko veicis neliels maksātspējas procesa administratoru skaits. Atkārtotas apstiprināšanas procesam, kas sākas 2017. gadā, ir labvēlīga ietekme gan sertificēto administratoru skaita

¹⁵ Noteikumi Nr. 288, 70. punkts

¹⁶ Informācija par sertificētiem un reģistrētiem maksātspējas procesa administratoriem ir pieejama latviešu valodā: <https://maksatnespeja.ur.gov.lv/insolvency/practitioner/lv>

¹⁷ Reglamentē likums “Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru”, kas pieejams latviešu valodā: <https://likumi.lv/doc.php?id=72847>

¹⁸ Maksātspējas likums, 12.¹ pants

¹⁹ Maksātspējas likums, 16² panta pirmā daļa

²⁰ Lai tos uzskatītu par “kvalifikācijas paaugstināšanas pasākumiem”, tiem jāsakrīt ar Noteikumu Nr. 288 II. nodaļas 3. punktā norādītajās jomās (skat. iepriekš *Eksaminācija un amata apliecību izdošana*, 24. punkts).

²¹ Maksātspējas likums, 16² panta otrā daļa

²² Skat. Maksātspējas likumu, 16² pants; Noteikumi Nr. 288, IX nodaļa.

samazināšanas, gan to dažu speciālistu amata apliecības anulēšanas izpratnē, kuriem nesenā pagātnē nebija labu darba rezultātu. Kopš atkārtotas apstiprināšanas procesa sākuma kvalifikācijas eksāmenus kārtājuši 218 maksātnespējas procesa administratori: no tiem 32 bija nesekmīgi un 186 atkārtoti apstiprināja savu amata apliecību. Citas amata apliecības ir anulētas, jo vairāki maksātnespējas procesa administratori nekārtoja kvalifikācijas eksāmenu vai brīvprātīgi pieprasīja izbeigt savas amata apliecības darbību. Minētā procesa rezultātā sertificēto maksātnespējas procesa administratoru skaits ir samazinājies no 312 (2017. gada janvārī) līdz 216 (2018. gada oktobrī).

13. Lai gan maksātnespējas procesa administratoru darba rezultāti vēl netiek uztverts kā pilnīgi apmierinoši, pēdējo pāris gadu laikā tie ir uzlabojušies. Lielākā daļa galveno maksātnespējas sistēmas dalībnieku, kuri tika aptaujāti komandējumu laikā 2017. un 2018. gadā, novērtēja stingrāko amata apliecības atkārtotas apstiprināšanas procesu, tostarp to maksātnespējas procesa administratoru amata apliecību anulēšanu, kuri nenokārtoja eksāmenu vai izvēlējās nekārtot eksāmenu, kā pozitīvu soli, lai nostiprinātu maksātnespējas procesa administratoru profesiju un uzlabotu tās reputāciju. Amata apliecības izdošanas un uzraudzības pilnvaru piešķiršana un nostiprināšana Maksātnespējas kontroles dienestam, šķiet, ir sasniegusi iecerēto rezultātu.

14. Maksātnespējas procesa administratora amata apliecības pašreizējais derīguma termiņš – divi gadi – nav optimāls. Ja amata apliecība tiek atkārtoti apstiprināta reizi divos gados, var būt nozīme pārejas periodam, kas sākas 2017. gadā. Tomēr tuvākajā laikā pārāk īss derīguma termiņš varētu padarīt atkārtotas atzīšanas procesu pārāk apgrūtināšu un sarežģīti īstenojamu gan Maksātnespējas kontroles dienestam, gan maksātnespējas procesa administratoriem. Turklāt maksātnespējas procesa administratoru izslēgšana no maksātnespējas procesa, ja viņu amata apliecība netiek atjaunota, varētu radīt problēmas notiekošā procesa efektivitātei. Procesā ieceltam maksātnespējas procesa administratoram, kuram paliek tikai daži mēneši (vai pat dažas dienas) līdz amata apliecības derīguma termiņa beigām, nebūs spēcīgas motivācijas veikt vidēja termiņa vai ilgtermiņa pasākumus, kuru mērķis ir uzlabot procesa iznākumu, piemēram, veicinot darbības aktīvu atgūšanai vai panākot valdes locekļu personisko atbildību, kas parasti notiek pēc ilgas tiesvedības. Maksātnespējas procesa administratoru atkārtota maiņa procesā arī nav ideāls risinājums. Ja amata apliecība netiek atjaunota, tad būtu labāk ļaut maksātnespējas procesa administratoram turpināt darbību tajā procesā, kurā viņš vai viņa jau bija iecelts, līdz lietas izbeigšanai – ja vien par pārkāpumu nav atteikta atkārtota apstiprināšana. Šāda pieeja nozīmētu, ka lielākajā daļā gadījumu atkārtotas apstiprināšanas trūkumam nebūs atpakaļejoša spēka: administrators, kurš netika atjaunojis savu amata apliecību, tiks izslēgts no sarakstiem nākamajai iecelšanai un netiks izslēgts no nepabeigtajiem maksātnespējas procesiem.

B. Administratori maksātnespējas procesos

i) Iecelšanas sistēma

15. Jauna administratoru iecelšanas procedūra uzlabos pārredzamību un saskaņotību ar nejaušas iecelšanas sistēmas prasībām. Ir skaidras tiesību normas attiecībā uz veidu, kādā

maksātnespējas procesa administrators tiek izvēlēts iecelšanai un iecelts amatā²³. Katrā konkrētā gadījumā tikai tiesa ieceļ maksātnespējas procesa administratoru. Tomēr līdz 2018. gada decembrim tiesa iecēla administratoru pēc Maksātnespējas kontroles dienesta ieteikuma, kurš kandidātu izvēlējās, ievērojot iepriekš sagatavotā un publiski pieejamā sarakstā noteikto kārtību²⁴. Likumā nesen tika izdarīti grozījumi, precizējot jaunu procedūru, saskaņā ar kuru Maksātnespējas kontroles dienests vairs neieteiks nevienu kandidātu tiesai²⁵. Pēc 2019. gada janvāra katru maksātnespējas procesa administratoru izvēlēsies tieši tiesa (no Maksātnespējas kontroles pakalpojumu sistēmā uzturēta saraksta), izmantojot pilnīgi automatisku un elektronisku Tiesu informatīvās sistēmas mehānismu.

16. Nejauša izvēle no kopējā saraksta ne vienmēr garantē administratora piemērotību, jo īpaši sarežģītos gadījumos. Daudzi maksātnespējas procesu izmantotāji sūdzas par dažu maksātnespējas procesa administratoru nepietiekamu kompetenci vai resursu trūkumu, kuri iecelti ar lielām juridiskajām personām saistītās lietās. Šo pilnīgi nejaušas atlases sistēmas vājumu varētu atrisināt, izveidojot atšķirīgus sarakstus atkarībā no kandidātu pieredzes un konkrētām prasmēm, kā arī ņemot vērā maksātnespējas procesā iesaistīto parādnieku veidu (juridiskas personas vai fiziskas personas). Var būt ieteicami arī atsevišķi saraksti atbilstoši to tiesu atšķirīgai teritoriālajai jurisdikcijai, kurām ir piekritīgi maksātnespējas procesi²⁶.

ii) Interesešu konflikti

17. Likumā detalizēti paredzēti vairāki ierobežojumi, kuri liedz maksātnespējas procesa administratoram darboties noteiktos maksātnespējas procesos, tostarp klasiskas interesešu konflikta situācijās²⁷. Maksātnespējas procesa administratora iecelšanu var pārskatīt, pamatojoties uz interesešu konfliktiem, piemēram: i) administrators ir ieinteresētā persona attiecībā pret parādnieku; ii) administratoram ar parādnieku pēdējo piecu gadu laikā pirms attiecīgā maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas ir pastāvējušas darba tiesiskās attiecības; iii) parādniekam ir prasījuma tiesības pret administratoru vai otrādi; iv) administrators ir personiski ieinteresēts maksātnespējas procesā vai ir citi apstākļi, kas rada pamatotas šaubas par viņa objektivitāti; v) radnieciskas saites starp administratoru un parādnieku vai parādnieka administratoru²⁸. Ja kāda no iepriekš minētajām situācijām attiecas uz iecelto maksātnespējas procesa administratoru, tad viņam vai viņai par to nekavējoties jāziņo tiesai un Maksātnespējas kontroles dienestam. Pretējā gadījumā tiesa pēc savas iniciatīvas vai pēc Maksātnespējas kontroles dienesta vai kreditoru sapulces pieprasījuma var pārskatīt

²³ Maksātnespējas likums, 19. pants. Noteikumi Nr. 1001 (2010. gada 26. oktobris) "Kārtība, kādā Maksātnespējas administrācija izvēlas un iesaka tiesai maksātnespējas procesa administratora amata kandidātu".

²⁴ Vairākas ieinteresētās personas, kuras intervēja grupas pārstāvji, kritizēja veco iecelšanas sistēmu kā potenciāli jutīgu pret manipulācijām.

²⁵ Maksātnespējas likums, 19. pants

²⁶ Tā kā valstī ir vairāk nekā viens tiesu darbības rajons, administratora saraksta organizēšana katram rajonam ļautu katram administratoram izlemt, vai viņš strādās lietās, ko izskata jebkura rajona tiesas vai tikai vienā tiesu darbības rajonā.

²⁷ Maksātnespējas likums, 20. – 23. pants. Likums par interesešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā, 20. un 21. pants

²⁸ Maksātnespējas likums, 20. pants

iecelšanu amatā un atcelt maksātnespējas procesa administratoru, kurš atrodas interešu konfliktā²⁹. Vienmēr tiek veikta pārskatīšanas procedūra, bet tiesa izdod nolēmumu³⁰.

iii) Atkāpšanās

18. Sistēmā ir atbilstoši risināta maksātnespējas procesa administratoru atkāpšanās.

Administrators ir tiesīgs jebkurā brīdī atteikties no pienākumu pildīšanas maksātnespējas procesā, ja objektīvu apstākļu dēļ viņš vai viņa nespēj pildīt administratora pienākumus. Lai atteiktos no procesa, administratoram ir jāiesniedz tiesā pamatots pieteikums, kurā jānovērtē, vai minētie apstākļi patiešām ir attaisnojami. Judikatūrā apliecināts, ka aktīvu neesamība (“tukšs process”, kur administrators parasti saņem nelielu atlīdzību) vai administratora nevēlēšanās rīkoties konkrētā gadījumā ir apstākļi, kas neattaisno atkāpšanos³¹. Atkāpjoties no maksātnespējas procesa, administratoram jāpievieno pieteikumam pārskats par savu darbību, kā arī pieņemšanas un nodošanas akts attiecībā uz dokumentiem un mantu tā, lai tiesa varētu izvērtēt administratora darbību šajā procesā³².

iv) Atcelšana

19. Likumā faktiski norādīts pamatojums, ar kādu maksātnespējas procesa administratoru var atcelt maksātnespējas procesā.

Šādā pamatojumā ietverti vairāku pienākumu pārkāpumi (maksātnespējas reglamentējošo normatīvo aktu prasību neievērošana; tiesas lēmuma nepildīšana; Maksātnespējas kontroles dienesta noteiktā tiesiskā pienākuma nepildīšana); nolaidība vai nepamatota kavēšanās (nenodrošinot efektīvu maksātnespējas procesa norisi); ļaunprātība; noziedzīgas darbības, u.c.³³ Administratoru atceļ tiesa pēc savas iniciatīvas, pēc Maksātnespējas kontroles dienesta vai administratora, vai pēc kreditoru sapulces ierosinājuma. Maksātnespējas procesa administratora atcelšanas process jāveic ātri un pārredzami, bet tiesas lēmumu par atcelšanu var pārsūdzēt³⁴.

v) Aizstāšana

20. Ja maksātnespējas procesa administrators nomirst, aiziet pensijā, atkāpjas vai tiek atcelts, tad tiesiskajā regulējumā pareizi paredzēta jauna administratora tūlītēja

²⁹ Maksātnespējas likums, 22. pants

³⁰ Skat. Civilprocesa likuma 363¹⁴ un 363²⁸ pantu

³¹ Maksātnespējas kontroles dienesta darbinieku sniegtā informācija (atzinums, kas pamatots ar vairākiem tiesas nolēmumiem, piemēram, Zemgales rajona tiesas 2018. gada 25. aprīļa lēmumu civillietā Nr. C15162414, Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2018. gada 7. decembra lēmumu civillietā Nr. C27158112, un Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2018. gada 16. jūlija lēmumu civillietā Nr. C-5799-18).

³² Maksātnespējas likums, 23. pants

³³ Maksātnespējas likums, 22. un 20. pants

³⁴ Skat. Civilprocesa likuma 363¹⁴. panta divpadsmito daļu un 363²⁸. panta astoto daļu. Tiesai 15 dienu laikā no pieteikuma saņemšanas ir jāizskata pieteikums par administratora atcelšanu. Tiesa izskata pieteikumu rakstveida procesā, ja vien administrators nepieprasa izskatīt pieteikumu mutvārdu procesā vai tiesa to neuzskata par nepieciešamu. Administratoram ir tiesības tikt uzklausītam tiesas sēdē, kas nodrošina procesa pārredzamību un ļauj pilnībā pārbaudīt pieteikumā norādītos faktus, ņemot vērā visu procesā iesaistīto pušu argumentus. Lēmuma par atcelšanu pārsūdzība neaptur šā lēmuma darbību. Līdz ar to lēmums par atcelšanu (pārsūdzības līmenī) tikai atbrīvos administratoru no negatīvām sekām, bet tas neļaus viņam turpināt pildīt administratora pienākumus tajā pašā procesā.

iecelšana. Līdz jauna administratora ieceļšanai iepriekšējam administratoram jāturpina pildīt savi pienākumi. Jaunajam administratoram ir tiesības, lai tam nekavējoties nodotu: i) parādnieka aktīvus, grāmatvedības un uzskaites dokumentus, kas ir bijušā administratora rīcībā, un ii) bijušā administratora grāmatvedības un uzskaites dokumentus, kas ir saistīti ar maksātnespējas procesu. Amatu atstājošajam vai atceltajam maksātnespējas procesa administratoram jāsadarbojas ar jauno administratoru un jāpalīdz tam maksātnespējas procesa norises nodošanā un pārsūtīšanā³⁵. Ja bijušais administrators nenodod aktīvus un dokumentus jaunajam administratoram, tad pret bijušo administratoru var uzsākt sankciju piemērošanas procedūru par administratīvu pārkāpumu³⁶.

vi) *Vispārīgie pienākumi*

21. Maksātnespējas likumā paredzēti pamatstandarti, kas ir būtiski svarīgi maksātnespējas procesa administratoru pareizai profesionālajai rīcībai. Administratoram maksātnespējas process jāveda efektīvi un saskaņā ar likumu. Šajā nolūkā likumā tostarp ir noteikts: i) piedalīties tiesas sēdēs; ii) informāciju, kas saistīta ar tiesvedības gaitu, sniegt tiesai, kreditoriem, Maksātnespējas kontroles dienestam un citiem; iii) nekavējoties pieņemt lēmumu par parādnieka pārstāvja vai pārstāvju noteikšanu un iesniegt šo lēmumu tiesai un parādnieka pārstāvim vai pārstāvjiem; iv) nekavējoties sākt visu parādnieka dokumentu un mantas pilnīgu inventarizāciju, kā arī sastādīt parādnieka bilanci; v) pieņemt, reģistrēt un pārbaudīt kreditoru prasības; vi) pārņemt visu parādnieka mantu, kā arī parādnieka īpašumā vai turējumā esošo mantu, kas pieder trešajām personām³⁷.

vii) *Pārskatu sniegšanas pienākumi*

22. Maksātnespējas procesa administratoram regulāri jāsniedz pārskati par paveikto darbu un maksātnespējas procesa norisi³⁸. Līdz nesenam laikam administratoram katru ceturksni bija jāsapagatavo savas darbības pārskats un jānosūta tas Maksātnespējas kontroles dienestam. Šāds pārskats jāsapagatavo standartizētā formā, kurā iekļauts plašs informācijas klāsts saistībā ar administratora darbībām pārskata periodā un kopumā šajā procesā. Kopš 2016. gada maija visi periodiskie pārskati tika augšupielādēti Maksātnespējas kontroles dienesta uzturētajā elektroniskajā reģistrā. Grozījumos, kas 2018. gada maijā ieviesti Maksātnespējas likuma 85. pantā, noteikts, ka, sākot ar 2019. gada 1. janvāri, šie pārskati jāsapagatavo katru mēnesi. Šādas normas noteikuma projektā noteikts, ka pārskati tiks automātiski ģenerēti elektroniskajā maksātnespējas uzskaites sistēmā. Maksātnespējas kontroles dienests izmanto informāciju no

³⁵ Iepriekšējam administratoram jāstāda dokumentu un mantas nodošanas un pieņemšanas akts, kas jāparaksta iepriekšējam administratoram un jaunajam administratoram. Iepriekšējā administratora darbības pārskats jāpievieno dokumentu un mantas nodošanas un pieņemšanas aktam (tiesa nosaka termiņu, kas nepārsniedz 10 dienas).

³⁶ Maksātnespējas likuma 17¹. panta pirmā daļa; 17².panta pirmās daļas 9. punkts; 22. panta otrās daļas un ceturtais daļas 8¹. punkts; 24. panta pirmā un trešā daļa. Civilprocesa likuma 363¹⁴.panta pirmās daļas un trešās daļas 1. un 2. punkts.

³⁷ Maksātnespējas likums, 26., 65., 74., 75., 78., 81. un 83. pants

³⁸ Maksātnespējas likums, 85. pants. Noteikumi Nr. 247 (2016. gada 19. aprīlis) "Noteikumi par maksātnespējas procesa administratora darbības pārskatu un tā aizpildīšanas kārtību"

šiem pārskatiem, lai apkopotu statistikas datus un uzraudzītu administratoru darbību (skat. tālāk šā pārskata III daļu).

viii) *Ētikas kodekss*

23. Pastāv visaptverošs Ētikas kodekss, kas atzīts par saistošu maksātnespējas procesa administratoriem. Disciplinārlietu komisija³⁹ 2017. gada 14. jūlijā pieņēma Ētikas kodeksu, kurā ietverts detalizēts vispārīgu uzvedības normu apraksts, kas administratoriem jāievēro gan savā profesionālajā darbībā, gan savā privātajā dzīvē⁴⁰. Disciplinārlietu pret maksātnespējas procesa administratoru var ierosināt, pamatojoties uz būtisku minēto noteikumu pārkāpumu⁴¹. Sūdzības par maksātnespējas procesa administratora neatbilstību profesionālās ētikas normām ir jāiesniedz Maksātnespējas kontroles dienestā, tās izskatīs un izlems Disciplinārlietu komisija⁴².

ix) *Atlīdzība un izdevumi*

24. Likumā paredzēts, ka maksātnespējas procesa administratoriem ir tiesības saņemt atlīdzību par savu darbu un atgūt izdevumus, kas atbilstoši radušies maksātnespējas lietā⁴³. Tiesības uz maksātnespējas procesa administratora atlīdzību un atlīdzības apmēru nosaka kreditoru sapulce un to var pārsūdzēt tiesā⁴⁴. Likumā paredzēts pamats, pēc kura būtu jāaprēķina maksātnespējas procesa administratora atlīdzība. Tajā aplūkoti arī dažādi atlīdzības veidi (fiksētā summa vai mainīgie procenti), kas piemērojami dažādās maksātnespējas procesa situācijās un posmos, kā arī samazinājums, lai noteiktu maksātnespējas procesa administratora atlīdzību par ieķīlātās mantas pārdošanu⁴⁵. Arī maksātnespējas procesa izdevumi būtu jāatzīst par pamatotiem kreditoru sapulcē un tās lēmumu var pārsūdzēt⁴⁶. Procesa izmaksas un administratora atlīdzība tiek uzskatīta par “maksātnespējas procesa izmaksām”. Līdz ar to abiem ir maksājumu prioritātes pirmais līmenis⁴⁷.

25. Likumā paredzēts maksāt administratora atlīdzību un procesa izdevumus no maksātnespējas mantas kopuma un citiem avotiem. Principā administratora atlīdzība un procesa izdevumi būtu jāizmaksā no maksātnespējīgās personas aktīviem, neskaitot parādnieka

³⁹ Tieslietu ministram uz trim gadiem jāapstiprina Disciplinārlietu komisijas sastāvs. Tās locekļi ir: i) viens pārstāvis no Tieslietu ministrijas; ii) divi Maksātnespējas kontroles dienesta pārstāvji; iii) viens Augstākās tiesas priekšsēdētāja norīkots Augstākās tiesas tiesnesis; un iv) viens Administratoru asociācijas pārstāvis (Maksātnespējas likums, 31⁴ pants).

⁴⁰ Ētikas kodekss latviešu valodā pieejams http://mkd.gov.lv/lv/59/link_part_188/

⁴¹ Maksātnespējas likums, 31⁶ un 31⁷. pants

⁴² Noteikumi Nr. 233 (2017. gada 3. maijs) “Maksātnespējas procesa administratoru un tiesiskās aizsardzības procesa uzraugošo personu disciplinārlietu noteikumi” (pieejami angļu valodā: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/290563-regulations-regarding-disciplinary-matters-of-administrators-of-insolvency-proceedings-and-persons-supervising-legal-protection-proceedings>).

⁴³ Maksātnespējas likums, 168., 169. un 170. pants

⁴⁴ Maksātnespējas likums, 89. panta pirmā daļa un 91. pants

⁴⁵ Maksātnespējas likums, 169. pants

⁴⁶ Maksātnespējas likums, 89. panta trešā daļa un 91. pants

⁴⁷ Maksātnespējas likums, 118. panta pirmā daļa

apgrūtinātos (iekļīlātos) aktīvus⁴⁸. Citi šādu izmaksu finansēšanas avoti ir naudas līdzekļi, kurus varētu nodrošināt kreditori vai citas personas⁴⁹. Pretējā gadījumā maksātnespējas procesa izmaksas segs ar divu minimālo mēnešalgu summu, kas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniedzējam ir jāiemaksā šāda procesa pieteikuma iesniegšanas brīdī Maksātnespējas kontroles dienesta izveidotajā kontā⁵⁰. Tikai tad, ja minētais depozīts nav samaksāts vai ir daļēji samaksāts⁵¹, procesa izmaksas tiks segtas, izmantojot darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļus⁵².

26. Gadījumos, kad nav aktīvu, administratora atlīdzības un procedūras izdevumu noteikšanas un izmaksāšanas sistēmu varētu uzlabot. Šādos gadījumos gan izdevumi, gan administratora atlīdzība ir jāizmaksā no divu minimālo mēnešalgu depozīta. Saskaņā ar vairāku praktiķu sniegto informāciju bieži vien⁵³ minētais depozīts tiek izmantots, lai segtu procesa izdevumus, līdz ar to nekas nepaliek, lai izmaksātu administratora atlīdzību⁵⁴. Šo likumīgo, bet netaisnīgo iznākumu varētu zināmā mērā novērst, likumā nosakot, ka gadījumos, kad nav aktīvu, i) izdevumiem nevajadzētu pārsniegt piecdesmit procentus no depozīta, un/vai ii) depozītu vajadzētu sadalīt vienādās daļās, lai no katras daļas proporcionāli segtu administratora atlīdzību un procesa izdevumus.

27. Izdevumi var būt problemātiski gadījumos, kad maksātnespējas procesa administrators pārmērīgi tērē līdzekļus, it īpaši gadījumos, kad aktīvu vērtība ir maza. Teorētiski likumā atļauts kreditoru sapulcei kontrolēt šo ļaunprātīgo praksi, liedzot piekrišanu izdevumiem, kas pārsniedz piecus procentus no aprēķinātās mantas vērtības, taču tā var attaisnot arī izdevumus, kas pārsniedz šo maksimālo apjomu⁵⁵. Praksē pēdējā situācija ir diezgan bieži sastopama, un pārāk augstas izmaksas ir apstiprinātas par sliktu galīgajai neto summai, kas ir jāsadala starp kreditoriem⁵⁶. Kreditoru tiesības un intereses būtu labāk aizsargātas, ja likumā noteikto maksimālo izdevumu apjomu nevarētu grozīt ar kreditoru sapulces lēmumu, ja vien šāds lēmums nebūtu vienprātīgs⁵⁷.

⁴⁸ Maksātnespējas likums, 118. panta pirmā daļa

⁴⁹ Maksātnespējas likums, 168. panta trešā daļa

⁵⁰ Maksātnespējas likums, 168. panta pirmā un otrā daļa. Depozīta mērķis ir segt maksātnespējas procesa izmaksas, ja parādniekam nav mantas vai tās vērtība ir zemāka par depozīta summu, turklāt kreditori nav nolēmuši izmantot citu finansējuma avotu.

⁵¹ Dažos izņēmuma gadījumos tiesa var pilnībā vai daļēji atbrīvot darbinieku, kurš iesniedz maksātnespējas pieteikumu, no maksātnespējas procesa depozīta samaksas (Maksātnespējas likums, 62. panta 7¹. punkts).

⁵² Maksātnespējas likums, 168. panta otrā daļa

⁵³ Pašlaik lielākā daļa maksātnespējas procesu ir bezaktīvu lietas (skat. *Likvidācija: bezaktīvu lietas*”, turpmāk 57. p.).

⁵⁴ Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 170. panta pirmo un otro daļu, ja ir ziņojums par parādnieka mantas neesamību, tad izdevumiem nevajadzētu pārsniegt maksātnespējas depozīta summu.

⁵⁵ Kreditoru sapulce par pamatotiem nevar atzīt izdevumus, kas pārsniedz: 1) piecu procentu apmēru no mantas novērtējuma, ja ir sastādīts mantas pārdošanas plāns; vai 2) juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīta apmēru, ja ir sastādīts ziņojums par mantas neesamību (Maksātnespējas likums, 170. panta pirmā daļa un 89. panta trešā daļa).

⁵⁶ Atsevišķas liecības, ko snieguši vairāki Rīgā aptaujātie maksātnespējas sistēmas lietotāji.

⁵⁷ Vienprātīgs balsojums var būt efektīva prasība, lai aizsargātu visus kreditorus (tostarp klāt neesošos vai nepiekrītošos kreditorus) no lēmuma par izdevumiem, kas pārsniedz likumā noteikto maksimālo summu, negatīvi ietekmējot kreditoru atgūšanas rādītāju.

C. Maksātnespējas procesa administratoru uzraudzība

i) Uzraudzības un regulatīvā iestāde

28. Maksātnespējas kontroles dienests ir valsts iestāde, kurai ir uzticētas attiecīgas regulatīvas, uzraudzības un disciplināras pilnvaras attiecībā uz maksātnespējas procesa administratoriem⁵⁸. Normatīvajos aktos⁵⁹ noteiktās kompetences ietvaros Maksātnespējas kontroles dienests īsteno valsts politiku maksātnespējas procesu jomā. Papildus citām regulatīvajām un uzraudzības funkcijām Maksātnespējas kontroles dienests ieceļ amatā (izdod amata apliecību⁶⁰) un atceļ administratorus; ierosina disciplinārlietas pret administratoriem; kontrolē administratoru darbības likumību maksātnespējas procesā; uzrauga maksātnespējas procesa norisi; kā arī izskata sūdzības par administratoru pieņemtajiem lēmumiem un veiktajām darbībām⁶¹. Regulatīvās iestādes kompetencē ietilpst šādas pilnvaras: i) izmeklēt maksātnespējas procesa administratora rīcību pēc tiesas rīkojuma, ietekmētās personas sūdzības vai pēc savas ierosmes; ii) iejaukties un tikt uzklautātai par jebkuru pieteikumu tiesā attiecībā uz maksātnespējas procesa administratora rīcību; un iii) ierosināt disciplinārlietu pret maksātnespējas procesa administratoru⁶².

ii) Pārbaudes

29. Maksātnespējas kontroles dienestam ir bijušas būtiskas pilnvaras maksātnespējas procesa administratoru uzraudzībā un tas ir aktīvi rīkojies, veicot gan nepieteiktas, gan plānotas administratoru biroju pārbaudes uz vietas⁶³. Šīs pārbaudes ir Maksātnespējas kontroles dienesta uzraudzības pienākumu nozīmīga sastāvdaļa, to mērķis ir uzraudzīt administratora darbību maksātnespējas procesā un atklāt iespējamus tiesisko pienākumu pārkāpumus konkrētos gadījumos. Pārbaudēs uz vietas pārbauda arī tas, vai maksātnespējas

⁵⁸ Maksātnespējas kontroles dienests tika izveidots 2002. gadā (līdz 2018. gada 1. jūlijam – “Maksātnespējas administrācija”) tieslietu ministra padotībā. Tā darbība tiek reglamentēta Valsts pārvaldes iekārtas likumā, likumā “Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā”, Maksātnespējas likumā un citos noteikumos.

⁵⁹ Maksātnespējas likums, 16¹, 16², 31¹, 31⁴, 80, 91, 174¹, 174² pants. Noteikumi Nr. 233 (2017. gada 3. maijs) “Maksātnespējas procesa administratoru un tiesiskās aizsardzības procesa uzraugošo personu disciplinārlietu noteikumi”, latviešu valodā pieejami: <https://likumi.lv/ta/id/290563-maksatnespejas-procesa-administratoru-un-tiesiskas-aizsardzibas-procesa-uzraugoso-personu-disciplinarlietu-noteikumi>.

⁶⁰ Skat.: Maksātnespējas procesa administratoru apliecību izdošana un reģistrācija, skat. iepriekš 21. punktā.

⁶¹ Citas Maksātnespējas kontroles dienesta reglamentējošās funkcijas ir metodisko un informatīvo materiālu organizēšana un izstrāde saistībā ar maksātnespējas procesu; eksāmenu organizēšana administratoru pretendentiem un kvalifikācijas eksāmeni administratoriem; izglītības pasākumu organizēšana administratoriem; informācijas apmaiņa maksātnespējas procesa jomā, sadarbojoties ar starptautiskajām institūcijām; priekšlikumu sagatavošana un iesniegšana maksātnespējas tiesību aktu pilnveidošanai; u.c. Skat.: http://mkd.gov.lv/lv/link_part_166/.

⁶² Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 31⁴. pantu Disciplinārlietu komisija izskata pret personu, kura uzrauga tiesiskās aizsardzības procesu, vai maksātnespējas procesa administratoru ierosināto disciplinārlietu un piemēro tiem disciplinārsodus.

⁶³ Maksātnespējas likumā bija noteikts, ka pārbaudes uz vietas jāveic, sākot no 2017. gada 1. jūlija. 2017. gadā tika veiktas 23 pārbaudes (10 plānoti un 13 nepaziņoti apmeklējumi). 2018. gadā (līdz oktobrim) bija pabeigtas 50 pārbaudes. Pārbaudi veicošo Maksātnespējas kontroles dienesta darbinieku sastāvā ir 10 – 12 juristi, kuri ir pilna laika darbinieki un nevar praktizēt jurisprudenci privāti. Divi inspektori kopīgi veic katru apmeklējumu un sagatavo kopīgu ziņojumu. Vairumā gadījumu maksātnespējas procesa administratori sadarbojas ar inspektoriem; pretējā gadījumā ziņojums būtu negatīvs. (Avots: informācija, ko sniedza Maksātnespējas kontroles dienesta darbinieki).

procesa administratori ir aizpildījuši savus pārskatus saskaņā ar tiesību normu prasībām⁶⁴. Šīs pārbaudes uz vietas ir bijušas veiksmīgas, konstatējot tiesību aktu pārkāpumus maksātnespējas jomā, bet dažas ir novedušas pie maksātnespējas procesa administratora atcelšanas un pat krimināllietu ierosināšanas desmit gadījumos⁶⁵. Šie aktīvas uzraudzības un kontroles piemēri un kriminālvajāšanas draudi palīdz stiprināt maksātnespējas procesa administratoru profesionālo integritāti un vairot sabiedrības uzticību uzraudzības iestādei.

30. Galvenie 2017. gadā veiktajās pārbaudēs konstatētie gadījumi ir šādi⁶⁶: i) procesuālās darbības, kas nav veiktas savlaikus, tostarp procesuālo dokumentu sagatavošana; ii) kreditori un Maksātnespējas kontroles dienests nav informēti par maksātnespējas procesa norisi; iii) mantas pārdošanas plāna vai ziņojuma par mantas neesamību nenoformēšana; iv) nav ievērotas izsoles procedūras, tostarp kavēti maksājumi nodrošinātajiem kreditoriem; v) radušās nepamatotas izmaksas, tostarp iepriekšējā administratora noslēgto līgumu nepārvērtēšana un līgumu darbības neizbeigšana gadījumos, kad pakalpojums nav saņemts; un vi) ir izdotas pilnvaras, kas rada šaubas par administratora rīcības likumību⁶⁷.

iii) *Sūdzību izskatīšana*

31. Maksātnespējas kontroles dienesta izskatīto sūdzību skaits kopš 2015. gada ir samazinājies. Iespējams, tas ir tāpēc, ka Maksātnespējas kontroles dienests 2017. un 2018. gadā ir aktīvi uzraudzījis administratoru darbību. Savukārt 2018. gadā (janvārī-oktobrī) Maksātnespējas kontroles dienests saņēma 104 sūdzības un tika konstatēti tikai 28 pārkāpumi, kas ir ievērojami mazāk nekā iepriekšējos gados (skat. tālāk 2. tabulu).

2. TABULA: SŪDZĪBU IZSKATĪŠANA MAKSĀTNESPĒJAS KONTROLES DIENESTĀ⁶⁸

	2015. g ads	2016. g ads	2017. g ads	2018. gads (janvāris- oktobris)
Saņemtas sūdzības	319	219	132	104
Konstatēti pārkāpumi	57	90	50	28
Sūdzību izskatīšanas ilgums (dienās)	-	36	38	47,56
Iesniegumi policijai par iespējamām noziedzīgiem nodarījumiem	13	6	6	1

⁶⁴ Kā paskaidrots iepriekš, maksātnespējas procesa administratoriem periodiski jāiesniedz Maksātnespējas kontroles dienestam pārskats par visām katrā maksātnespējas procesā veiktajām darbībām. Šis pārskats tiek reģistrēts elektroniski sistēmā, kuru izmanto Maksātnespējas kontroles dienests. Skat. *Pārskatu sniegšanas pienākumi*, iepriekš, 37. punkts.

⁶⁵ Veicot pārbaudes uz vietas, 2017. gadā tika konstatēti 21 likuma pārkāpumi, bet 2018. gadā – 45 pārkāpumi. 2017. gadā 1 lietā un 2018. gadā 6 lietās (līdz oktobrim) Maksātnespējas kontroles dienests vērsās tiesā, lūdzot atcelt maksātnespējas procesa administratoru, un 9 gadījumos tika uzsākta krimināllietā (2017. gadu).

⁶⁶ Avots: Maksātnespējas administrācija, 2017. gada pārskats.

⁶⁷ Plaša vai atkārtota pilnvaru izmantošana parasti norāda, ka, pilnvarojot citu maksātnespējas procesa administratoru, konkrētajā lietā ieceltais administrators vai nu selektīvi pilda savus pienākumus, vai arī faktiski deleģē visas savas juridiskās funkcijas. Daži licencētie administratori izmantoja minētās atļaujas, jo nebija ieinteresēti praktizēt kā maksātnespējas procesa administratori. Viens no labvēlīgajiem rezultātiem, ko radīja pārsertifikācijas eksāmeni, bija šādu administratoru izslēgšana no reģistra – galvenokārt tāpēc, ka tie nepieteicās eksāmeniem.

⁶⁸ Informācija, ko pārstāvjiem sniedza Maksātnespējas kontroles dienests.

iv) Administratīvie pārkāpumi

32. Valsts policijas pilnvaru maksātnespējas procesa administratoru vajāšanai un sodīšanai par administratīvajiem pārkāpumiem nodošana Maksātnespējas kontroles dienestam ir vēl vairāk pastiprinājusi regulatīvās institūcijas uzraudzības kontroli. Šajā jomā Maksātnespējas kontroles dienests ir izmantojis aktīvu pieeju, 2017. gadā izdodot 122 lēmumus, no kuriem 88 piemēroja administratīvos sodus. Līdz 2018. gada oktobrim piemēroti 38 administratīvie sodi. Lielākā daļa administratīvo pārkāpumu attiecas uz nepieciešamo pārskatu neiesniegšanu Maksātnespējas kontroles dienestam un dažādu dokumentu neiesniegšanu attiecīgajām iestādēm (piem., Latvijas Nacionālajam arhīvam, Uzņēmumu reģistram) vai dokumentu nodošanu pārņēmējam administratoram.

v) Disciplinārlietas

33. Maksātnespējas kontroles dienests pret maksātnespējas procesa administratoriem ierosina arī disciplinārlietas par amatpārkāpumiem. 2017. gadā Maksātnespējas kontroles dienests ierosināja un Disciplinārlietu komisija izskatīja 7 disciplinārlietas pret maksātnespējas procesa administratoriem, no kuriem 4 gadījumos piemēroti disciplinārsodi (tostarp 2 piezīmes, nepiemērojot naudas sodu, un 2 rājieni, piemērojot naudas sodu par kopējo summu EUR 10 200). Divos gadījumos Maksātnespējas kontroles dienestam tika uzdots izskaidrot personai savas rīcības nepiemērotību, bet vienā gadījumā disciplinārlieta tika izbeigta bez soda vai citām sekām. Vēl divas lietas tika izbeigtas, jo administratori lūdza, lai Maksātnespējas kontroles dienests izbeidz viņu amata apliecības darbību⁶⁹. 2018. gadā Maksātnespējas kontroles dienestā tika ierosināta un Disciplinārā komisijā izskatīta viena disciplinārlieta pret maksātnespējas procesa administratoru, kas tika izbeigta bez soda vai kādām citām sekām⁷⁰.

vi) Personiskā atbildība pret trešajām personām

34. Ar nesējām tiesas iestāžu lēmumiem maksātnespējas procesa administratoriem ir noteikta personiska atbildība. Likumā pareizi norādīts, ka maksātnespējas procesa administrators atbild par zaudējumiem, kas administratora vai viņa/viņas pilnvarnieka vainojamas darbības vai bezdarbības dēļ nodarīti valstij, parādniekam, kreditoriem vai citām personām⁷¹. Šī personiskā atbildība līdz nesenam laikam ir piemērota reti, bet vairākos jaunākajos tiesas lēmumos maksātnespējas procesa administratoriem ir noteikts pienākums atlīdzināt konkrētam kreditoram⁷² vai parādniekam⁷³ nodarītos zaudējumus.

⁶⁹ Maksātnespējas administrācija, 2017. gada pārskats

⁷⁰ No 2018. gada 1. oktobra.

⁷¹ Maksātnespējas likums, 29. panta pirmā daļa

⁷² Latgales apgabaltiesa lietā Nr. C04460913 (lēmumu atstāja negrozītu Augstākā tiesa 2018. gada 21. jūnijā) nolēma, ka maksātnespējas procesa administratoram ir jākompensē zaudējumi, kas nodarīti bankai, kurai bija nenodrošināta prasība, kas netika savlaikus atzīta un kuru nebija iespējams apmierināt pēc tam, kad maksātnespējas procesa administrators sadalīja visus parādnieka aktīvu likvidācijas rezultātā iegūtos līdzekļus. (Avots: informācija, ko sniedza Maksātnespējas kontroles dienesta darbinieki).

⁷³ Rīgas rajona tiesa 2017. gada 27. novembrī lietā Nr. C33436417 nolēma, ka iepriekšējais maksātnespējas procesa administrators radīja zaudējumus parādniekam, jo daži līdzekļi, kas tika iegūti, realizējot parādnieka mantu, netika nodoti jaunajam maksātnespējas procesa administratoram. Tādējādi jaunais administrators nevarēja nokārtot kreditoru prasījumus saskaņā ar Maksātnespējas likumu. Tiesa uzskatīja, ka šādos apstākļos iepriekšējais

vii) *Apdrošināšana*

35. Apdrošināšanas segums attiecībā uz iespējamiem zaudējumiem, kurus maksātnespējas procesa administrators nodarījis trešajām personām, atsevišķos gadījumos var būt nepietiekams. Lai apdrošinātu savu personisko atbildību, maksātnespējas procesa administratoram būtu jānoslēdz apdrošināšanas polises līgums un jāuztur tā derīgums maksātnespējas procesa laikā, kurā administrators darbojas⁷⁴. Šajā noteikumā norādīts, ka apdrošinātājam ir pienākums segt administratora profesionālās darbības radītos zaudējumus neatkarīgi no administratora kriminālatbildības⁷⁵. Šie aspekti ir precizējami: parasti profesionālās atbildības apdrošināšana izslēdz no tās seguma tīšas noziedzīgas darbības. Šajā ziņā, ja viena no problēmām ir iespējamā krāpšana, tad iestādēm var būt nepieciešams apsvērt papildu instrumentus sistēmas lietotāju aizsardzībai, piemēram, saistības, ko jāattiecina uz maksātnespējas procesa administratoriem. Tas papildinātu apdrošināšanu, kas parasti attiecas uz nolaidības gadījumiem. Pašlaik minimālā apdrošināšanas summa, kas sedz visus procesus, kuros darbojas administrators, ir EUR 42 600 gadā⁷⁶. Šī summa varētu būt pārāk maza, lai piedāvātu pienācīgu aizsardzību gadījumos, kad ir liela apmēra prasības vai ļoti vērtīgi aktīvi. Šajā regulējumā būtu jānostiprina, ka īpašos un precīzi noteiktos gadījumos apdrošināšanas segums jāpalielina atbilstoši iesaistīto aktīvu vērtībai vai citiem piemērotiem kritērijiem, lai piedāvātu reālu aizsardzību pret iespējamiem zaudējumiem (jo īpaši kreditoriem). Maksātnespējas procesa administrators bez apdrošināšanas polises ar pietiekamu segumu būtu jāaizstāj ar citu, kurš šādu prasību var izpildīt.

Ieteikumi:

- Kvalifikācijas kritēriji: noteikt likumā vai piemērojamos noteikumos paredzētos objektīvos pamatus kandidātu reputācijas novērtēšanai
- Ieviest maksātnespējas procesa administratoru kategorijas iecelšanas nejausās secības sistēmā
- Pagarināt maksātnespējas procesa administratoru amata apliecību derīguma termiņu par diviem gadiem un ļaut likumīgi ieceltiem administratoriem noslēgt savas maksātnespējas lietas
- Grozīt maksātnespējas procesa administratoru atlīdzības noteikumus bezaktīvu lietās, rezervējot līdzekļus atlīdzības izmaksai
- Izvairīties no pārmērīgiem izdevumiem, likumā nosakot, ka maksimālo izdevumu summu var mainīt tikai ar kreditoru vienprātīgu piekrišanu
- Nodrošināt atbilstošu apdrošināšanas segumu maksātnespējas procesa administratoriem

---

administrators nodarīja kaitējumu parādniekam, kurš bija atstāts bez mantas vai līdzvērtīgiem līdzekļiem, lai apmierinātu kreditoru prasījumus. (Avots: informācija, ko sniedza Maksātnespējas kontroles dienesta darbinieki).

⁷⁴ Maksātnespējas likums, 31. pants. Noteikumi Nr. 1005 (2010. gada 1. novembris) "Noteikumi par maksātnespējas procesa administratora civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas kārtību un minimālo apdrošinājuma summu".

⁷⁵ Noteikumi Nr. 1005

⁷⁶ Noteikumi Nr. 1005

II. DAŽI MAKSĀTNESPĒJAS PROCESA DARBĪBAS ASPEKTI

A. Pārskats par Maksātnespējas sistēmas efektivitāti

36. Latvijas maksātnespējas sistēma vēl arvien cieš no zināmas neefektivitātes. Lielākā daļa sistēmas lietotāju uzskata, ka kreditoru prasījumu atgūšanas rādītāji maksātnespējas procesos ir ļoti zemi. Šī vispārējā uztvere precīzi atspoguļo lielāko daļu maksātnespējas procesu neefektīvo iznākumu attiecībā uz konkrētiem kreditoriem, bet ir jānošķir dažādas situācijas, proti:

- **Maksātnespējas procesos bez aktīviem, kuru skaits ir pārsteidzoši liels, jo tie pārstāv vairāk nekā sešdesmit procentus no likvidācijas procesiem⁷⁷, nenotiek atgūšana attiecībā uz kreditoriem.** Protams, nekāds tiesiskais regulējums nevar izraisīt kreditoru pilnīgu vai daļēju prasījumu atgūšanu likvidācijas procesā, kurā nav likvidējamo aktīvu. Tāpēc ir jāsaprot, kāpēc tik bieži tiek izmantots maksātnespējas process, kad nav nekā, ko likvidēt; ir jāveic analīze, vai likumā varētu paredzēt citu veidu, kā rīkoties šajos gadījumos (skat. tālāk 57. p.). Būtu jāņem vērā arī attiecības starp likvidāciju bez aktīviem un sanācijas procedūru ierobežoto izmantošanu, jo, ja pēdējās tiktu izmantotas agrāk un bieži, tad maksātnespējas procedūru bez aktīviem skaits, iespējams, samazinātos.
- **Maksātnespējas procesos, kuros ir likvidējami aktīvi, statistikā tiek uzrādītas nelielas atgūšanas summas nodrošinātajiem kreditoriem, bet faktiskā atgūšana var būt lielāka⁷⁸.** Oficiālajā statistikā uzrādītā procentuālā attiecība ir ļoti maza, jo īpaši ņemot vērā to, ka tiesību sistēmā šiem aizdevumiem piešķirta vislielākā prioritāte kreditoru sarakstā un ka apgrūtināto aktīvu likvidācijas izmaksas (tostarp maksātnespējas procesa administratora atlīdzība un atskaitāmie izdevumi) reti pārsniedz 10 procentus no summas, kas iegūta no minētā aktīva pārdošanas⁷⁹. Tomēr šī procentuālā attiecība šķiet pārmērīgi zema un atsevišķi pierādījumi liecina, ka atgūšanas rādītāji ir daudz augstāki⁸⁰. Ir diezgan iespējams, ka statistikas izstrādes metodoloģijā izskaidroti tajā reģistrētie zemie atgūšanas rādītāji (skat. tālāk 79. un 113. punktu).
- **Nenodrošinātie kreditori atgūst vidēji tikai 4 procentus no savu prasījumu summas maksātnespējas procesos, kuros ir likvidējami aktīvi⁸¹.** Dažos gadījumos šī nelielā procentuālā attiecība varētu būt saistīta ar pārmērīgiem izdevumiem, kas ir atļauti noteiktos procesos (skat. *Atlīdzība un izdevumi*, iepriekš 39. p.). Lielākajā daļā maksātnespējas

⁷⁷ Maksātnespējas administrācijas (tagadējais Maksātnespējas kontroles dienests) 2017. gada pārskats liecina, ka "tukšās lietas" (t.i., tādu parādnieku maksātnespējas procesi, kuriem nav aktīvu) 2016. gadā veidoja 63 procentus, bet 2017. gadā - 61 procentu no visiem maksātnespējas procesiem.

⁷⁸ Saskaņā ar Maksātnespējas administrācijas gada pārskatu par 2017. gadu, nodrošinātie kreditori 2016. gadā būtu atguvuši vidēji 23 procentus no saviem aizdevumiem, bet 2017. gadā - 31 procentu. Skat. tālāk šī pārskata III daļu.

⁷⁹ Maksātnespējas procesa administratoru un aptaujāto banku pārstāvju sniegtā informācija. Šī informācija atbilst Maksātnespējas likuma 169. un 170. pantam.

⁸⁰ Bankas ir precizējušas, ka pienācīgi nodrošināta aizdevuma atgūšanas procentuālā attiecība maksātnespējas procesā ir no 50 līdz 75 procentiem no nodrošinātā aizdevuma pamatsummas. Līdzīgi atgūšanās rādītāji tika minēti atbildēs uz SVF grupas sagatavoto anketu. Kādas bankas pārstāvis norādīja: "Ja nodrošinājuma sākotnējā novērtēšana tiek veikta pareizi un kreditors neuzņemas pārmērīgu risku (t.i., patur aizdevumu līdz vērtības likmei aptuveni 70 procentu apmērā), tad aizdevuma atgūšanai maksātnespējas procesā ir jābūt - kā faktiski ir - labai. Kaut kas nav kārtībā ar metodoloģiju, kas ir oficiāli izmantota, lai aprēķinātu atgūšanas rādītājus."

⁸¹ Šī informācija, kas ņemta no Maksātnespējas administrācijas 2017. gada pārskata, atbilst dažādu maksātnespējas sistēmas lietotāju, kurus intervēja pārstāvji, vienprātīgajam viedoklim.

procesu ar aktīviem, tomēr tie visi ir apgrūtināti, tāpēc likvidācijas iegūtā summa tiek pilnīgi (vai gandrīz pilnīgi) asināta nodrošināto prasījumu un procesa izmaksu samaksai, bet ļoti maz vai nekas netiek atstāts, lai apmierinātu nenodrošinātos prasījumus⁸². Ja maksātnespējīgam parādniekam parasti ir apgrūtināti visi aktīvi, tad nenodrošinātiem kreditoriem varētu tikai palielināties cerības uz atgūšanu sekmīgā sanācijas procesā, ar kura palīdzību parādnieks atgūst spēju samaksāt nenodrošinātos parādus, pat ja tie ir pārstrukturēti vai to summa ir samazināta saskaņā ar reorganizācijas plānu.

B. Tiesiskās aizsardzības process: ļaunprātīga izmantošana un problēmas

37. Maksātnespējīgu vai finansiālajās grūtībās nonākušu juridisko personu reorganizācija (sanācija) Latvijā ir izņēmuma gadījums. Praksē lielākā daļa maksātnespējas procesu beidzas kā aktīvu likvidācija, jo tiesiskās aizsardzības process un ārpusstiesas tiesiskās aizsardzības process nav funkcionāli mehānismi grūtībās nonākušu uzņēmumu finansiālā stāvokļa atjaunošanai. Šādu uzsāktu reorganizācijas procesu skaits ir apmēram 140 – 160 gadā⁸³. Tomēr tikai (aptuveni) 25 procenti no šiem procesiem ir “izsludināti” vai “paziņoti” (t.i., ir savlaikus ierosināts un kreditoru akceptēts plāns)⁸⁴. Turklāt ir grūti precīzi noteikt, cik daudzos no šiem “izsludinātajiem” procesiem ir izdevies atjaunot parādnieka maksātspēju, bet atsevišķi pierādījumi un citi informācijas avoti norāda, ka irniecīgs veiksmīgi noslēgto TAP un ĀTAP skaits – t.i., kas izbeigti ar apstiprinātu, īstenotu un izpildītu reorganizācijas plānu⁸⁵. Tāpēc maksātnespējas sistēma ir nepietiekami aizsargājusi uzņēmumus, kuri nonākuši finansiālās grūtībās, un, ja veiks to sanāciju, tas varētu veicināt tautsaimniecības izaugsmi ilgākā termiņā. Piemēram, šādos apstākļos mazie un vidējie uzņēmumi ir īpaši neaizsargāti.

38. Ir pierādījumi, ka reorganizācijas procedūras tiek izmantotas nepareizi. Aptuveni 75 procentos no uzsāktajām reorganizācijas lietām parādnieks neplāno piedāvāt kreditoriem nopietnu plānu uzņēmuma finansiālo grūtību pārvarēšanai. Dažkārt tam pat nav iespēju piedāvāt funkcionētspējīgu plānu, jo uzņēmuma darbība ir nīkuļojoša vai arī ir apstājusies, bet aktīvi ir pazuduši. Līdz ar to valda vispārējs uzskats, ka reorganizācijas procedūras lielākoties

⁸² Atsevišķi pierādījumi savākti no vairākām personām apmeklējumu laikā Rīgā 2017. un 2018. gadā. Iztaujātais pieredzējušais maksātnespējas procesa administrators norādīja, ka saskaņā ar viņa pieredzi “vairāk nekā 90% maksātnespējas procesu ir iekļāti visi aktīvi”.

⁸³ Saskaņā ar Maksātnespējas kontroles dienesta darbinieku sniegto statistikas informāciju 2016. gadā tika uzsākti 163; 2017. gadā – 148, bet 2018. gadā – 115 (atbilstoši situācijai oktobrī) TAP un ĀTAP.

⁸⁴ Maksātnespējas kontroles dienesta darbinieku sniegtā statistikas informācija liecina, ka 2016. gadā tika deklarēti 27 TAP un 6 ĀTAP, bet 2017. gadā – 35 TAP un 11 ĀTAP. Šie skaitļi lielā mērā atbilst statistikas datiem, ko sagatavojis Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas pārstāvis, kurš Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijā strādā ar Maksātnespējas likumu: no 331 TAP, kas tika ierosināti laika posmā no 2015. gada jūlija līdz 2017. gada decembrim, 245 tika noraidīti (74%) un 84 izsludināti (25%) – 1% tika izbeigti citu iemeslu dēļ. (Evita Ostrovska, “Tiesiskās aizsardzības aspekti 2015. – 2017. gadam: Konstatētās problēmas un iespējamie risinājumi”, prezentācija konferencē “Tiesiskās aizsardzības process – aplūkojot veidus, kā var restrukturēt parādus”, ko organizēja Maksātnespējas kontroles dienests Rīgā 2018. gada 26. un 27. septembrī).

⁸⁵ Iztaujātie praktiķi nevarēja minēt vairāk nekā 3 vai 4 veiksmīgus TAP. Tiesnesis, kas vairāku gadu garumā bija nodarbojies ar 50 TAP, varēja atsaukt atmiņā tikai vienu pilnībā veiksmīgu TAP. Iepriekšējā zemsvītras piezīmē minētā prezentācija liecina, ka pētītajā laika posmā bija pilnībā izpildīti tikai 3 TAP un 8 ĀTAP plāni.

tiek ierosinātas tikai tāpēc, lai iegūtu īsu tiesisku moratoriju⁸⁶, kas ļauj parādniekam atcelt savu bankas kontu bloķēšanu un aizkavēt kreditoru veikto piedziņu vai maksātnespējas (likvidācijas) procesa uzsākšanu⁸⁷.

39. Lai uzlabotu kreditoru prasījumu atgūšanu un atjaunotu finansiālās grūtībās nonākušu uzņēmumu maksātnespēju, ir svarīgi veicināt savlaikus un pareizu reorganizācijas procedūru izmantošanu. Ja uzņēmums ir funkcionētspējīgs un var veikt tā sanāciju, tad tā aktīvi bieži vien ir vērtīgāki, ja tos patur sanācijai pakļautajā uzņēmumā, nekā tad, ja tie tiek likvidēti maksātnespējas procesā. Uzņēmuma glābšanā tiek saglabātas darba vietas, kreditoriem nodrošināti augstāki atgūšanas rādītāji un var nodrošināt atdošanu īpašniekiem. Atjaunota un efektīva funkcionētspējīgu uzņēmumu reorganizācijas sistēma palielinātu šo procesu pienācīgu izmantošanu, samazinot pašreizējo lielo neatbilstoši izmantoto un neveiksmīgo reorganizācijas procesu skaitu. Tai būtu arī jāsamazina maksātnespējas (likvidācijas) procesu skaits bez aktīviem, kuros nenotiek nekāda atdošana kreditoriem un tiek pārslogotas iestādes, kas nodarbojas ar maksātnespējas neregulējumu⁸⁸. Ņemot vērā Latvijas kreditēšanas praksi, kad parasti visi parādnieka aktīvi ir apgrūtināti, lai nodrošinātu banku aizdevumus, funkcionētspējīga uzņēmuma sanācija šķiet vislabākais (ja ne vienīgais) veids, kā uzlabot pašlaik ļoti zemo nenodrošināto kreditoru prasījumu atgūšanas līmeni likvidācijas procesā (skat. *iepriekš 51. p. minēto Maksātnespējas sistēmas efektivitātes pārskatu*).

40. Efektīvas reorganizācijas procedūras izstrāde un īstenošana ir galvenais uzdevums, kas jārisina tuvākajā nākotnē. Efektīvai maksātnespējas sistēmai kopumā būtu jādod priekšroka grūtībās nonākušu, bet funkcionētspējīgu uzņēmumu reorganizācijai, ar mērķi krasi izmainīt pašreizējo praksi Latvijā, kur lielākā daļa lietu beidzas kā likvidācija bez aktīviem. Šis īpašais uzsvars uz reorganizāciju ir paredzēts, lai sasniegtu vairākus mērķus, piemēram: i) palielinātu kreditoru prasījumu vērtību kā daļu no uzņēmuma kā kopuma, sniedzot otru iespēju parādnieka dalībniekiem un vadībai; ii) nodrošinātu spēcīgus stimulus uzņēmējiem un vadītājiem izmantot atbilstošu attieksmi pret risku; un iii) aizsargātu parādnieka darbiniekus no neveiksmīgas uzņēmējdarbības sekām.

41. Daži jautājumi, kas, iespējams, būs jārisina reorganizācijas procesa likumdošanas reformā, ir šādi:

- *Izveidot pienācīgu līdzsvaru starp likvidāciju un reorganizāciju.* Pretēji mūsdienu tendencei, ar ko tiek atbalstīta reorganizācija vai sanācija, spēkā esošais Maksātnespējas likums ir būtiski vērsts uz likvidāciju. Līdzsvarotai maksātnespējas sistēmai būtu jāsamazina ar bankrotu saistītā stigma un jāmudina parādnieki izmantot likuma sanācijas

⁸⁶ Maksātnespējas likuma 37. pantā regulēta šāda apturēšana, kas ir tiesas lēmuma par TAP ierosināšanu automātiskas sekas. Apturēšana notiek līdz brīdim, kad TAP plānu divu mēnešu laikā apstiprina kreditori (to var pagarināt par vienu mēnesi) no dienas, kad tiesa ierosinājusi TAP (Maksātnespējas likums, 40. panta otrā daļa).

⁸⁷ Sistēmas lietotāju sniegtā informācija apmeklējumu laikā.

⁸⁸ Vairākas iztaujātās ieinteresētās personas norādīja, ka tā vietā, lai mēģinātu veikt patiesu pārstrukturēšanu, daudzi maksātnespējīgie parādnieki dod priekšroku saviem uzņēmumiem izmantot “feniksa risinājumu” – iesniegt pieteikumu maksātnespējas likvidācijas procesam pēc tam, kad vērtīgākie aktīvi ir pārskaitīti uz jaunu struktūru, kur tie var turpināt uzņēmējdarbību bez veco saistību sloga.

aspektus. Tomēr tādas sistēmas pieņemšanai, kas dos priekšroku reorganizācijai, nevajadzētu radīt drošu patvērumu funkcionētspējīgiem uzņēmumiem: uzņēmumi, kas nav glābjami, būtu jālikvidē pēc iespējas ātrāk un efektīvāk.

- *Nodrošināt stimulus drīzai un pienācīgai reorganizācijas procesu izmantošanai.* Saskaņā ar pašreizējo tiesisko regulējumu pat parādnieki, kuri vēlas uzņēmuma sanācību, parasti iesniedz tiesiskās aizsardzības procesa pietikumu, kad ir par vēlu atjaunot uzņēmuma funkcionētspēju.
- *Atvieglot finansējuma pieejamību, uzsākot reorganizācijas procesu, kā arī pēc plāna apstiprināšanas.* Pa šo jautājumu Maksātnešpējas likumā nekas nav teikts un jauni naudas līdzekļi uzņēmējdarbības finansēšanai sanācijas procesā parasti nav pieejami. Lai maksimāli palielinātu atdevi kreditoriem, vairumā gadījumu tiek pieprasīts, lai uzņēmums tiktu saglabāts kā kopums, vai nu nolūkā to pārdot, vai arī to reorganizēt. To nevar izdarīt, ja vien juridiskā sistēma nenodrošina pareizu regulējumu, kas atļauj un aizsargā finansējumu pēc darbības uzsākšanas. Likumam būtu jāpievēršas šim jautājumam, nodrošinot juridiskos instrumentus jauna finansējuma saņemšanai ar garantijām un drošības pasākumiem jauno aizdevumu iespējamai atmaksai. Parasti tas tiek darīts, atzīstot nepieciešamību pēc šāda finansējuma un atļaujot to, jo īpaši nosakot prioritāti tā atmaksai finanšu pakalpojumu sniedzējam pēc darbības uzsākšanas.
- *Aizsargāt maksātnešpējīgās personas mantas aktīvus sākot no datuma, kad tiesa uzsākusi reorganizācijas procesu.* Pašlaik šāda aizsardzība ir noteikta attiecībā pret kreditoru piespiedu izpildes darbībām⁸⁹, bet ierobežojumi attiecībā uz potenciāli kaitīgām parādnieka darbībām piemērojami tikai plāna īstenošanas laikposmā⁹⁰.
- *Nodrošināt pienācīgu uzraudzību no reorganizācijas procesa sākuma.* Tas ir nepieciešams arī tādēļ, lai nodrošinātu, ka process netiek ļaunprātīgi izmantots un ka maksātnešpējīgās personas manta tiek pilnībā aizsargāta. Kreditoru uzticība ir būtiska, lai izstrādātu un apstiprinātu rehabilitācijas plānu, ko kreditori atbalstīs. Lai to panāktu, likumā būtu jānosaka vadības uzraudzība, izmantojot neatkarīgu uzraugošo personu, kura būtu jāieceļ, lai pārraudzītu parādnieka aktuālo darbību no reorganizācijas procesa uzsākšanas datuma. Saskaņā ar spēkā esošajiem tiesību aktiem, iesniedzot tiesiskās aizsardzības procesa pieteikumu, un līdz brīdim, kad plāns ir apstiprināts, parādnieka darbība netiek kontrolēta, kas var apdraudēt tā aktīvus – uzraugošo personu iecel galvenokārt tāpēc, lai kontrolētu plāna īstenošanu, nevis grūtībās nonākušās struktūras administrēšanu tiesiskās aizsardzības procesa sākotnējos posmos⁹¹. Turpmāk sistēmā parādnieka vadība var turpināt vadīt uzņēmumu, izmantojot procesu un ārpus procesa, bet kā jau minēts, neatkarīga maksātnešpējas speciālista uzraudzībā. Tiesību aktos būtu arī jānosaka administratīvais režīms, kāds piemērojams pirms plāna īstenošanas un kurā atšķirtu darījumus, kuriem nepieciešama tiesas piekrišana, no darījumiem, kurus parādnieka vadība varēs brīvi veikt parastajā darījumdarbības gaitā.

⁸⁹ Maksātnešpējas likums, 37. panta pirmā daļa

⁹⁰ Maksātnešpējas likums, 49. panta pirmā daļa

⁹¹ Maksātnešpējas likums, 50. panta otrā daļa

- *Efektīvas prasījumu kontroles nodrošināšana.* Pienācīga mehānisma trūkums kreditoru prasījumu atzīšanai var veicināt prasījumu fabricēšanu⁹².
- *Balsošanas sistēmas izveidošana, kas efektīvi ļauj apstiprināt noderīgus sanācijas plānus.* Balsošanas sistēmā būtu jāņem vērā dažādu kreditoru grupu intereses un jāļauj klasificēt kreditorus balsošanas par plānu izpratnē. Saskaņā ar spēkā esošo likumu ir paredzēts klasificēt prasījumus attiecībā uz balsošanu par plānu, tomēr var būt nepieciešams rūpīgi izvērtēt plāna apstiprināšanai nepieciešamo vairākumu, lai rastu līdzsvarotu pieeju starp minoritāšu aizsardzību un reālām plānu apstiprināšanas perspektīvām⁹³.

C. Likvidācija: Bezaktīvu lietas

42. Ar dažiem nodokļu tiesību aktu noteikumiem varētu izskaidrot, kāpēc 60 procenti maksātnespējas procesu ir lietas bez aktīviem. Likvidācijas procesā bez likvidējamiem aktīviem netiek pievienota nekāda vērtība: tajā rodas izmaksas un tiek pārslogotas iestādes, kas īsteno maksātnespējas tiesību aktus (jo īpaši tiesu iestādes un regulatīvās aģentūras), atstājot kreditorus bez to prasījumu atgūšanas. Nav viegli saprotams, kāpēc parādniekam vai tā kreditoriem parasti būtu jāiesniedz pieteikums attiecībā uz bezaktīvu maksātnespējas procesu, bet vēl pārsteidzošāks ir tas, ka Latvijā lielākā daļa maksātnespējas procesu ir tukšas lietas. Daži nodokļu tiesību aktu noteikumi kā blakusefektus var nejauši radīt stimulus, kas varētu būt viens no galvenajiem iemesliem skaidrojuma par tik lielu skaitu uzsāktu nelietderīgu maksātnespējas procesu. Piemēram, atbrīvošanai no PVN vajadzīga maksātnespējas procesa pabeigšana⁹⁴. Daudzi kreditori bez cerībām uz savu prasījumu atgūšanu bezaktīvu lietu gadījumos tomēr var ierosināt šādu procesu, cenšoties panākt atbrīvojumu no PVN, kas atbilst maksātnespējīgajam parādniekam nodrošinātajām precēm vai sniegtajiem pakalpojumiem. Cits faktors ietekmē parādnieku uzņēmumu valdes locekļus: maksātnespējīgo uzņēmumu valdes locekļi parasti ierosinātu šīs tukšās lietas, lai izvairītos no personiskas atbildības par nodokļu parādiem. Tādējādi nodokļu tiesību akti nevajadzīgi radītu stimulus maksātnespējas sistēmas izmantošanai gadījumos, kad nav aktīvu.

43. Bezaktīvu maksātnespējas procesu problēmu varētu mazināt, ja tiktu atrisināti vismaz trīs jautājumi, proti:

- *Nodokļu tiesību akti.* Ja nodokļu tiesību aktu blakusefektī šobrīd varētu būt viens no galvenajiem lielākās daļas no minētās maksātnespējas procesu ļaunprātīgas izmantošanas iemesliem, šādi tiesību akti būtu jāpārskata un jāgroza, aplūkojot alternatīvus risinājumus, lai atturētu kreditorus un parādniekus no tukšu lietu ierosināšanas.

⁹² Skat. Maksātnespējas likuma 40. panta pirmo daļu.

⁹³ Nepieciešamais vairākums ir divas trešdaļas no nodrošinātajiem prasījumiem, kā noteikts Maksātnespējas likuma 42. panta otrās daļas 2. punktā. Apmeklējumu sanāksmēs vairāki sistēmas lietotāji minēja, ka šādu vairākumu vairākos gadījumos ir bijis grūti panākt.

⁹⁴ Pievienotās vērtības nodokļa likuma 5. panta 105. punkts, pieejams latviešu valodā: <https://likumi.lv/ta/id/253451-pievienotas-vertibas-nodokla-likums>

Nodokļu maksātājs var arī izslēgt šaubīgos prasījumus no uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzes, ja nodokļu maksātājs ir veicis visas atbilstošās parādu piedziņas darbības un parāda summa ir atzīta saskaņā ar Kreditoru prasījumu reģistru, kad tiesa ir apstiprinājusi parādnieka maksātnespējas procesa pabeigšanu (Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma 9. panta trešā daļa latviešu valodā pieejama: <https://likumi.lv/ta/id/292700-uznemumu-ienakuma-nodokla-likums>).

- *Vienkāršots process.* Būtu jāizveido vienkāršots un paātrināts maksātnespējas process gadījumos, kad aktīviem ir neliela vērtība vai aktīvu nav. Parādnieka sniegtā informācija ne vienmēr ir ticama un maksātnespējas procesa administrators ir jāieceļ, lai pārbaudītu kontus un noskaidrotu, kāda ir reālā situācija un kā parādnieks nokļūva šādā situācijā. Varētu būt tā, ka vērtību var atgriezt maksātnespējīgās personas mantā vai nu izvairoties no darījumiem, vai prasot atbildību no uzņēmuma valdes locekļiem, dalībniekiem vai pat trešajām personām, kad ir saistība ar krāpšanu. Vienkāršotā procesā maksātnespējas procesa administratoram pēc īsa izmeklēšanas laikposma būtu jāziņo par to, vai ir iespējams gūt atdevi kreditoriem un galu galā sodīt parādnieku par nepareizu uzvedību, un attiecīgi veicināt prasības tiesā. Vienkāršots maksātnespējas process būtu ātri jāizbeidz, tiklīdz administrators paziņo, ka nav likvidējamu aktīvu un nav cerību piedzīt kādu citu vērtību.
- *Apzinātas maksātnespējas prezumpcija.* Maksātnespējas tiesību aktos var noteikt arī to, ka bezaktīvu maksātnespējas process rada (atspēkojamu) prezumpciju, ka maksātnespēja ir bijusi apzināti radīta vai pasliktināta. Šai prezumpcijai būtu jāuzliek par pienākumu maksātnespējas procesu izskatošajai tiesai un/vai maksātnespējas procesa administratoram paziņot prokuratūrai, lai veiktu izmeklēšanu, ja parādnieks, tā administratori vai trešās personas ir bijušas iesaistītas noziedzīgās darbībās un būtu jāveic to kriminālvajāšana. Tādējādi maksātnespējas procesu izskatošā tiesa ātri noslēgs bezaktīvu vienkāršotu maksātnespējas procesu, bet prokuroram vai krimināltiesai būs jāizlemj, vai ir jāsāk izmeklēšana kriminālprocesā⁹⁵.

D. Likvidācija: Uzņēmuma kā kopuma pārdošanas problēma

44. Būtu jādod priekšroka funkcionējoša uzņēmuma (“uzņēmuma kā kopuma”) pārdošanai, nevis aktīvu likvidācijai atsevišķi (“likvidācija, pārdodot pa daļām”). Lielākajā daļā gadījumu uzņēmums ir vērtīgāks, to pārdodot kā kopumu, nekā tad, ja tas tiek likvidēts, pārdodot pa daļām. Kopuma vērtība ir lielāka nekā daļu vērtība, jo netiek zaudēta zinātība, klienti un citi nemateriālie aktīvi. Materiālie aktīvi, piemēram, rūpnieciskās iekārtas un citi kustamie īpašumi gandrīz vienmēr ir vērtīgāki kā ražošanas iekārtu vai uzņēmuma daļa, nekā tad, ja tie tiek pārdoti atsevišķi. Likvidācijas procesā ar visa uzņēmuma kā kopuma vai kādas struktūrvienības vai ražošanas vienības pārdošanu parasti tiek iegūta vislielākā vērtība par labu kreditoriem. Šajā pieejā tiek atspoguļoti arī citi mērķi, piemēram, darbavietu saglabāšana. Tādējādi, lai gan sanācijas process var neizdoties, likvidācijas gaitā vēl arvien varētu sasniegt uzņēmuma glābšanas un reorganizācijas mērķi. Tomēr līdz šim Maksātnespējas likums ir bijis ievērojami nosvērts stingri par labu likvidācijai pa daļām un vairumā gadījumu aktīvi tiek pārdoti atsevišķi.

---

⁹⁵ Ja termins “prezumpcija” varētu radīt neskaidrības, labāk to neizmantot. Pretējā gadījumā tiesību normās, ar ko reglamentētas vienkāršotas procedūras, būtu tikai jānorāda, ka maksātnespējas procesa administratoram un/vai maksātnespēju izskatošajai tiesai vienmēr būtu jānodod bezaktīvu lietas prokuratūrai izmeklēšanai, vai parādnieks, tā administratori vai trešās personas nav veikušas noziedzīgu nodarījumu.

45. Vēl varētu uzlabot Maksātnespējas likuma normas, kurās šobrīd tiek regulēta parādnieka uzņēmuma vai tā pastāvīgās daļas pārdošana⁹⁶. Šajā nolūkā var apsvērt vairākus grozījumus, tostarp šādus:

- *Uzņēmuma darbības turpināšana.* Lai uzņēmumu varētu pārdot kā kopumu, likumā būtu jānosaka apstākļi un režīms, saskaņā ar ko uzņēmuma darbība turpināsies, uzsākot maksātnespējas procesu.
- *Vēlamā likvidācijas metode.* Uzņēmuma kā kopuma vai, kā otrs labākais variants, uzņēmuma kā struktūrvienības pārdošanai vienmēr vajadzētu būt vēlamajai likvidācijas metodei maksātnespējas procesā. Aktīvi būtu jālikvidē atsevišķi tikai tad, ja maksātnespējas procesa administrators varētu pamatot, ka uzņēmuma vai tā struktūrvienības pārdošana konkrētajā gadījumā nav praktiski īstenojama.
- *Iekļautie aktīvi.* Uzņēmuma vai tā ražošanas struktūrvienību pārdošana var ietvert visus maksātnespējīgās struktūras materiālos un nemateriālos aktīvus, tostarp izpildāmus līgumus, kur ieguvējs var aizstāt parādnieku kā līgumslēdzēju pusi.
- *Nodrošinātie kreditori.* Likumā vajadzētu atļaut pārdot aktīvus brīvi un bez nodrošinātajām daļām, nastām vai citiem apgrūtinājumiem, ar nosacījumu, ka tiek saglabāta interešu prioritāte attiecībā uz ieņēmumiem no atsavinātajiem aktīviem.
- *Laika grafiks.* Uzņēmuma vai tā ražošanas struktūrvienību pārdošanu varētu veikt maksātnespējas procesa sākuma posmā, ja ir sastādīts kreditoru saraksts un darbojas kreditoru sapulce.
- *Novērtēšana.* Uzņēmums vai ražošanas struktūrvienība ir pienācīgi jānovērtē vai nu maksātnespējas procesa administratoram, vai neatkarīgai trešajai personai.
- *Publiskā un privātā pārdošana.* Pārskatāms un uzticams mehānisms piedāvājumu saņemšanai, apstrādāšanai un analīzei būtu jāaplūko tiesību aktos un jāīsteno praksē. Publiskai pārdošanai vajadzētu būt vēlamākai metodei tad, ja ir iesaistīti nozīmīgi aktīvi. Varētu tikt pieļauta arī privātā pārdošana, par kuru tiek risinātas sarunas starp maksātnespējas procesa administratoru un vienu vai vairākiem potenciālajiem pircējiem. Tā kā privāti darījumi, iespējams, ir mazāk aizsargāti pret ļaunprātīgu izmantošanu, būtu rūpīgi jāapsver iespēja nodrošināt pienācīgu paziņojumu kreditoriem un to, ka pārdošanas noteikumi ir godīgi⁹⁷. Visai pārdošanai jānotiek saskaņā ar: i) kreditoru un citu ieinteresēto personu informēšanu un pārbaudi; un ii) apstiprināšanu tiesā.
- *Ieguvēja pienākumi.* Ieguvēja ekskluzīvajam pienākumam vajadzētu būt pārdošanas cenas maksāšanai. Ieguvējam nevajadzētu būt galvenajam vai subsidiārajam atbildīgajam vai tam nebūtu jābūt pienākumam maksāt kādus no prasījumiem pret parādnieku vai maksātnespējas procesa izmaksām. Prasījumi pret maksātnespējīgo parādnieku ir jāapmaksā no cenas, kādu samaksā ieguvējs, atbilstoši kreditoru prasījumu hierarhijai maksātnespējas procesā.

⁹⁶ Maksātnespējas likums, 114. pants.

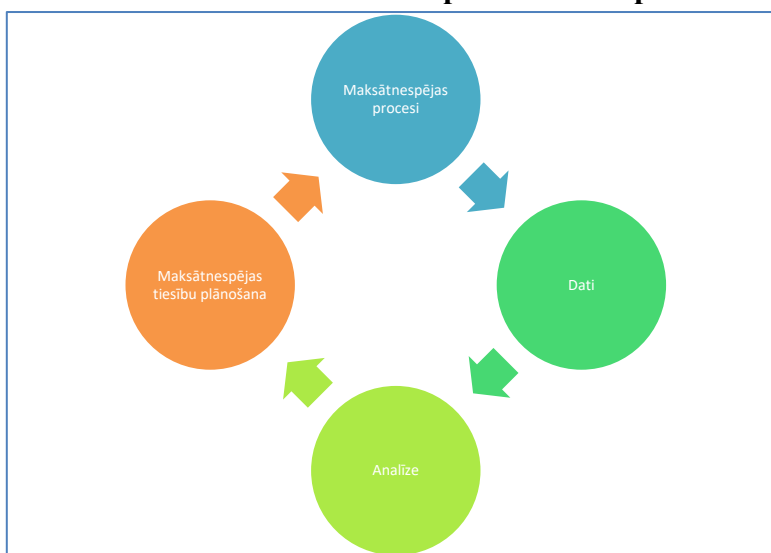
⁹⁷ Privātā pārdošana var darboties efektīvi (pat vairāk nekā citi likvidācijas līdzekļi), ja sistēma nodrošina instrumentus darbības pienācīgai pārraudzībai un tiesību aktos ir paredzēti līdzekļi, lai nodrošinātu, ka maksātnespējas procesa administrators (vai persona, kas atbild par pārdošanas izpildi) ir tehniski spējīgs un godīgs.

Ieteikumi:

- Reformēt *tiesiskās aizsardzības procesu*, lai panāktu labāku līdzsvaru starp reorganizāciju un likvidāciju, nodrošinot stimulus sanācības izmantošanai jau laikus, reglamentējot finansējumu pēc pieteikuma iesniegšanas, aizsargājot mantā esošos aktīvus un pienācīgi uzraugot šo procedūru; kontrolējot prasījumus reorganizācijā un reformējot plānu apstiprināšanas sistēmu.
- Jautājumu par *maksātnespējas bez aktīviem* lielo gadījumu skaitu vajadzētu risināt: a) pārskatot un vajadzības gadījumā grozot nodokļu noteikumus, kas var izraisīt debitoru un kreditoru maksātnespējas procesu izmantošanu pat tad, ja nav aktīvu; b) nosakot prezumpciju par apzinātu maksātnespēju gadījumos, kad nav aktīvu; c) ieviešot vienkāršotu procesu bezaktīvu lietu noslēgšanai, izskatot iespējamās maksātnespējas procesa vērtības avotus.
- *Likvidācijas procesā uzņēmuma kā kopuma pārdošana* būtu jāstimulē: a) regulējot likvidācijas procesā esošā uzņēmuma darbības turpināšanu; b) nosakot par prioritāti uzņēmuma kā kopuma vai uzņēmuma struktūrvienību pārdošanu; c) pārdošanā iekļaujot aktīvus un līgumus; d) pārdošanā iekļaujot apgrūtinātos aktīvus, nodrošinot atbilstošas garantijas nodrošinātajiem kreditoriem; e) ļaujot pārdošanu veikt pēc iespējas ātrāk; f) iekļaujot pienācīgu uzņēmuma novērtējumu; g) ļaujot veikt publisku un privātu pārdošanu ar pienācīgām garantijām; un h) aizsargājot uzņēmuma ieguvēja tiesisko situāciju.

III. MAKSĀTNESPĒJAS UN DATU VĀKŠANAS SISTĒMAS

46. Datu vākšanas sistēmas ir būtiskas maksātnespējas režīma novērtēšanai. Konkrēti dati ir būtiski ar pierādījumiem pamatotas politikas veidošanai⁹⁸. Attiecīgo datu vākšana nodrošina empīrisku pamatu maksātnespējas sistēmas jautājumu identificēšanai un ļauj pareizi izstrādāt izmaiņas, kuras to uzlabo. Datu vākšana un analīze dod iespēju izveidot atgriezenisko saiti starp reformu formulēšanu un maksātnespējas sistēmas efektivitātes novērtējumu.

1. attēls: Datu un plānošanas cilpa

⁹⁸ Skat.: *Datu izmantošana maksātnespējas sistēmu novērtēšanā un izstrādē* (gatavojamais SVF darba dokuments).

47. Ar maksātnespējas sistēmu saistītu datu vākšana ir būtiska maksātnespējas procesa administratoru uzraudzībai. Maksātnespējas procesa administratoru darbības regulējuma pilnveidošana ir bijis Latvijas iestāžu reformu pasākumu galvenais mērķis. Datu vākšanas sistēmu uzlabošana varētu sniegt būtisku ieguldījumu maksātnespējas procesa administratoru efektīvā uzraudzībā. Šā iemesla dēļ šī sadaļa attiecas arī uz datu izmantošanu nolūkā uzraudzīt maksātnespējas procesa administratoru darbību un to pienākumu izpildi.

A. Datu avoti un statistikas pārskati

48. Latvijā pastāvošajā pašreizējā sistēmā ir vairāki datu avoti. Šie avoti ir: Maksātnespējas kontroles dienesta sagatavotais statistikas pārskats, Uzņēmumu reģistra Maksātnespējas reģistrā iekļautie dati un Tiesu administrācijas apkopotie dati par maksātnespējas procesu.

49. Tiesu administrācija vāc datus par maksātnespējas procesu. Tiesu administrācija reģistrē datus par visiem procesiem, tostarp maksātnespējas procesiem. Tiesu administrācijas platformā tiek vākti un sakārtoti dokumenti un dati par laiku līdz procesa pabeigšanai, tostarp tiesas sēžu skaitu. Iespējams, ka šī informācija ir apvienota vispārējā statistikas analīzē, kurā galvenā uzmanība pievērsta tiesu darbības efektivitātei, ko sagatavojusi Tiesu administrācija. Lai gan pēc pieprasījuma ir pieejami visi datu kopumi, tomēr Tiesu administrācija tos npublicē un, pamatojoties uz apkopotajiem datiem, neizstrādā papildu statistiku par maksātnespējas procesiem. Tiesu informatīvā sistēma ir izstrādāta tiesu iekšējām vajadzībām un lielais sistēmā esošās informācijas apjoms nav integrēts maksātnespējas lietu statistiskajā analīzē. Maksātnespējas procesu datu apkopošanas un maksātnespējas procesu statistikas izveides izpratnē šī sistēma nav savienota ar to sistēmu, ar kuru strādā Maksātnespējas kontroles dienests.

50. Maksātnespējas reģistrā iekļauta vērtīga informācija par maksātnespējas procesu. Maksātnespējas reģistrs ir daļa no Uzņēmumu reģistra: saskaņā ar Latvijas maksātnespējas tiesību aktiem Maksātnespējas reģistra uzdevums ir nodrošināt sabiedrības informētību par dažāda veida maksātnespējas procesiem⁹⁹. Reģistra apkopotā un publicētā informācija veicina maksātnespējas procesu norisi, personu likumīgo interešu aizsardzību saistībā ar šiem procesiem, Maksātnespējas kontroles dienesta darbību un veicina sadarbību maksātnespējas jautājumos. Visas šajā reģistrā iekļautās ziņas sabiedrībai pieejamas bez maksas.

51. Maksātnespējas reģistrā tiek reģistrēta informācija, lai nodrošinātu pilnīgu tiesisko ietekmi uz darbībām, kas veiktas maksātnespējas procesa gaitā. No juridiskā viedokļa tā ir komercreģistra vai uzņēmumu reģistra pamatuzdevums: nodrošinot juridisku publicitāti noteiktām darbībām, reģistrs nodrošina, ka šo darbību iedarbība ir pilnīga un tās atzīst visas personas. Tas ir acīmredzams tādu darbību reģistrācijā kā maksātnespējas pasludināšana vai maksātnespējas procesa administratora iecelšana¹⁰⁰.

52. Tomēr reģistrēto informāciju var izmantot arī maksātnespējas sistēmas darbības rezultātu izvērtēšanai. Reģistra apkopoto datu analīze liecina, ka ir bagātīga informācija, kuru

⁹⁹Skat. Maksātnespējas likuma 12. panta pirmo daļu

¹⁰⁰Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 18. pantu Maksātnespējas reģistrā jāiekļauj katra ieceltā maksātnespējas procesa administratora identifikācijas dati, tostarp administratora amata apliecības un administratora kontaktinformācija. Jāreģistrē arī atstādināšana, atbrīvošana, atsaukšana vai atbrīvošana no amata.

var izmantot maksātnespējas sistēmas darbības rezultātu analīzei. Maksātnespējas reģistrā iekļautās informācijas kategorijas ir šādas:

*i) Tiesiskās aizsardzības process (reorganizācija):*¹⁰¹

- Parādnieka identifikācijas dati¹⁰²;
- Datums, kad process ierosināts, un tiesas nosaukums;
- Datums, kad pieņemts tiesas nolēmums par tiesiskās aizsardzības procesa īstenošanu;
- Procesa uzraugošās personas identifikācijas dati;
- Plānā noteiktās metodes parādnieka sanācijas panākšanai¹⁰³;
- Plāna īstenošanas termiņš;
- Dati, kas atbilst plāna grozījumiem¹⁰⁴;
- Tiesiskās aizsardzības procesa izbeigšanas datums, norādot izbeigšanas pamatojumu.

*ii) Maksātnespējas process (likvidācija):*¹⁰⁵

- Parādnieka identifikācijas dati¹⁰⁶;
- Datums, kad ierosināts maksātnespējas process un tiesas identifikācija¹⁰⁷;
- Maksātnespējas procesa administratora identifikācijas dati, tostarp maksātnespējas procesa administratora amata apliecības dati;
- Prasījumu iesniegšanas termiņš;
- Paziņojums un sīka informācija par kreditoru sapulci;
- Procesa izbeigšanas datums¹⁰⁸;
- Parādnieka aktīvu likvidēšanas plāna iesniegšanas datums

53. Likumā uzdots Maksātnespējas kontroles dienestam savā tīmekļa vietnē publicēt atsevišķus informācijas elementus. Lai aizsargātu kreditoru tiesības, atvieglotu speciālistu izvēli, kā arī informētu sabiedrību par tā darbības rezultātiem, Maksātnespējas kontroles dienesta mājas lapā tiek publicēta šāda informācija¹⁰⁹:

- Administratoru vai uzraugošo personu identifikācijas dati tiesiskās aizsardzības procesos, tostarp informācija par uzraugošo personu kvalifikāciju;

¹⁰¹ Skat. Maksātnespējas likuma 36. pantu. Likums atļauj datu izmantošanu citos reģistros, informācijas sistēmās vai datubāzēs.

¹⁰² Reģistrā tiek ierakstīta tikai parādnieka juridiskā forma, bet ne tā saimnieciskā darbība.

¹⁰³ Plāns pats par sevi ir jāreģistrē tiesiskās aizsardzības procesa uzraugošajai personai – skat. Maksātnespējas likuma 50. pantu.

¹⁰⁴ Likumā noteikts uzraugošās personas pienākums reģistrēt plāna grozījumus (Maksātnespējas likums, 50. pants).

¹⁰⁵ Skat. Maksātnespējas likuma 58. pantu. Šie dati attiecas uz juridisko personu maksātnespēju. Atsevišķā normā ir uzskaitīti dati par fizisko personu maksātnespēju, kas neietilpst šā pārskata darbības jomā (skat. Maksātnespējas likuma 132. pantu).

¹⁰⁶ Reģistrā tiek ierakstīta tikai parādnieka juridiskā forma, bet ne tā saimnieciskā darbība.

¹⁰⁷ Reģistrā iekļauti arī nepieciešamie dati saskaņā ar Eiropas regulu par maksātnespējas procedūrām. Skat. arī Maksātnespējas likuma 66. pantu par pārrobežu maksātnespējas lietu reģistru.

¹⁰⁸ Likumā ir atsauce uz “tiesiskās aizsardzības procesa” izbeigšanas datumu – tā varētu būt tulkošanas kļūda.

¹⁰⁹ Skat. Maksātnespējas likuma 12. panta ceturto daļu

- Informācija par administratoru darbības rezultātiem maksātnespējas procesos (sākot ar viņu darbības galīgo pārskatīšanu);
- Ziņas par tiesiskās aizsardzības procesu uzraugošo personu vai administratoru izdarītajiem pārkāpumiem savu pienākumu izpildē¹¹⁰;
- Tiesiskās aizsardzības procesu skaits katrai uzraugošajai personai;
- Maksātnespējas lietās pārveidoti tiesiskās aizsardzības procesi katrai uzraugošajai personai;
- Tiesiskās aizsardzības procesi, kas pabeigti, pilnībā izpildot plānu, katrai uzraugošajai personai;
- Maksātnespējas procesu skaits un ilgums (juridiskām personām un fiziskām personām) katram maksātnespējas procesa administratoram;
- Informācija par laiku, kādu persona praktizē vai nu kā uzraugošā persona, vai kā maksātnespējas procesa administrators.
- Šī informācija tiek sniegta sabiedrībai, lai labāk novērtētu maksātnespējas procesa administratorus, nevis atsaucoties uz maksātnespējas sistēmu kopumā¹¹¹. Šīs informācijas publicēšana neietekmē nevienas personas tiesības.

54. Maksātnespējas kontroles dienesta pārskats ir vislabākais pieejamais statistikas informācijas resurss. Maksātnespējas kontroles dienests kā daļu no sava gada pārskata iekļauj statistikas pārskatu. Šis pārskats ir vislabākais statistikas datu avots par maksātnespējas sistēmu Latvijā. Tā saturs un struktūra ir pamats nākamajā sadaļā izstrādātajai analīzei.

55. Centrālā statistikas pārvalde neuzrāda maksātnespējas procesu statistikas informāciju. Pretēji lielākajai daļai Eiropas valstu Centrālā statistikas pārvalde neapstrādā vispārējo statistikas informāciju par maksātnespējas procesiem (t.i., statistikas informāciju, kurā tiek parādīta maksātnespējas lietu skaita attīstību).

56. Latvijas Banka izmanto maksātnespējas procesu statistiku savos finanšu stabilitātes pārskatos. Pastāv saikne starp datiem par ienākumus nenesošiem aizdevumiem un maksātnespējas sistēmas darbības rezultātiem; detalizētākas maksātnespējas procesu statistikas informācijas izstrāde, kā ierosināts šajā pārskatā, dotu iespēju padziļināti analizēt šīs saiknes starp maksātnespējas sistēmu un finanšu sektoru.

B. Statistikas pārskatu tvērums un metodoloģija

57. Maksātnespējas kontroles dienesta statistikas pārskatā sniegta noderīga informācija par dažādiem maksātnespējas sistēmas aspektiem. Darbs pie statistikas informācijas un indikatoriem ir saistīts ar Latvijas iestāžu pieņemtajām Maksātnespējas attīstības pamatnostādņēm.

58. Latvijas iestādes ir izstrādājušas regulējumu, kur statistikas informācija ir maksātnespējas sistēmas analīzes pamatinstruments. Iestādes būtu jāuzslavē par to, ka galvenā uzmanība ir pievērsta ar faktiem pamatotas politikas veidošanai, kā arī par

¹¹⁰ Pārkāpumi tiek publiskoti tikai tad, kad tiek pieņemti galīgie lēmumi par pārkāpumiem.

¹¹¹ Likumā norādīts, ka Maksātnespējas reģistram, publicējot šo informāciju, ir jāievēro datu aizsardzības un komercnoslēpuma noteikumi (Maksātnespējas likums, 12. panta otrā daļa).

pamudinājumu veidot labākus un detalizētākus statistikas pārskatus¹¹². Tomēr mērķu ieviešana attiecībā uz maksātnespējas sistēmas darbības rezultātu indikatoriem var radīt neattaisnotas cerības: kā zināms maksātnespējas procesu regulatoriem, maksātnespējas sistēmas darbība ir atkarīga ne tikai no tiesu, maksātnespējas speciālistu un to uzraugošo personu centieniem, bet arī no parādnieku un kreditoru uzvedības, kā arī no vispārējiem un uzņēmumiem raksturīgajiem saimnieciskajiem apstākļiem. Tādēļ Maksātnespējas attīstības pamatnostādņēs būtu jāpārskata darbības rezultātu mērķu izmantošana. Iestādēm būtu jānosaka mērķi, kas ir sasniedzami tiesām un Maksātnespējas kontroles dienestam: piemēram, lietu pabeigšanas rādītāji maksātnespējas lietās, Maksātnespējas kontroles dienesta lietu pabeigšanas rādītāji, izskatot sūdzības par maksātnespējas procesa administratoriem, vai Maksātnespējas kontroles dienesta veikto uzraudzības darbību skaits uz vietas un attālināti.

59. Viens no galvenajiem tematiem ir maksātnespējas sistēmas izmantošana, konkrētāk – reorganizācijas procesu izmantošana. Iestādes ir noteikušas indikatoru, lai novērtētu reorganizācijas procesu relatīvo izmantošanu maksātnespējas sistēmas kontekstā. Šā indikatora pamatā ir tiesiskās aizsardzības procesa (reorganizācijas) proporcija pret katru gadu reģistrēto maksātnespējas procesu kopējo skaitu¹¹³. Šis indikators sniedz priekšstatu par reorganizācijas gadījumu procentuālo daudzumu, bet tas var būt dažādu apstākļu, ne tikai reorganizācijas procesa vispārējās efektivitātes vai pievilcības rezultāts.

60. Maksātnespējas kontroles dienests izstrādā indikatoru, kura pamatā ir reorganizācijas plānu pieņemšana. Ar šo indikatoru tiek vērtēts reorganizācijas gadījumu īpatsvars, kad reorganizācijas plāns ir iesniegts un pieņemts, attiecībā pret reorganizācijas lietu kopējo skaitu¹¹⁴. Ar šo indikatoru var informēt par piedāvāto plānu kvalitāti un kreditoru uzticību šim procesam. Ar to var norādīt arī uz to, ka parādnieki ļaunprātīgi izmanto šo procesu (t.i., sāk tiesiskās aizsardzības procesus tikai tādēļ, lai kavētu kreditoriem piespiedu izpildi, bez jebkādam reālām reorganizācijas perspektīvām).

61. Cits indikators ir sekmīgi pabeigto reorganizācijas procesu attiecība pret izbeigto reorganizācijas procesu kopējo skaitu. Veiksmīgi pabeigtu lietu proporcionālā attiecība pret visu iemeslu dēļ izbeigto reorganizācijas procesu kopumu¹¹⁵ rada priekšstatu par reorganizācijas plānu veiksmīgas īstenošanas iespēju: to var ietekmēt reorganizācijas plānu reālisms (vai reālisma trūkums), bet reorganizācijas plānu relatīvā veiksmē ir atkarīga arī no daudziem citiem apstākļiem, kurus nevar ietekmēt parādnieks.

¹¹² Tas ir Latvijas valdības pieņemto Maksātnespējas attīstības pamatnostādņu rezultāts (skat. Ministru kabineta 2016. gada 21. septembra rīkojumu Nr. 527 “Par *Maksātnespējas politikas attīstības pamatnostādņēm 2016. –2020.* gadam un tās īstenošanas plānu”).

¹¹³ Šo attiecību iegūst šādi: attiecīgajā gadā uzsāktos tiesiskās aizsardzības procesu skaits x 100/attiecīgajā gadā pasludināto juridiskās personas maksātnespējas procesu skaits. Datu avots ir Maksātnespējas reģistrs.

¹¹⁴ Saskaņā ar Maksātnespējas kontroles dienesta norādīto, šo attiecību iegūst kā attiecīgajā gadā **pasludināto** tiesiskās aizsardzības procesu skaits x 100/kopējais tiesiskās aizsardzības procesu skaits vienā ierosinātajā gadā. Termins “pasludināts” attiecas uz reorganizācijas plāna pieņemšanu. Dati par šo indikatoru ir iegūti no Maksātnespējas reģistra.

¹¹⁵ Šis indikators ir attiecība starp attiecīgajā gadā veiksmīgi pabeigto tiesiskās aizsardzības procesu skaitu x 100/attiecīgajā gadā izbeigto tiesiskās aizsardzības procesu skaitu. Dati par šo indikatoru ir iegūti no Maksātnespējas reģistra.

i) Vispārējie maksātnespējas procesa efektivitātes indikatori

- 62. Maksātnespējas procesa administratora statistikas pārskatos atzīta maksātnespējas procesa efektivitātes pamatindikatoru nozīme.** Šajos indikatoros ietverts laiks līdz maksātnespējas procesa pabeigšanai, atgūšanas rādītāji attiecībā uz kreditoriem un procesa izmaksas.
- 63. Maksātnespējas procesa vidējā ilguma indikators ir vienkāršs novērtējums, pamatojoties uz empīriskiem datiem.** Šis indikators veidojas, izmantojot datus no maksātnespējas procesa administratoru pārskatiem, kas iestrādāti Maksātnespējas kontroles dienesta uzturētajā Elektroniskajā maksātnespējas uzskaites sistēmā¹¹⁶. Ilgumu ir vienkārši noteikt un tas sniedz objektīvu metriku par vienu no galvenajiem faktoriem maksātnespējas procesa efektivitātes novērtēšanai.
- 64. Statistikas informācijā ir iekļauti arī atgūšanas rādītāji attiecībā uz nodrošinātajiem kreditoriem.** Kā noteikts Maksātnespējas politikas attīstības pamatnostādņēs 2016. - 2020. gadam, šis indikators ir izteikts kā centi par nodrošināto kreditoru atgūto euro. Šā indikatora metodoloģijā atzīto nodrošināto prasījumu summu salīdzina ar summu, kas ir atgūta attiecībā uz nodrošinātajiem kreditoriem¹¹⁷. Tiek ņemti vērā tikai tie procesi, kuros tika atzīts nodrošināts prasījums vismaz par vienu eiro. Šķiet, ka, definējot “nodrošināto prasījumu”, pastāv piemērošanas problēma: metodoloģijā uz to skaidri netiek norādīts, bet šķiet, ka ir ņemta vērā visa nodrošinātā kreditora iesniegtā prasījuma summa, neņemot vērā nodrošinājuma vērtību. Tas būtiski ietekmē šā indikatora precizitāti (skat. tālāk 113. punktu).
- 65. Tiek aprēķināti arī atgūšanas rādītāji attiecībā uz pārējiem kreditoriem.** Šķiet, ka šis indikators attiecas uz visu nenodrošināto kreditoru atgūto summu, tādējādi vienā un tajā pašā kategorijā iekļaujot nenodrošinātos kreditorus un citus kreditorus, kuriem varētu būt prioritātes, bet ne nodrošinātas intereses. Šis indikators ir pamatots ar maksātnespējas procesa administratoru pārskatos iekļautajiem datiem par iesniegtajiem prasījumiem un kreditoriem veiktajiem maksājumiem¹¹⁸.
- 66. Statistikas pārskatā tiek ņemtas vērā maksātnespējas procesa izmaksas.** Maksātnespējas procesa izmaksas tiek vērtētas kā izmaksas (centos) par atgūto euro¹¹⁹. Šā indikatora metodoloģijas pamatā ir procentuālā attiecība starp visām kreditoru grupām veikto maksājumu pilnu summu un kopējām izmaksām, kādas bijušas šajā procesā. Šajā pārskatā nav iekļauti gadījumi, kad kreditoriem netika veikti maksājumi.

¹¹⁶ Saskaņā ar Maksātnespējas kontroles dienesta norādīto, šis indikators ir iegūts, dalot konkrētajā gadā pabeigto maksātnespējas procesu ilgumu ar 365. Šī metodoloģija nav īpaši skaidra – nepieciešams precizēt, ka procesa ilgums izriet no datiem, kas reģistrēti par katru maksātnespējas procesu, kā norādīts maksātnespējas procesa administratora pārskatā (kur ir ierakstīts sākuma datums un izbeigšanas datums). Indikatora dati tiešām ir ņemti no elektroniskajā sistēmā iesniegtiem maksātnespējas procesa administratoru pārskatiem.

¹¹⁷ Šo attiecību iegūst no nodrošinātā prasījuma summas (euro) x 100/nodrošinātajam kreditoram veikto maksājumu summu (euro).

¹¹⁸ Metodoloģijā tiek aprēķināts atgūšanas rādītājs kā centi no viena euro, salīdzinot iesniegto prasījumu summu un kreditoriem segtās summas.

¹¹⁹ Aprēķinu veic, iegūstot kopējo (nodrošināto un nenodrošināto) apmierināto prasījumu summu x 100/kopējo (nodrošināto un nenodrošināto) izmaksu attiecību. Aprēķina dati ir iekļauti maksātnespējas procesa administratoru galīgajos pārskatos.

67. Visbeidzot, šajā pārskatā ir iekļauti arī dati par bezaktīvu lietām. Tā vietā, lai sniegtu tikai bezaktīvu lietu skaitu, statistikas pārskatā sniegts indikators, kas pamatots ar tādu lietu procentuālo attiecību, kurās nav aktīvu, attiecībā pret maksātnespējas lietu kopējo skaitu¹²⁰.

ii) Rezultatīvie indikatori

68. Latvijā pastāvošajā sistēmā ir iestrādāti rezultatīvie indikatori attiecībā pret maksātnespējas sistēmu¹²¹. Šie rezultatīvie indikatori tika apstiprināti Maksātnespējas attīstības pamatnostādnēs. Rezultatīvie indikatori 2015.–2020. gadam, kā arī empīriskā informācija par indikatoriem 2016. un 2017. gadam ir iekļauta 3. tabulā¹²².

3. tabula: Politiskie rezultāti un rezultatīvie indikatori (juridisko personu reorganizācija un maksātnespēja)¹²³

1. Politiskais rezultāts (PR)								
Rezultatīvais indikators (RI)	2015. gads	2016. gads	Fakts 2016. gads	2017. gads	Fakts 2017. gads	2018. gads	2019. gads	2020. gads
1. Pasludināto TAP (ĀTAP) skaits salīdzinājumā ar juridisko personu pasludināto maksātnespējas procesu skaitu	5%	5%	5%	7%	8%	9%	11%	13%
2. Uzsākto un pasludināto TAP (ĀTAP) procentuālā daļa	28%	28%	19%	30%	24%	32%	34%	36%
3. Veiksmīgi pabeigto TAP (ĀTAP) skaits salīdzinājumā ar izbeigtajiem TAP (ĀTAP)	2%	2%	8%	9%	10%	16%	23%	30%
2. Politiskais rezultāts (PR)								
Apmierināto kreditoru prasījumu maksimums, saimnieciskajā aprītē atgriezti ekonomiski vērtīgie aktīvi (juridisko personu maksātnespējas procesi)								
Rezultatīvais indikators (RI)	2015. gads	2016. gads	Fakts 2016. gads	2017. gads	Fakts 2017. gads	2018. gads	2019. gads	2020. gads
1. Vidējais maksātnespējas procesa ilgums	1,5	1,5	1,67	1,5	1,67	1,5	1,3	1,3
2. Atgūšanas rādītājs nodrošinātajiem kreditoriem (centi par vienu euro)	X	X	23	X + 0,05	31	X + 0,05	X + 0,07	X + 0,07
3. Atgūšanas rādītājs	X	X	4	X +	(4	X +	X +	X + 0,05

¹²⁰ Šā indikatora pamatā ir šāda attiecība: maksātnespējas procesu skaits, kas beidzās aktīvu trūkuma dēļ konkrētajā gadā x 100/maksātnespējas lietu kopskaits konkrētajā gadā. Dati iegūti no maksātnespējas procesa administratoru galīgajiem pārskatiem.

¹²¹ Skat. Maksātnespējas administrācija, 2017. gada pārskats, 23. p.

¹²² Tā kā 2016. gadā pārskatu iesniegšanas sistēma tika pārskatīta, minētajam gadam var būt dažas pārejas problēmas. Paredzams, ka rezultātu precizitāte laika gaitā uzlabosies.

¹²³ Šie indikatori ietver arī informācijas un rezultatīvos rādītājus par fizisko personu maksātnespēju, bet šis temats neietilpst šā pārskata darbības jomā.

nenodrošinātajiem kreditoriem (centi par vienu euro)				0,02		0,02	0,05	
4. Maksātspējas procesa izmaksas (centi par vienu euro)	X	X	1.46 euro	X - 0,05	2.17 euro	X - 0,05	X - 0,07	X - 0,07
5. To procesu procentuālā daļa, par kuriem tiek sniegti pārskati par aktīvu neesamību	39%	39%	63%	38%	61%	37%	36%	35%

69. Rezultatīvo indikatoru izmantošana rada sarežģītus jautājumus maksātspējas sistēmas efektivitātes novērtēšanā. Principā rezultatīvie indikatori palielina Maksātspējas kontroles dienesta un visu pārējo iestāžu pārskatatbildību, kuras ir atbildīgas par maksātspējas tiesību aktu piemērošanu un izpildi¹²⁴. Tomēr, ņemot vērā daudzus faktorus, kuri ietekmē maksātspējas sistēmas darbības rezultātus, ir ļoti grūti, ja ne neiespējami nodrošināt šo rezultatīvo mērķu sasniegšanu. Statistikas pārskatos apkopotā informācija ir rūpīgi jāanalizē, lai noteiktu praktiskas problēmas vai novērtētu sistēmas attīstību.

70. Pārskatā ir iekļauti arī ar maksātspējas procesa administratoriem saistīti informācijas un rezultatīvie indikatori. Ņemot vērā maksātspējas procesa administratoru nozīmīgo lomu Latvijā pastāvošajā sistēmā, īpašas uzmanības pievēršana maksātspējas procesa administratoru rīcībai ir pilnīgi pamatota. Šie indikatori ir iekļauti 4. tabulā.

4. tabula. Maksātspējas procesu administratoru informēšanas un rezultatīvie indikatori

4. Politiskais rezultāts (PR)								
Administratori ir augsti kvalificēti profesionāļi, kuri efektīvi pilda savus pienākumus (nodrošina profesijas prestižu)								
Rezultatīvais indikators (RI)	2015. gads	2016. gads	Fakts 2016. gads	2017. gads	Fakts 2017. gads	2018. gads	2019. gads	2020. gads
1. Administratoru skaits, kuri strādā ar procesu daudzumu, kas atšķiras no vidējā procesu skaita uz vienu administratoru	27	27	-	25	7	23	21	20
2. Sodīto administratoru skaits salīdzinājumā ar administratoru kopskaitu (procentuālā daļa)	21%	21%	26%	25%	26%	27%	21%	19%
3. Procesu skaits, kuros administratori ir aizstāti pārkāpumu dēļ, salīdzinot ar aktīvo procesu skaitu	2,5%	2,5%	1,6%	2,8%	2,2%	2,8%	2,3%	2,1%

71. No indikatoriem par maksātspējas procesa administratoriem redzami problēmjaudājumi, kas attiecas uz Latvijas iestādēm. Tos var apkopot šādi: bažas par to, ka

¹²⁴ Tas ir iemesls, kāpēc Maksātspējas kontroles dienestam ir jāziņo par rezultatīvajiem rādītājiem: 2017. gada 15. martā Ministru kabinets izdeva rīkojumu Nr. 125 "par Uzņēmējdarbības vides pilnveidošanas pasākumu plānu". 3.9.1. punktā ietverts pienākums divas reizes gadā iesniegt informāciju par konkrētiem rādītājiem.

dažiem maksātnešpējas procesa administratoriem varētu būt dominējošs stāvoklis; pienācīga sankciju piemērošana tiem maksātnešpējas procesa administratoriem, kuri darbojas nelikumīgi vai nepareizi, tostarp administratoru atcelšana no maksātnešpējas procesa.

- 72. Ar šiem indikatoriem sniegta noderīga informācija par maksātnešpējas procesa administratoru situāciju Latvijā.** Ir interesanti novērot, vai daži maksātnešpējas procesa administratori pārvalda vairāk maksātnešpējas lietu nekā vidēji, lai gan šo faktu nepieciešams analizēt papildus, lai izdarītu secinājumus. Tāpat ir lietderīgi saprast, cik daudz maksātnešpējas procesa administratoriem ir piemēroti sodi, lai gan ne vienmēr ir lietderīgi to formulēt kā procentuālo daļu no administratoru kopēja skaita¹²⁵. Svarīgs pavērsiens ir arī maksātnešpējas procesa administratoru nomaiņa maksātnešpējas procesā. Statistikā atspoguļota tikai administratora maiņa sodīšanas procesa rezultātā, tāpēc tā ir sodītu administratoru apakšgrupa, kas ir atbildīgi par nopietniem pārkāpumiem.
- 73. Tomēr šajā kontekstā var nepareizi interpretēt rezultatīvo indikatoru vai mērķu izmantošanu.** Mērķi, kas noteikts attiecībā uz sodīto maksātnešpējas procesa administratoru procentuālo daļu, var nepareizi interpretēt kā Maksātnešpējas kontroles dienesta uzraudzības darba uzdevumu. Pārskata sagatavotāji to apzinās un norāda, ka *“uzraudzības pasākumu mērķis ir nodrošināt, ka maksātnešpējas process tiek veikts tiesiski un efektīvi, nevis sodīt administratorus. Uzrādītie indikatori ir izvēlēti, lai raksturotu uzraudzības darbību kvalitāti un administratoru profesionālās darbības rezultāti netiek noteikti kā pašmērķis.”* Uzraugošajai personai ir jācinās pret visām nelikumīgajām darbībām (un tikai nelikumīgajām darbībām), neatkarīgi no tā, ka tas nozīmē, ka nav izpildīts vai ir pārsniegts konkrēts rezultatīvais indikators vai mērķis. Līdzīgus apsvērumus var veikt par maksātnešpējas procesa administratoru atcelšanu, brīdinoši piebilstot, ka administratora atcelšana ne vienmēr var būt Maksātnešpējas kontroles dienesta veikto darbību sekas. Visbeidzot, maksātnešpējas procesa administratoru ar lielāku lietu skaitu nekā vidēji mērķi var ietekmēt izmaiņas maksātnešpējas procesa administratoru iecelšanas sistēmā, tomēr ir arī tādi faktori, kurus nekontrolē uzraugošā persona (piemēram, maksātnešpējas procesa administratora atkāpšanās, lai gan likumā ir ierobežotas atkāpšanās iespējas)¹²⁶.
- 74. Kopumā sistēma sniedz ļoti noderīgu informāciju, pamatojoties uz uzticamām informācijas vākšanas metodēm.** Latvijas iestādes ir pārliecinātas par to, ka ir lietderīgi vākt datus par maksātnešpējas procesiem un izmantot šos datus, lai novērtētu, kādā apmērā maksātnešpējas sistēma sasniedz savus politiskos mērķus. Ar datu izpēti tiek piedāvāta arī iespēja labāk izprast maksātnešpējas sistēmas attīstības izaicinājumus un iespējas. Statistikas pārskatos piedāvāta informācija par laika, izmaksu un atgūšanas rādītāju pamatindikatoriem, un Latvija ir gājusi tālāk par šo pamatinformāciju, lai nodrošinātu papildu datus par tiesiskās aizsardzības procesiem, bezaktīvu lietām un maksātnešpējas procesa administratoru darbības noteiktiem aspektiem.
- 75. Maksātnešpējas kontroles dienesta pārskatos iekļauti arī cita vispārīga informācija, kas nav integrēta šajos indikatoros.** Šī informācija tiek iegūta no maksātnešpējas procesa

¹²⁵ Tā kā kopējais administratoru skaits arī ir mainīgs, sodu skaita iespējamo pieaugumu varētu kompensēt vēl lielāks administratoru skaita pieaugums. Šā iemesla dēļ ir vēlams norādīt tikai sodīto administratoru skaitu.

¹²⁶ Novirzi no vidējā lieluma būtu svarīgi analizēt (t.i., tas nav tas pats, ja ir pieci administratori ar piecām lietām katrs, ja vidējais skaits ir četras lietas, nevis viens administrators ar desmit lietām, ja vidējais skaits ir četras lietas).

administratoru pārskatiem¹²⁷. Daļa no šīs informācijas ir ļoti noderīga, lai labāk izprastu maksātnespējas sistēmu, tostarp šādi elementi:

- Prasījumu kopsumma (un prasījumu vidējā summa maksātnespējas lietā);
- Nodrošinātā parāda kopsumma;
- Atgūtā nodrošinātā parāda kopsumma;
- Nenodrošinātā parāda kopsumma;
- Atgūtā nenodrošinātā parāda kopsumma;
- Kopējās izmaksas.

76. Pārskatos ir iekļauti citi informatīvi elementi, kas attiecas uz regulatīvo un uzraudzības darbību analīzi. Tie ir šādi:

- Kvalificēti administratori (sekmju rādītājs eksāmenos);
- Maksātnespējas procesa administratoru amata apliecību derīguma izbeigšana (iedalot pēc cēloņiem);
- Uzraudzības darbības (tostarp uz vietas), rezultāti un pārkāpumi;
- Administratoru atcelšanas gadījumi;
- Sūdzības pret administratoriem un sodi (iedalot pēc fizisko personu maksātnespējas/juridisko personu maksātnespējas; un pēc tā, kurš iesniedz sūdzību);
- Sodu pārsūdzēšana;

Visbeidzot, pārskatā ir iekļauti arī citi svarīgi aspekti:

- Maksājumi darbiniekiem;
- Lēmumi par depozītu apmaksu;
- Maksātnespējas administrācijas kā kreditora rīcība.

C. Kontroles tvēruma un metodoloģijas jautājumi

77. Kā norādīts iepriekš, Latvijā pastāvošajā sistēmā ir izstrādāti augsta līmeņa standarti datu vākšanā un maksātnespējas statistikas izstrādāšanā. Kopumā šī sistēma darbojas sekmīgi, vācot bagātīgu izcilas kvalitātes informāciju un integrējot informāciju labi izstrādātos statistikas pārskatos. Turpmāk sniegts dažu jautājumu apraksts attiecībā uz tvērumu un metodoloģiju, ko var noderīgi izmantot, lai vēl vairāk uzlabotu datu pārklājumu un statistikas pārskatus. Atsevišķos gadījumos ir svarīga informācija, kuru Maksātnespējas kontroles dienests neapkopo. Citos gadījumos informācija faktiski tiek apkopota, bet netiek iekļauta statistiskajā analīzē.

78. Apkopotā statistikas informācija un dati neaptver ekonomisko informāciju par maksātnespējīgajiem uzņēmumiem. No maksātnespējas lietām iegūto informāciju var izmantot ne tikai maksātnespējas sistēmas analīzei, bet arī ekonomikas tendenču analīzei. Tomēr pašreizējā sistēmā netiek ietverta informācija par parādnieku uzņēmumu veikto ekonomisko darbību vai jebkāda cita ekonomiskā informācija, kas pārsniedz strikti uz maksātnespējas procesu attiecinātos datus.

---

¹²⁷ Skat. Ministru kabineta noteikumus Nr. 247 (2016. gada 19. aprīlis) "Noteikumi par maksātnespējas procesa administratora darbības pārskatu un tā aizpildīšanas kārtību".

- 79. Nav pietiekamas informācijas par parādnieku uzņēmumu aktīviem.** Statistikas pārskatos nav ietverta aktīvu vidējā vērtība maksātnespējas gadījumos vai nodrošinātajiem kreditoriem apgrūtināto aktīvu vērtība. Šie dati ir nozīmīgi statistikas izstrādei un ietekmē citu datu precizitāti (jo īpaši nodrošināto kredītu atgūšanas rādītājus).
- 80. Informācijā par kreditoriem netiek atspoguļota dažādu kreditoru grupu esamība.** Statistikas pārskatos ir iekļauta informācija par atgūšanu nodrošināto kreditoru un “nenodrošināto” kreditoru labā. Pēdējā minētajā kategorijā, šķiet, ietilpst nenodrošinātie kreditori un arī privileģētie kreditori ar augstāku pozīciju kreditoru hierarhijā.
- 81. Informācija par tiesiskās aizsardzības procesiem ir ierobežota.** Tas, ka nav iecelts administrators tiesiskās aizsardzības procesā (un līdz ar to nav administrators pārskata), nozīmē, ka dati par TAP ir ierobežoti ar informāciju, kuru saskaņā ar likumu tiek pieprasīts iesniegt Maksātnespējas reģistrā.
- 82. Izmaksu novērtēšanas metodoloģija nav pilnīgi skaidra.** Statistikas pārskata mērķis ir novērtēt izmaksas, nosakot naudas summu, kas vajadzīga, lai radītu maksājumus kreditoriem (izteikta kā centu attiecība pret euro). Būtībā salīdzinājums ir starp procesa izmaksām un maksājumiem, kurus saņem kreditori, tā vietā, lai salīdzinātu to aktīvu vērtību, kas pārvērsti ieņēmumos, lai noteiktu to ieņēmumu daļu, ko absorbē izmaksas, pirms jebkādu maksājumu veikšanas maksātnespējas kreditoriem. Izmaksu indikatora vērtību iegūšanas process statistikas pārskatā ir jāpārskata, jo tas liek domāt, ka izmaksas ir augstākas nekā tās tiešām ir.
- 83. Visu statistikas indikatoru pamatā ir vidējās vērtības.** Lai gan tas ir pareizi un saskaņā ar lielāko daļu statistikas pārskatu praksi citās valstīs, problēma ar pilnīgu paļaušanos uz vidējiem rādītājiem ir tāda, ka var būt situācijas, kad atsevišķi maksātnespējas gadījumi var deformēt vidējo rādītāju sniegto priekšstatu. Piemēram, liels maksātnespējas gadījums var būtiski mainīt vidējos rādītājus, jo īpaši, ja lietu izlase ir neliela.

D. Ieteikumi datu apkopošanas un statistiskās analīzes uzlabošanai

- 84. Pašreizējās datu vākšanas un statistikas sistēmas stingrais pamatojums ļauj to uzlabot.** Šajā pārskata sadaļā iekļauto ierosinājumu pamatā ir juridisko personu maksātnespējas procesu pārbaude Latvijas tiesību aktos. Šī procedūru “revīzija” palīdz noteikt dažādus procedūras momentus, kur var vākt informāciju un momentus progresa izvērtēšanai. Blokshēmas sniedz pārskatu par procesu un spēju panākt detalizāciju datu informācijas sistēmā.

i) Procedūru apraksts

- 85. Kopumā juridiskām personām, kuras saskaras ar finansiālām grūtībām, saskaņā ar Latvijas Maksātnespējas likumu ir pieejami divi procesu veidi, proti, tiesiskās aizsardzības process un maksātnespējas process.** Atšķirībā no maksātnespējas procesa, TAP nodrošina sistēmu reorganizācijai, kas vērsta uz to, lai atjaunotu parādnieka spēju izpildīt savas parāda saistības, nevis uz mantas likvidāciju kreditoru prasījumu apmierināšanai. Gan tiesiskās aizsardzības process, gan maksātnespējas process ir rūpīgi jāanalizē (skat. 1. pielikumu), lai noteiktu notikumu secību katrā procesā, kā arī datu ievadi un rezultātus, kas nepieciešami to pabeigšanai. Dažādu maksātnespējas procesa veidu labākas izpratnes rezultātā ir iespējams

definēt momentus, kad var iegūt datus, un katra procesa posma efektivitātes novērtējumu, nevis maksātspējas procesa kopējo ilgumu.

ii) Bloksēmās ar atskaites punktiem un datu vākšanas momentiem

86. Bloksēmās atspoguļoti maksātspējas procesi un ar tām ļauts noteikt atskaites punktus un datu vākšanas momentus. Bloksēmās kopā ar procedūru analīzi tiek palīdzēts noteikt atskaites punktus un datu vākšanas momentus maksātspējas procesos.

- *Atskaites punkti* ir virzības momenti maksātspējas procesā. Ar atskaites punktiem ir iespējams izmērīt laiku, kas nepieciešams katra procesa posma pabeigšanai. Atskaites punkti sniedz būtisku informāciju, lai noteiktu vājās vietas un iespējas laika samazināšanai.
- *Datu vākšanas momentu* ir momenti procesā, kur informācija tiek radīta vai iekļauta šajā procesā (piemēram, maksātspējas pasludināšana; lēmums par prasījumu pieņemšanu un grupēšanu, reorganizācijas vai likvidācijas plāns). Datu vākšanas momentus var iekļaut datu vākšanas sistēmā, lai norādītu tos momentus, kad var iegūt attiecīgo informāciju.

87. Latvijā ieviestajā jaunajā elektroniskā sistēmā tiek piedāvāta unikāla iespēja detalizēt datu vākšanu. Elektroniskā Maksātspējas uzskaites sistēma ir informācijas sistēma¹²⁸, kuru pārvalda Maksātspējas kontroles dienests. Viens no tās mērķiem ir atbalstīt Maksātspējas kontroles dienesta uzraudzības darbības, vācot datus, kas palīdz izvērtēt maksātspējas procesa administratoru darbību un to pienākumu izpildi. Ar šo sistēmu tiek palīdzēts arī novērtēt, kādā apmērā maksātspējas sistēmā tiek sasniegti likumā norādītie un iestāžu noteiktie mērķi. Šai sistēmai ir likumā noteikts saturs¹²⁹, tomēr likumā iekļautās kategorijas ir plašas un tajās varētu viegli iestrādāt šajā TA pārskatā ieteikto papildu informāciju. Viens no galvenajiem tiesību aktos iekļautajiem elementiem ir maksātspējas procesa administratora pārskats.

iii) Vācamie dati

88. Statistikas pārskatā jau ir iekļauti visbūtiskākie dati, taču varētu apkopot vēl zināmu papildinformāciju. Jābūt iespējai papildināt ar šādiem elementiem:

¹²⁸ Skat. Maksātspējas likuma 12¹ pantu, kas grozīts 2016. gadā.

¹²⁹ Maksātspējas likuma 12¹. panta trešajā daļā norādīta sistēmā iekļaujamā informācija:

- 1) ziņas par tiesiskās aizsardzības procesā un maksātspējas procesā iesaistītajām personām;
- 2) ziņas par tiesiskās aizsardzības procesa un maksātspējas procesa norisi;
- 3) ziņas par tiesiskās aizsardzības procesa uzraugošo personu, administratoru;
- 4) ziņas par tiesas, Maksātspējas kontroles dienesta un šajā likumā noteiktās disciplinārlietu komisijas konstatētajiem tiesiskās aizsardzības procesa uzraugošo personu un administratoru izdarītajiem pārkāpumiem, pildot tiem tiesiskās aizsardzības procesā un maksātspējas procesā noteiktos pienākumus, kā arī īstenojot tiesības;
- 5) ziņas par darbinieku prasījumiem maksātspējas procesā;
- 6) Maksātspējas likuma 85. pantā noteiktajos administratora darbības pārskatos iekļauto informāciju.

Saskaņā ar Maksātspējas likumu (12¹. panta astotā daļa) Ministru kabinets nosaka sistēmā iekļaujamās informācijas apjomu, kā arī kārtību, kādā iesniedzama informācija iekļaušanai Sistēmā un saņemama no Sistēmas.

- *Attiecībā uz visiem procesiem (maksātnespēja/likvidācija un tiesiskā aizsardzība/reorganizācija):*
  - *Uzņēmumu ekonomiskie dati:* uzņēmējdarbība, reģions, kurā atrodas uzņēmumi, MVU/lielās juridiskās personas, darbinieku skaits.
  - Uzņēmumu *aktīvu un pasīvu* kopsumma.
  - *Maksātnespējas sistēmas izmantošanas biežuma novērtēšana.* Ir dažādas metodes, kuras var izmantot, lai novērtētu izmantošanas biežumu: salīdzinot to uzņēmumu skaitu, kuri attiecīgajā gadā uzsākuši maksātnespējas procesus, ar reģistrēto uzņēmumu skaitu (ja iespējams, izņemot reģistrā esošos neaktivizētos uzņēmumus). Aplūkojot uzņēmumus, kas attiecīgajā gadā ir atcēluši reģistrāciju, un salīdzinot šo skaitli ar to uzņēmumu skaitu, kas ir izslēgti likvidācijas procesa izbeigšanas rezultātā, var arī gūt priekšstatu par maksātnespējas procesu relatīvo izmantošanu¹³⁰. Tāpat ir iespējams aplūkot to uzņēmumu aktīvu un pasīvu kopsummu, kas uzsāk maksātnespējas procesu konkrētajā gadā, un salīdzināt to ar IKP. Šajā ziņā ir svarīgi ņemt vērā to, ka krīzes laikā IKP samazināsies, tādējādi šī metrika var pārspīlēt maksātnespējas procedūru izmantošanas nozīmi (var notikt arī pretējais).
- *Attiecībā uz maksātnespējas procesiem:*
  - Informācija par *to, kurš lūdz sākt maksātnespējas lietu.* Pārskatos vismaz varēja nošķirt parādnieku un kreditoru ierosinātās lietas. Ir pat iespējams atšķirt dažāda veida kreditorus (piemēram, finanšu kreditori, tirdzniecības kreditori, publisko tiesību kreditori).
  - *Aktīvi:* kā maksātnespējas procesa administratoru uzdevuma daļa jānovērtē to aktīvu vērtība, kas veido maksātnespējīgās personas īpašumu. Maksātnespējīgās personas mantas kopējā vērtība būtu jāuzskata ne tikai par atsevišķu informāciju, bet arī par izmantojamu citiem mērķiem (piemēram, salīdzinot aktīvu vērtību un kreditoriem sadalītās summas). Turklāt maksātnespējas procesa vajadzībām ir jāreģistrē to aktīvu vērtība, uz kuriem attiecas nodrošinātās intereses vajadzības. Tas attiecas arī uz to, cik lielā mērā nodrošinātajiem kreditoriem ir prasījumi, kas ir lielāki par nodrošinājuma vērtību (nepietiekami nodrošinātie kreditori), vai prasījumi, kas ir mazāki par nodrošinājuma vērtību (pārmērīgi nodrošinātie kreditori).
  - *Ieņēmumi:* ieņēmumi tiek definēti kā naudas summas, kas rodas, pārdodot aktīvus no maksātnespējīgās personas īpašuma. *Kopējie bruto ieņēmumi* ir visas naudas summas un pēc maksātnespējas procesa izmaksu samaksas *neto ieņēmumus* sadala kreditoriem. Ieņēmumi ir būtiski, lai noteiktu procesa izmaksas un prasījumu atgūšanu. Atšķirībām starp aktīvu novērtējumu un likvidācijas rezultātā gūtajiem ieņēmumiem ir jābūt brīdinājumam no uzraudzības viedokļa.
  - *Prasījumi:* no maksātnespējas procesa administratoru pārskatiem ir iespējams paņemt kopējo prasījumu vērtību. Pašlaik prasījumi ir sadalīti starp nodrošinātajiem prasījumiem un “nenodrošinātajiem prasījumiem”. Praksē tas nozīmē, ka privilīģētie kreditori tiek apvienoti ar nenodrošinātajiem kreditoriem. Būtu vēlams nodalīt kreditorus pēc to grupēšanas, un tādējādi katrai kreditoru grupai tiktu noteikti atšķirīgi atgūšanas rādītāji.
  - *Aktīvu pārdošana:* būtu lietderīgi nošķirt gadījumus, kad tiek veikta uzņēmuma kā kopuma pārdošana (vai uzņēmuma struktūrvienību pārdošana). Turklāt pārskatos

¹³⁰ Šī metrika jākvalificē, ņemot vērā attiecīgo korporatīvo praksi: var būt citi iemesli, kuru dēļ tiek atcelta uzņēmumu reģistrācija, un tāpēc nevar būt tiešas attiecības starp uzņēmumu diskomfortu un uzņēmumu reģistrācijas atcelšanu.

- varētu iekļaut informāciju par šajos procesos izmantotajiem pārdošanas veidiem (izsoles vai alternatīvi mehānismi).
- *Izmaksas*: maksātnespējas procesa administratora pārskatā jābūt iespējamam izmaksu sadalījumam atbilstoši pamatkategorijām (atlīdzība, uzturēšanas izmaksas, juridiskās izmaksas u.c.). Šī informācija ir noderīga uzraudzības vajadzībām.
  - *Attiecībā uz tiesiskās aizsardzības procesu*: Maksātnespējas reģistra dati par tiesiskās aizsardzības procesiem jāpapildina ar jauniem datiem no citiem avotiem. Vajadzētu būt iespējai iegūt datus saistībā ar aktīviem un pasīviem no dokumentiem, kas iesniegti tiesas lietā. Ir jāvāc papildu dati:
    - *Tiesiskās aizsardzības process un reorganizācijas plāns*: pašreizējā sistēmā tiek izšķirti gadījumi, kad process ir uzsākts, un procesi, kad ir pieņemts plāns. Vajadzētu būt iespējai noteikt arī gadījumus, kad plāns nav iesniegts, un gadījumus, kad plāns ir noraidīts. Tas sniegtu pilnīgu priekšstatu par tiesiskās aizsardzības procesu svarīgu aspektu.
    - *Plānu veids*: saskaņā ar likumu Maksātnespējas reģistrs iekļauj informāciju par plānu veidu. Būtu lietderīgi iekļaut statistikas pārskatiem izmantoto informāciju par reorganizācijas plānu veidiem.
    - *Tiesiskās aizsardzības procesa panākumi*: būtu iespējams izvērtēt tiesiskās aizsardzības procesa panākumu rādītājus, bet tam ir nepieciešama ilgtermiņa izpēte, kas aptver vairākus gadus kopš reorganizācijas plānu pieņemšanas līdz šo plānu izpildes sekmīgai pabeigšanai.

iv) Metodoloģija

89. Zināma metodoloģijas pārskatīšana nostiprinātu statistikas modeli. Pirmais pasākums būtu pārvērtēt pieejamos resursus. Elektroniskā sistēma nodrošina lielisku platformu ar bagātīgiem un uzticamiem datiem pieejamā formātā. Faktiski maksātnespējas procesa administratora pārskatu, kurā sniegta informācijas lielākā daļa, varētu efektīvāk izmantot, lai iegūtu papildu informāciju statistikas analīzei. Maksātnespējas reģistra sniegtā informācija būtu jānokomplektē ar Tiesu informatīvās sistēmas datiem. Vajadzētu būt iespējai iegūt precīzu informāciju par dažādiem procesa posmiem (tostarp tiesas sēdēm), lai sistēmā aizpildītu atskaites punktus. Vienlaikus ar to tiek novērsta pilnīga paļaušanās uz maksātnespējas procesa administratora pārskatu kā vienotu informācijas avotu.

90. Statistikas pārskatos varētu iekļaut arī mediānas vērtības attiecībā uz dažiem datiem. Pamatindikatoru vidējās vērtībās (laiks, izmaksas un atgūšanas rādītājs) tiek parādīta standarta prakse. Tomēr, lai sniegtu pilnīgu neizkropļotu priekšstatu par maksātnespējas procesiem, ir lietderīgi iekļaut arī mediānas vērtības, vismaz attiecībā uz dažiem indikatoriem. Piemēram, aktīvu un pasīvu vidējā vērtība maksātnespējas lietās sniedz papildu priekšstatu par problēmām, kas radušās parastā lietā¹³¹.

91. Ar pārskatītu infrastruktūru statistikas pārskatos varētu iekļaut papildu informāciju par tiesiskās aizsardzības procesiem. Padziļinātai tiesiskās aizsardzības procesu analīzei būtu nepieciešams noteikt dažus datu vākšanas momentus, lai lietas sākumā būtu informācija par uzņēmuma aktīviem un pasīviem, informācija par izmaksām, kas radušās procesa gaitā, un informācija par plāna saturu, jo īpaši par dažādu kreditoru grupu piedāvātajiem maksājumiem.

¹³¹ Tas, ka statistikā jau izslēgtas bezaktīvu lietas, palīdz mazināt atšķirību starp vidējām un mediānas vērtībām.

To varētu veikt, saskaņojot ar Uzņēmumu reģistra (Maksātnespējas reģistra), Tiesu administrācijas (Tiesu informatīvās sistēmas) sistēmām un, iespējams, izmantojot papildu pārskatu sniegšanas pienākumus parādniekam vai uzraugošajai personai.

- 92. No administratoru pārskatiem var iegūt plašāku informāciju.** Tā kā administratori pārskatus iesniedz, izmantojot elektronisko sistēmu, ir iespēja tajos iekļautos datus "iegūt". Piemēram, būtu iespējams sagatavot pārskatus par kreditoru sapulču skaitu vai informāciju par kriminālprocesiem. Šos pārskatus varētu grozīt, lai paplašinātu to piemērošanas jomu: būtu svarīgi, lai būtu informācija par izvairīšanās darbībām, un maksātnespējas procesa administratoru parasts pienākums daudzās tiesību sistēmās ir ziņot par uzņēmuma maksātnespējas cēloņiem. Šī informācija ir ļoti noderīga un to varētu viegli saskaņot pārskatā.
- 93. Jānošķir informācijas izmantošana uzraudzības nolūkos un statistikas pārskatu publicēšana.** Statistikas pārskatos var koncentrēt uzmanību uz aspektiem, kas ir svarīgi plašākai sabiedrībai un maksātnespējas kopienai: tajos ir uzsvērtā maksātnespējas sistēmas efektivitāte, novērtējot laika, izmaksu un atgūšanas rādītāju pamatindikatorus attiecībā gan uz reorganizācijas, gan likvidācijas procesiem.
- 94. Dažas korekcijas uzlabotu pamatindikatoru novērtējumu statistikas pārskatos.** Šīs korekcijas uzlabotu kreditoru laika, izmaksu un atgūšanas rādītāju novērtējumu.
- 95. Metodoloģija maksātnespējas procesa ilguma noteikšanai varētu tikt papildināta ar detalizētu informāciju.** Pašreizējā metodoloģijā norādīts maksātnespējas procesa kopējais ilgums. Tas būtu jāattiecinā arī uz tiesiskās aizsardzības procesiem, nosakot laiku starp procesa uzsākšanu un plāna apstiprināšanu vai izbeigšanu ar citiem līdzekļiem. Reorganizācijas un likvidācijas procesa ilguma novērtējumus var sīkāk izvērtēt uzraudzības un analītiskos nolūkos. Šajā ziņā, nosakot vairākus atskaites punktus, lai procesu sadalītu dažādās secībās, tiek paredzēts precīzi nolasīt dažādus procesa posmus, kas ir nenovērtējami, lai noteiktu vājās vietas un iepazīstinātu ar efektivitātes pieaugumu. Kā attēlots procesu un blokshēmu aprakstā, ir skaidras secības, kuras var analizēt, lai labāk izprastu procesu darbību, un tas var kalpot arī maksātnespējas procesa administratoru darbības uzraudzības nolūkam (t.i., pārāk ilgs laiks noteiktā procesuālā posmā būtu jāpieņem kā brīdinājums par iespējamiem problēmjautājumiem). Lai aprēķinātu maksātnespējas procesa ilguma vidējo un mediānas vērtību, jāizslēdz lietas, kur nav aktīvu.
- 96. Arī metodoloģija maksātnespējas procesa izmaksu izvērtēšanai varētu tikt precizēta.** Izmaksas nebūtu jāvērtē kā atgūto euro procentuālā daļa un aritmētika katrā ziņā būtu jāpārskata. Tiek apgalvots, ka izmaksas būtu jāvērtē kā procentuālā daļa no ieņēmumiem, kas gūti, likvidējot maksātnespējīgās personas mantu, jo izmaksas ir jāatskaita, pirms kaut kas tiek atdots kreditoriem. Izmaksas tiek atspoguļotas kā procentuālā daļa no maksātnespējīgās personas mantas vērtības, bet mantas vērtība patiešām izpaužas, kad tā tiek pārvērsta ienākumos. Tiesiskās aizsardzības procesa izmaksas būtu jāaprēķina kā procentuālā daļa no aktīvu vērtības, jo struktūra netiek likvidēta. Tādā veidā gan likvidācijas, gan reorganizācijas procesā izmaksas tiktu vērtētas kā procentuālā daļa no īpašuma vērtības, kas nodrošina labāku procesa efektivitātes izpratni. Vajadzētu būt iespējai nošķirt kopējās izmaksas no izmaksām, kuras ietekmē noteiktas kreditoru grupas, piemēram, nodrošinātos kreditorus. Lai aprēķinātu vidējās un mediānas izmaksu vērtības, būtu jāturpina izslēgt bezaktīvu lietas. Uzraudzības

nolūkiem ir lietderīgi analizēt izmaksu sadalījumu, ko var izdarīt, pateicoties informācijai maksātnespējas procesa administratoru pārskatos.

97. Būtu lietderīgi veikt dažas izmaiņas atgūšanas rādītāju aprēķināšanas metodoloģijā. Kad izmaksas ir atskaitītas, atlikušās summas ir jāsadala starp kreditoriem (*ieņēmumi - izmaksas = prasījumu atgūšana*). Aprēķinot vidējos un mediānas atgūšanas rādītājus, jāņem vērā, ka pastāv dažādas kreditoru grupas. Atgūšanas rādītājus tiesiskās aizsardzības procesos jānosaka saskaņā ar plānā iekļauto informāciju. Bezaktīvu lietas būtu jāizslēdz.

98. Ir jāpārskata pieeja, kuru izmanto, lai aprēķinātu nodrošināto prasījumu atgūšanu.

Metodoloģijas praktiskajā īstenošanā tiek prasīts, ka attiecībā uz nodrošinātajiem kredītiem jānošķir prasījuma summa no nodrošinājuma vērtības. To var noteikt, atsaucoties uz maksātnespējas procesā izstrādātajiem dokumentiem un atsaucoties uz to administratora pārskatā. Tā rezultātā var būt tāda prasījuma daļa, kas ir nenodrošināta (prasījuma daļa, kas pārsniedz nodrošinājuma vērtību). Nodrošinātā kredīta atgūšana ir jāaprēķina, ņemot vērā tikai to prasījuma summu, kuru sedz nodrošinājuma vērtība. Tam, ka ir tāda daļa no prasījuma, kuru nodrošinājums nesedz, nav nekāda sakara ar maksātnespējas procesu: tostarp to var izraisīt kreditora aizdevumu izsniegšanas prakse vai nodrošinājuma amortizācija. Kad ir noteikts nodrošinātais kredīts, atgūšana tiktu aprēķināta, atsaucoties uz ieņēmumiem, kas gūti, pārdodot nodrošinājumu, atskaitot attiecīgās izmaksas. Būtu svarīgi fiksēt laiku, kad nodrošinātie kreditori maksātnespējas procesa ietvaros saņem maksājumu. Samaksas laiks ir būtisks faktors nodrošinātajiem kreditoriem un nav pareizi pieņemt, ka maksājums notiek, kad process ir noslēdzies: parasti nodrošināto kredītu var samaksāt, realizējot nodrošinājumu maksātnespējas procesa ietvaros, pirms tiek noslēgta maksātnespējas procedūra.

v) Datu vākšana un uzraudzība

99. Datu vākšana ir būtisks instruments maksātnespējas speciālistu uzraudzībai. Viens no

Latvijā veikto reformu galvenajiem mērķiem ir palielināt maksātnespējas procesu efektivitāti un maksātnespējas speciālistu darba kvalitāti. Maksātnespējas kontroles dienestam ir izšķiroša loma maksātnespējas speciālistu atbilstības likuma prasībām uzraudzībā. Maksātnespējas kontroles dienesta uzraudzība attiecas ne tikai uz maksātnespējas procesa administratoriem maksātnespējas procesā, bet arī uz TAP uzraugošajām personām.

100. Uzraudzības efektivitāte palielinās, izmantojot atbilstošas datu vākšanas sistēmas.

Kā paskaidrots šajā pārskatā, Maksātnespējas kontroles dienests izmanto dažādas uzraudzības metodes un veic maksātnespējas speciālistu uzraudzību gan attālināti, gan uz vietas (skat. iepriekš 43. p.). Latvijā pastāvošajā sistēmā ietverts plašs pienākumu klāsts maksātnespējas speciālistiem un šo pienākumu izpildi var pārbaudīt ar datu vākšanas sistēmu palīdzību. Tam var būt vajadzīgs palielināt maksātnespējas datu apmaiņu starp Uzņēmumu reģistra (Maksātnespējas reģistrs), Tiesu administrācijas (Tiesu informatīvā sistēma) un Maksātnespējas kontroles dienesta sistēmām, kā arī izstrādāt vai uzlabot maksātnespējas speciālistu pārskatu sniegšanas prasības.

101. Tiesiskās aizsardzības procesos ir jāpārbauda uzraugošās personas pienākumi, lai

palielinātu informāciju to pārbaudei. TAP uzraugošajai personai ir jāpilda dažādi pienākumi un funkcijas saskaņā ar Maksātnespējas likumu. Ir iespējams pārbaudīt, vai pašlaik tiek ģenerēti

pietiekami daudzi dati vai par tiem tiek sniegti pārskati, lai varētu pārbaudīt un efektīvi uzraudzīt tās pienākumus (5. tabula).

5. tabula. TAP uzraugošo personu pienākumi un datu vākšana uzraudzībai

TAP uzraugošās personas pienākumu saraksts	Datu vākšana un atbilstība
<ul style="list-style-type: none"> • Atzinuma sagatavošana par plānu tiesas noteiktajā termiņā (Maksātnešpējas likuma 43. un 47. pants) 	<p>Nepieciešams apkopot datus no Tiesu informatīvās sistēmas (iesniegšanas savlaicīgums, atzinuma saturs)</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Piecu dienu laikā pēc tiesas lēmuma par procesa īstenošanu/grozījumu apstiprināšanu, apstiprināta plānu/grozījumu iesniegšana atbildīgajai iestādei, kas kārtos Maksātnešpējas reģistru (Maksātnešpējas likuma 50. panta otrā daļa) 	<p>Pārbaudāms ar Maksātnešpējas reģistra palīdzību</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Plāna izpildes uzraudzīšana (Maksātnešpējas likuma 50. panta otrā daļa) 	<p>Nav skaidrs, vai uzraugošā persona sagatavo regulārus pārskatus. Maksātnešpējas kontroles dienestā jāiesniedz pārskatu kopijas</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Kreditoru informēšana pēc to pieprasījuma par plāna izpildi un ar to saistīto sūdzību izskatīšana (Maksātnešpējas likuma 50. panta otrā daļa) 	<p>Uzraugošajai personai būtu jāiekļauj informācija par kreditoru pieprasījumiem un viņa/viņas atbildēm kādā periodiskā pārskata formā, kas iesniegts Maksātnešpējas kontroles dienestam</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Piedalīšanās tiesas sēdēs (Maksātnešpējas likuma 50. panta piektā daļa) 	<p>Šā pienākuma izpildi būtu jāpārbauda ar Tiesu Informatīvās sistēmas palīdzību.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Informācijas sniegšana par procesa gaitu tiesai, Maksātnešpējas kontroles dienestam un citām likumā noteiktām personām un institūcijām (Maksātnešpējas likuma 50. panta piektā daļa) 	<p>Šā pienākuma izpildi var pārbaudīt, izmantojot mijiedarbību ar katru iestādi; būtu labāk, ja uzraugošā persona šo mijiedarbību iekļautu pārskatā.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Piecu darba dienu laikā paziņot par Maksātnešpējas reģistra administrēšanu atbildīgajai iestādei un kreditoriem par plānā norādītās kontaktinformācijas maiņu (Maksātnešpējas likuma 50. panta piektā daļa) 	<p>Pārbaudāms ar Maksātnešpējas reģistra palīdzību</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Informācijas un materiālu sniegšana tiesībaizsardzības institūcijām par procesa gaitā atklātajiem faktiem, kuri var būt par pamatu kriminālprocesa uzsākšanai (Maksātnešpējas likuma 50. panta piektā daļa) 	<p>Šo darbību kopsavilkums jāiekļauj uzraugošās personas sagatavotajā pārskatā.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Uzraugošajai personai ir arī pienākums nekavējoties informēt kreditorus par to, 	<p>Uzraugošajai personai šie fakti būtu jāiekļauj periodiskajos pārskatos, kas sagatavoti par</p>

<p>ka: i) īstenojot procesu, parādnieks nav veicis likumā noteiktās darbības vai ir sniedzis nepatiesas ziņas; ii) parādnieks ilgāk kā 30 dienas nepilda plānu un nav iesniedzis tiesai šā plāna grozījumus; vai iii) ja parādnieks pārkāpj Maksātnespējas likumā noteiktos rīcības ierobežojumus (Maksātnespējas likuma 51. panta trešā daļa)</p>	<p>plāna īstenošanas uzraudzību.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Ne vēlāk kā piecu dienu laikā pēc attiecīgā tiesas lēmuma par tiesiskās aizsardzības procesa izbeigšanu, uzraugošajai personai minētā lēmuma norakstu jānosūta: i) attiecīgajam publiskajam reģistram, pievienojot pieteikumu ieraksta izdarīšanai par maksātnespējas atzīmes dzēšanu; un tiesu izpildītājam, kura lietvedībā atrodas izpildu lietas par jebkuru piespriesto, bet no parādnieka vēl nepiedzīto summu piedziņu un lietas par parādnieka saistību izpildīšanu tiesas ceļā (Maksātnespējas likuma 51. panta sestā daļa). 	<p>Pārbaudāms ar Maksātnespējas reģistra palīdzību</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Uzraugošā persona ir atbildīga par procesa lietas kārtošānu, iekļaujot tajā visu saistīto informāciju, dokumentus un to sarakstu (Maksātnespējas likuma 12.⁶ panta pirmā daļa) 	<p>Šim pienākumam jābūt pārbaudāmam, iekļaujot pārskata sniegšanas prasību Maksātnespējas kontroles dienestam</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Uzraugošajai personai ir jākārtro lietvedība, kā arī visu to ieņēmumu un izdevumu uzskaitē, kas gūti, pildot savus pienākumus (Maksātnespējas likuma 12.⁷ panta pirmā daļa) 	<p>Šim pienākumam jābūt pārbaudāmam, iekļaujot pārskata sniegšanas prasību Maksātnespējas kontroles dienestam</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Uzraugošajai personai ir jānodrošina administratora pieeja tā prakses vietai, kas ierakstīta Maksātnespējas reģistrā, un parādnieka atrašanās vietai (Maksātnespējas likuma 11. panta ceturtnā daļa) 	<p>Pārbaudāms. Šim pienākumam netiek prasīta īpašu pārskatu sniegšana.</p>

102. Līdzīgu analīzi var veikt attiecībā uz administratoru pienākumiem maksātnespējas procesos. Maksātnespējas procesa administratoram saskaņā ar Maksātnespējas likumu ir uzticēti dažādi pienākumi, funkcijas un tiesības. Kontrole pār administratoriem ir intensīvāka nekā pār TAP uzraugošajām personām un Maksātnespējas kontroles dienests uzraudzības nolūkos izmanto pārskatu sniegšanas pienākumus (maksātnespējas procesa administratoru pārskati), kuros ietverta bagātīga informācija. Katrā ziņā ir iespējams pārbaudīt, vai pašlaik tiek ģenerēti pietiekami daudz datu vai par tiem tiek sniegti pārskati, lai varētu pārbaudīt un veikt efektīvu tā pienākumu uzraudzību (6. tabula).

6. tabula. Maksātnespējas procesa administratoru pienākumi un datu vākšana uzraudzībai

Administrators pienākumu saraksts	Datu iegūšana un atbilstība
<ul style="list-style-type: none"> Katru ceturksni sagatavot un elektroniski nosūtīt kreditoriem un Maksātnespējas kontroles dienestam darbības pārskatu¹³² (Maksātnespējas likuma 85. pants) 	Tieši pārbauda Maksātnespējas kontroles dienests
<ul style="list-style-type: none"> Kārtot lietvedību, kā arī to ieņēmumu un izdevumu uzskaiti, kuri radušies, veicot tā amata pienākumus (Maksātnespējas likuma 26.1 pants) 	Maksātnespējas kontroles dienests var netieši pārbaudīt atbilstību, izmantojot administratora pārskatus.
<ul style="list-style-type: none"> Pienākums pastāvīgi elektroniski ziņot kreditoriem par procesa gaitu, konkrēti, i) parādnieka mantas pārdošanas plānu; ii) mantas neesamību parādnieka uzņēmumā; iii) tā atbildības apmēru; iv) maksātnespējas procesa izdevumiem; v) kreditoru prasījumu apmierināšanas plānu; vi) nodomu atteikties no prasījumiem, noslēgt izlīgumu vai veikt prasījuma tiesību cesiju, vii) neieķīlātās mantas pārdošanas termiņa pagarināšanu; un viii) citiem jautājumiem, kuriem ir nozīme maksātnespējas procesa norisē (Maksātnespējas likuma 81. pants) 	Maksātnespējas kontroles dienests var netieši pārbaudīt atbilstību, izmantojot administratora pārskatus.
<ul style="list-style-type: none"> Pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas nekavējoties veikt parādnieka dokumentu un mantas pilnu inventarizāciju un sastādīt parādnieka bilanci (Maksātnespējas likuma 65. pants) 	Maksātnespējas kontroles dienests var netieši pārbaudīt atbilstību, izmantojot administratora pārskatus.
<ul style="list-style-type: none"> Nodrošināt pārdošanas plānā iekļautās mantas novērtēšanu (Maksātnespējas likuma 65. pants) 	Maksātnespējas kontroles dienests var netieši pārbaudīt atbilstību, izmantojot administratora pārskatus.
<ul style="list-style-type: none"> Izskatīt sūdzības par maksātnespējas procesa gaitu un divu nedēļu laikā sniegt atbildi sūdzības iesniedzējam (Maksātnespējas likuma 26. pants) 	Par šo problēmjautājumu administratora pārskatos nav īpašas sadaļas. Maksātnespējas kontroles dienests var uzraudzīt šā pienākuma izpildi, tikai veicot tiešas pārbaudes.
<ul style="list-style-type: none"> Organizēt parādnieka grāmatvedības uzskaiti atbilstoši normatīvo aktu prasībām, tostarp iesniegt Valsts ieņēmumu dienestā gada finanšu pārskatu norakstu un zvērināta revidenta pārskatu (ja nepieciešams) tikai tajos gadījumos, kad administrators ir pieņēmis lēmumu par parādnieka saimnieciskās darbības turpināšanu pilnā 	Jāsazinās ar Valsts ieņēmumu dienestu par šī pienākuma izpildes pārbaudi.

¹³² Sākot ar 2019. gada 1. janvāri, elektroniskajā maksātnespējas uzskaites sistēmā automātiski tiks sagatavoti ikmēneša ziņojumi (pamatojoties uz grozījumiem Maksātnespējas likuma 85. pantā, kas pieņemti 2018. gada 31. maijā).

vai ierobežotā apjomā (Maksātnespējas likuma 26. pants)	
<ul style="list-style-type: none"> • Kārtot maksātnespējas procesa lietu savā prakses vietā vai parādnieka atrašanās vietā, kurā iekļaut visu ar procesu saistīto informāciju un dokumentus, kā arī sastādīt attiecīgā procesa lietā esošo dokumentu sarakstu (Maksātnespējas likuma 26. pants). 	Maksātnespējas procesa administratora pārskatos ir iekļauta informācija par būtiskākajiem maksātnespējas procesa aspektiem, tādējādi ļaujot netieši pārbaudīt šā pienākuma izpildi. Arī Maksātnespējas kontroles dienests var pārbaudīt atbilstību, veicot tiešās pārbaudes.

vi) *Cita datu izmantošana*

103. Latvijas iestādēm būtu jāapsver informācijas par maksātnespējas sistēmu papildu izmantošana. Statistikas pārskatu, tostarp ierosinātās papildinformācijas, izstrādi var būtiski izmantot ārpus maksātnespējas sistēmas darbības un maksātnespējas kontroles dienesta īstenotās uzraudzības.

104. Maksātnespējas statistika sniedz noderīgu informāciju ekonomiskajai analīzei. Maksātnespējas lietu skaits un dati par ietekmētajām tautsaimniecības nozarēm un reģioniem ir vērtīgs informācijas avots ekonomiskās politikas mērķiem. Šie dati ir svarīgi gan krīzes, gan ārpuskrīzes scenārijos.

105. Turklāt maksātnespējas procesu statistikas informācija ir būtiska finanšu regulējuma izpratnē. Vispārīgi dati par maksātnespējas procesu ekonomiskajiem aspektiem, kā norādīts iepriekš, var būt noderīgi arī no finanšu uzraudzības iestāžu viedokļa, jo ļauj tām izprast problēmas, ar kurām var saskarties finanšu kreditori. Informācija par procesa ilgumu un dažādu kreditoru grupu atgūšanas rādītājiem ir ļoti noderīga, lai izstrādātu un apstiprinātu modeļus uzkrājumu veidošanai zaudējumiem. Precīzi dati par laiku, kas nepieciešams atgūšanai un prasījumu vispārējai apmierināšanai, ir ļoti svarīgi ieņēmumus nenesošo aizdevumu cenu noteikšanā un grūtībās nonākuša parādu tirgus attīstībā.

Ieteikumi:

- Palielināt statistikas pārskatos iekļauto datu apjomu, jo īpaši attiecībā uz tiesiskās aizsardzības procesiem
- Palielināt maksātnespējas datu apmaiņu starp Uzņēmumu reģistra (Maksātnespējas reģistrs), Tiesu administrācijas (Tiesu informatīvā sistēma) un Maksātnespējas kontroles dienesta sistēmām.
- Izmantot esošos un jauniegūtos datus, lai uzlabotu Maksātnespējas kontroles dienesta uzraudzības funkcijas
- Ieviest maksātnespējas statistikas metodoloģijas grozījumus
- Pārskatīt maksātnespējas sistēmas rezultātvos indikatorus, lai iekļautu tikai tos indikatorus, ar ko vērtē tiesu un Maksātnespējas kontroles dienesta darbības efektivitāti

IV. SECINĀJUMI UN NĀKAMĀS DARBĪBAS

- 106. Latvijas iestādes ir panākušas ievērojamu progresu virzībā uz mērķi izveidot efektīvu un drošu maksātnespējas sistēmu.** Juridiskā regulējuma reformas ir papildinātas ar ārkārtas centieniem īstenošanas un institucionālā regulējuma jomā.
- 107. Ir panākti ievērojami uzlabojumi maksātnespējas procesa administratoru darbības regulēšanā un uzraudzībā.** Juridiskā regulējuma reformas ir papildinātas ar ārkārtas centieniem īstenošanas un institucionālā regulējuma jomā. Dažus sistēmas aspektus, kā paskaidrots šajā ziņojumā, var grozīt, lai panāktu līdzsvarotu maksātnespējas procesa administratoru regulēšanas modeli (reputācijas novērtēšana; amata apliecību atjaunošanas noteikumi; apdrošināšana; maksātnespējas procesa administratoru atlīdzība).
- 108. Maksātnespējas sistēmas efektivitāti ir iespējams uzlabot.** Juridiskā regulējuma reformas ir papildinātas ar ārkārtas centieniem īstenošanas un institucionālā regulējuma jomā. Dažas maksātnespējas sistēmas jomas ir pelnījušas īpašu uzmanību, jo īpaši tiesiskās aizsardzības process, kuram nepieciešamas tehniskas izmaiņas, lai piedāvātu labākas uzņēmējdarbības rehabilitācijas iespējas. Bezaktīvu maksātnespējas gadījumi absorbē ļoti nepieciešamos resursus, un tos var risināt, veicot nodokļu tiesību aktu un maksātnespējas tiesību aktu reformas. Visbeidzot, uzņēmumu kā kopuma pārdošanai likvidācijas procesā ir svarīgs mērķis, lai palielinātu maksātnespējas procesa efektivitāti; un ir vajadzīgi grozījumi tiesību aktos, lai atbalstītu šāda veida darījumus. Virzoties uz priekšu, iestādes ir paudušas nodomu izvērtēt fizisko personu maksātnespējas procesus, kas var būt nepieciešams papildinājums līdz šim paveiktajam darbam.
- 109. Datu vākšanas mehānismi un statistikas pārskati ir spēcīgi, bet tos var pastiprināt.** Pašreizējā sistēmā ir daudz pozitīvu jautājumu: tajā tiek iegūti pietiekoši daudz un uzticamas informācijas, izmantojot progresīvu tehnoloģisko infrastruktūru. Ar ierosinātajiem uzlabojumiem iestāžu savāktā informācija būtiski atbalstīs uzdevumus uzlabot maksātnespējas sistēmas efektivitāti un maksātnespējas procesa administratoru uzraudzību.
- 110. Maksātnespējas datu vākšanas un statistikas sistēmas pārskatīšana var veicināt turpmāku darbu citās jomās.** Līdzīgus principus var piemērot datiem par fizisko personu maksātnespēju: fizisku personu maksātnespējas papildu aspekts ir dažādu tādu datu kopu iekļaušana, kas attiecas uz sociālo un ekonomisko politiku (vecums, dzimums, nodarbošanās, krāpšanas gadījumu skaits, atkārtoti personu maksātnespējas gadījumi). Vēl viena ekonomiski nozīmīga joma ir atsevišķu prasību piespiedu izpilde. Lai gan šī joma neietilpst Maksātnespējas kontroles dienesta kompetencē, būtu ļoti interesanti salīdzināt nodrošināto un nenodrošināto kredītu atsevišķu piespiedu izpildes darbību laiku, izmaksas un atgūšanas rādītājus ar attiecīgajiem maksātnespējas indikatoriem. Precīzi dati par piespiedu izpildi ir svarīgi arī finanšu uzraudzības iestādēm.
- 111. Latvijas iestādēm jāturpina izmantot pašreizējā sistēma un jāievieš papildu uzlabojumi.** Tiesiskā regulējuma reformas ir papildinātas ar ārkārtas centieniem īstenošanas un institucionālās sistēmas jomā. Analītiskais darbs un statistikas pētījumi rada Latvijai priviliegētu stāvokli, lai īstenotu turpmākās ES direktīvas prasības par preventīvās

pārstrukturēšanas regulējumu¹³³. Latvijas iestādēm faktiski būtu jāskatās tālāk par Eiropas tiesību aktu prasībām un jāturpina ieviest uzlabojumi maksātnespējas sistēmā. Laika gaitā reformu sekas un īstenošanas centieni būs skaidri redzami Latvijas ekonomikā.

---

¹³³ Skat. Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva par preventīvās pārstrukturēšanas regulējumu, otro iespēju un pārstrukturēšanas, maksātnespējas un saistību dzēšanas procedūru efektivitātes palielināšanas pasākumiem un ar ko groza Direktīvu 2012/30/ES (COM/2016/0723 final - 2016/0359 (COD)). Šis Priekšlikums atbilst ar EK 2014. gada Ieteikumu (2014/135/EU: Komisijas 2014. gada 12. marta ieteikums par jaunu pieeju neveiksmīgai darījumdarbībai un maksātnespējai) ierosinātajam virzienam.

1. PIELIKUMS: PROCESU APRAKSTS

A) Tiesiskās aizsardzības process

TAP sākas no dienas, kad tiesa ierosina šo procesu, līdz dienai, kad tiek pieņemts tiesas lēmums par šā procesa izbeigšanu¹³⁴. Šā procesa gaitā ir vairāki skaidri atskaites punkti un faktiski vai potenciāli datu vākšanas momenti. Tos var apkopot šādi:

- *Pieteikums*. Pieteikums par TAP ierosināšanu parādniekam jāiesniedz tiesā Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā¹³⁵. Šis ir pirmais atskaites punkts šajā procesā. Pieteikums ir arī datu vākšanas moments, jo parādniekam ar savu pieteikumu ir jāsniedz noteikta informācija. Tomēr šajā procesā būtu vēlams iegūt informāciju no uzticamākiem avotiem (tiesas vai uzraugošās personas).
- *Lietas ierosināšana tiesā*. TAP sākas no tā ierosināšanas dienas tiesā. Tiesai lēmums par TAP pieteikumu ir jāpieņem ne vēlāk kā nākamajā dienā pēc tā saņemšanas. Lietas ierosināšanai tiesā ir vairākas būtiskas tiesiskas sekas, tostarp kreditoru prasību (tostarp nodrošināto kreditoru prasību) izskatīšanas apturēšana un aizliegums ierosināt maksātnespējas procesu¹³⁶.
- *Uzraugošās personas iecelšana*. Katram konkrētam TAP ir jāieceļ uzraugošā persona. Principā uzraugošo personu iecelšanu veic tiesa pēc kreditoru vairākuma ierosinājuma, saskaņojot ar parādnieku un uzraugošo personu¹³⁷. Pieteikumu, lai apstiprinātu kandidāta iecelšanu par uzraugošo personu, tiesā iesniedz pilnvarots nepieciešamā kreditoru vairākuma pārstāvis¹³⁸. Laika ziņā uzraugošās personas iecelšanu tiesa veic uzreiz pēc tam, kad parādnieks ir iesniedzis plānu apstiprināšanai tiesā¹³⁹.
- *Parādnieka plāna formulēšana*. Pēc TAP ierosināšanas parādniekam ir nekavējoties jānosūta visiem kreditoriem pašreizējo kreditoru un to attiecīgo prasījumu saraksts un jāiesniedz kreditoru apstiprinātais plāns apstiprināšanai tiesā divu mēnešu laikā (šo termiņu var pagarināt par vienu mēnesi) pēc procesa ierosināšanas tiesā¹⁴⁰. Nav skaidrs, vai kreditoru saraksts un to attiecīgie prasījumi, ko šajā brīdī ir iesniedzis parādnieks, ir reģistrēti kaut kādā reģistrā. Parādnieka formulētajā plānā ir jāiekļauj noteiktas sastāvdaļas: pārskats par visiem parādnieka maksājumu pienākumiem, prognozes par parādnieka prognozētajiem ieņēmumiem, izdevumiem un naudas plūsmām procesa termiņa laikā un tā pamatā esošie pieņēmumi, šajā plānā izmantotie parāda pārstrukturēšanas instrumenti (piemēram, parāda atmaksas pārplānošana, rekapitalizācija), šā plāna īstenošanas laika grafiks, informācija par procesa uzraugošo personu, saraksts ar ieķīlāto mantu, kas vajadzīga plānam un atlīdzinājumam ietekmētajiem nodrošinātajiem kreditoriem un nepiekrītošo kreditoru iebildumi pret plānu (kopā ar jebkuru atbilstīgu revidenta atzinumu)¹⁴¹, kā arī paskaidrojumi par to, kā šis plāns ļautu viņiem saņemt vismaz līdzvērtīgu atlīdzību tai, ko viņi saņemtu saskaņā ar maksātnespējas procesu kopā ar jebkuru attiecīgu revidenta

¹³⁴ Maksātnespējas likums, 3. panta otrā daļa

¹³⁵ Maksātnespējas likums, 33. pants

¹³⁶ Maksātnespējas likums, 37. pants; Civilprocesa likums, 341.4. pants

¹³⁷ Maksātnespējas likums, 35. pants

¹³⁸ Maksātnespējas likums, 35. pants

¹³⁹ Civilprocesa likums, 341.5 pants

¹⁴⁰ Maksātnespējas likums, 40. pants

¹⁴¹ Maksātnespējas likums, 43.1 pants (paredzot revidenta atzinuma sniegšanu gadījumos, kad parādnieks neņem vērā nepiekrītošo kreditoru iebildumus pret plānu vai kreditora prasījuma pamatotību).

atzinumu¹⁴². Šajā plānā tiek ietverti arī pasākumi, ar kuriem tiek izpildītas parādnieka saistības pret nodrošinātajiem kreditoriem¹⁴³.

- *Kreditoru piekrišana plānam*. Parādniekam ir jāiesniedz plāns visiem kreditoriem un jāaicina tie balsot par šo plānu tajā norādītajā termiņā. Kreditoru piekrišana ir jāiesniedz rakstveidā un ir jāparaksta attiecīgajiem kreditoriem. Tiek uzskatīts, ka kreditors, kas noteiktajā termiņā nav sniedzis rakstisku atbildi, nav piekritis šim plānam. Varētu šķist, ka šādas atbildes ir jāadresē parādniekam. Iespējams, ka parādniekam, iesniedzot plānu tiesai apstiprināšanai saskaņā ar 40. panta pirmo daļu¹⁴⁴, ir jāiesniedz kreditora piekrišanas apliecinājums šim plānam. Rakstiskus iebildumus pret plānu kreditors var iesniegt piecu dienu laikā pēc to saņemšanas¹⁴⁵.
- *Uzraugošās personas atzinums par plānu*. Pirms plāna (vai tā grozījumu) apstiprināšanas tiesā TAP uzraugošā persona sagatavo atzinumu par šo plānu tiesas noteiktajā termiņā, bet Maksātnespējas likumā tas nav norādīts. Šādu atzinumu parādniekam sniedz vienlaikus ar tā iesniegšanu tiesā. Papildus atzinumam par to, vai ar šo plānu tiktu sasniegti TAP noteiktie mērķi saskaņā ar Maksātnespējas likumu, uzraugošās personas atzinumā var arī noteikt kreditora prasījumu par spēkā neesošu *prima facie*. Šajā gadījumā šādu atzinumu nodod parādniekam, kurš informē attiecīgo kreditoru. Kreditoriem ir tiesības vērsties tiesā, lai aizstāvētu savu prasījumu pamatotību, iesniedzot pierādījumus ne vēlāk kā trīs dienas pirms pieteikuma izskatīšanas dienas tiesā¹⁴⁶. Tādas pašas kreditoru tiesības tiek piemērotas, ja zvērināts revidents atzīst prasījumu par spēkā neesošu *prima facie*. Šķiet, ka nav pieejami dati par šādiem kreditoru iebildumiem (t.i., ja tādi ir iesniegti un ja jā, tad cik bieži).
- *Plāna apstiprināšana tiesā*. TAP ir īstenojams, ja papildus kreditoru piekrišanai tiesa apstiprina plānu un pieņem lēmumu, ka TAP tiek īstenots. Plānu uzskata par spēkā esošu no apstiprināšanas dienas tiesā un tas ir saistošs nepiekrītošajiem kreditoriem. Maksātnespējas likumā nav noteikts termiņš, kurā tiesai ir jāapstiprina vai jānoraida plāns vai kurā tai jāspriež par kreditoru iesniegtajiem pierādījumiem par to prasījumu pamatotību (skat. iepriekšējo aizzīmi). Likumā nav skaidras norādes arī par tiesas lēmuma veidu, tajā iekļaujamo informāciju vai pieejamām pārsūdzībām.
- *Apstiprināta plāna īstenošanas termiņš*. Procesa īstenošanas termiņš ir divi gadi no datuma, kad stājas spēkā tiesas nolēmums par TAP īstenošanu. Šo termiņu var pagarināt par diviem gadiem, ja to apstiprina kreditoru vairākums atbilstoši Maksātnespējas likuma noteikumiem¹⁴⁷. Procesa īstenošanas laikā parādniekam vismaz reizi mēnesī jāinformē procesa uzraugošā persona par plāna īstenošanu un pēc pieprasījuma jāsniedz visa informācija par īstenošanu¹⁴⁸.
- *Procesa izbeigšana*. Tiesa izbeidz TAP, ja šo plānu neapstiprina ar nepieciešamo kreditoru balsu vairākumu vai tas ir pretrunā ar Maksātnespējas likuma noteikumiem¹⁴⁹. Tiesiskās aizsardzības process tiek pārveidots par maksātnespējas procesu, ja parādnieks plānu nav īstenojis ilgāk par 30 dienām un nav iesniedzis tiesai plāna grozījumus¹⁵⁰.

¹⁴² Maksātnespējas likums, 40. panta ceturtā un sestā daļa

¹⁴³ Maksātnespējas likums, 41. pants

¹⁴⁴ Maksātnespējas likums, 42. panta trešā līdz piektā daļa

¹⁴⁵ Maksātnespējas likums, 42. pants

¹⁴⁶ Maksātnespējas likums, 43. un 47. pants

¹⁴⁷ Maksātnespējas likums, 48. pants

¹⁴⁸ Maksātnespējas likums, 49. panta ceturtā un piektā daļa

¹⁴⁹ Maksātnespējas likums, 51. panta pirmā daļa

¹⁵⁰ Maksātnespējas likums, 51. panta otrā daļa

- *Publicitāte.* Maksātnešpējas likumā norādīta noteikta informācija, kas par TAP ir jāievada Maksātnešpējas reģistrā; proti: i) parādnieka firma (nosaukums); ii) parādnieka reģistrācijas numurs; iii) parādnieka juridiskā adrese; iv) datums, kad lieta ierosināta, un tiesas nosaukums; v) datums, kad pieņemts tiesas nolēmums par TAP īstenošanu un apstiprināts TAP pasākumu plāns, tiesas nosaukums; vi) lietā ieceltās TAP uzraugošās personas vārds, uzvārds, prakses vietas adrese Latvijā, tālruņa numurs un elektroniskā pasta adrese, kā arī tās atbildīgās iestādes, kura kārtā maksātnešpējas reģistru, piešķirtais identifikācijas numurs; vii) TAP pasākumu plānā noteiktās metodes; viii) TAP īstenošanas termiņš; ix) datums, kad tiesa apstiprinājusi TAP pasākumu plāna grozījumus, un tiesas nosaukums; x) TAP izbeigšanas datums, tiesas nosaukums un pamatojums; un ieraksta izdarīšanas datums¹⁵¹. Pieprasītajā informācijā nav iekļauts parādnieka uzņēmējdarbības apraksts un nav sniegtas nekādas norādes par prasījumu summu, aktīvu vērtību vai saistībām saskaņā ar plānu.
- *Maksātnešpējas kontroles dienesta mājas lapā pieejamie dati.* Maksātnešpējas likumā uzskaitīti vairāki datu elementi, kas Maksātnešpējas kontroles dienestam jāpublicē par TAP un uzraugošo personu, kura ar to strādā. Publicējamie datu elementi ir šādi: i) TAP uzraugošās personas vārds, uzvārds un kontaktinformācija, kā arī ziņas par šādas personas izglītību un kvalifikāciju; ii) ziņas par TAP uzraugošo personu darbības pārkāpumiem, pildot tiem maksātnešpējas jomu regulējošos normatīvajos aktos noteiktos pienākumus un īstenojot tiesības, kas konstatēti ar tiesas, Maksātnešpējas kontroles dienesta un disciplinārlietu komisijas lēmumu, kurš kļuvis nepārsūdzams; iii) ziņas par TAP uzraugošo personu uzraudzīto TAP skaitu; iv) ziņas par TAP uzraugošās personas uzraudzītajiem TAP, kas izbeigti, pasludinot juridiskās personas maksātnešpējas procesu; v) ziņas par TAP uzraugošās personas uzraudzītajiem TAP, kas izbeigti saistībā ar TAP pasākumu plāna izpildi; un vi) ziņas par praktizēšanas laiku TAP uzraugošās personas statusā¹⁵².

B) Maksātnešpējas process

Pirmais posms maksātnešpējas procesā ir maksātnešpējas pieteikums. Procesa gaitā ir vairāki atskaites punkti un faktiskie vai iespējamie datu vākšanas momenti, kurus var ilustrēt šādi:

- *Pieteikums.* Pieteikumu juridiskās personas maksātnešpējas procesa uzsākšanai kreditors, darbinieks vai parādnieks var iesniegt pats Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā pēc nepieciešamā depozīta samaksas, kas izmantojams šā procesa izmaksu segšanai (gadījumos, kad parādniekam nav mantas vai ja mantas vērtība ir mazāka par depozīta summu)¹⁵³. Pieteikums ir pirmais datu vākšanas moments, jo prezumējams, ka pieteikuma iesniedzējam kopā ar pieteikumu ir jāiesniedz konkrēta informācija. Taču Latvijā pastāvošajā sistēmā primārais informācijas avots ir administratora pārskats, kas ir vispusīgāks un precīzāks par jebkuru parādnieka vai kreditora iesniegto pieteikumu.
- *Sākums.* Laikposms no pieteikuma iesniegšanas maksātnešpējas procesa uzsākšanai līdz tā pasludināšanai tiesā ir atšķirīgs atkarībā no tā, vai pieteikumu ir ierosinājis parādnieks vai kreditors(-i). Parādnieka pieteikuma gadījumā tiesai šis pieteikums ir jāizskata septiņu

¹⁵¹ Maksātnešpējas likums, 36. pants

¹⁵² Maksātnešpējas likums, 12. panta otrā daļa

¹⁵³ Maksātnešpējas likums, 60. un 62. pants

dienu laikā no tā iesniegšanas. Kreditora pieteikuma gadījumā tiesai šis pieteikums ir jāizskata 15 dienu laikā no tā iesniegšanas¹⁵⁴.

- *Administrators iecelšana.* Maksātnespējas likumā paredzēts iecelt administratoru un tam noteiktas dažādas funkcijas un pienākumi. Laika ziņā maksātnespējas procesa uzsākšanas brīdī administratoru ieceļ tiesa (t.i., septiņu vai 15 dienu laikā pēc maksātnespējas procesa uzsākšanas pieteikuma iesniegšanas). Pēc maksātnespējas pasludināšanas un iecelšanas tiesā administratoram ir “nekavējoties” jāpilda noteikti pienākumi¹⁵⁵.
- *Maksātnespējas pasludināšanas sekas.* Maksātnespējas procesa pasludināšanai, ko veic tiesa, ir vairākas būtiskas juridiskas sekas attiecībā uz parādnieku, tostarp parādnieka vadības nodošana administratoram laikposmā, kas nav mazāks par trim dienām un nav ilgāks par 10 dienām no maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas¹⁵⁶. Šajā ziņā parādnieka pārstāvim ir nepieciešams sagatavot nododamo parādnieka mantu un dokumentu sarakstu¹⁵⁷. Šis saraksts ir iespējams datu vākšanas moments.
- *Kreditoru prasījumu iesniegšana.* Viena mēneša laikā no dienas, kad ir izdarīts ieraksts reģistrā par maksātnespējas procesa pasludināšanu, kreditoriem ir jāiesniedz savi prasījumi administratoram¹⁵⁸.
- *Kreditoru prasījumu pārbaude un atzīšana.* Administratoram ir jāpieņem lēmums par kreditoru prasījumu atzīšanu septiņu dienu laikā pēc katra prasījuma saņemšanas (15 dienu laikā attiecībā uz prasījumiem, kas iesniegti pēc beigu termiņa)¹⁵⁹¹⁶⁰. Gan kreditori, gan parādnieka pārstāvji ir tiesīgi iesniegt tiesā sūdzības par administratora lēmumu attiecībā uz jebkura kreditora prasījuma atzīšanu. Kreditoram ir tiesības pārsūdzēt administratora lēmumu par tā prasījuma neatzīšanu vai daļēju atzīšanu tiesā divu nedēļu laikā no lēmuma saņemšanas dienas vai triju nedēļu laikā no prasījumu iesniegšanas termiņa beigām, ja šī sūdzība attiecas uz cita kreditora prasījumu (vai viena mēneša laikā no lēmuma pieņemšanas, ja kreditora prasījums iesniegts pirms prasījumu iesniegšanas termiņa beigām). Sūdzības var iesniegt tiesai, kura izskata attiecīgo procesu¹⁶¹. Tiesā iesniegto sūdzību izskatīšana jāuzsāk 30 dienu laikā pēc paskaidrojuma saņemšanas vai tā iesniegšanas termiņa beigām¹⁶².
- *Kreditoru prasījumu reģistrs.* Administrators ir atbildīgs par Kreditoru prasījumu reģistra kārtošanu, kurā ir šāda informācija: i) kreditora dati (firma (nosaukums) vai vārds, uzvārds, reģistrācijas numurs vai personas kods, kontaktinformācija); ii) vai prasījums ir atzīts; iii) prasījuma pamats; iv) prasījuma rašanās laiks; v) prasījuma veids; vi) apmērs; un vii) kreditora balsu skaits kreditoru sapulcēs. Lai gan administratoram ir jāsadala kreditoru prasījumi nodrošinātajos un nenodrošinātajos (skat. Maksātnespējas likuma 77. pantu), datus, kas jāiekļauj Kreditoru prasījumu reģistrā, netiek ietverti nekādi dati par nodrošināto kreditoru nodrošinājuma vērtību, lai gan šis ir tas procesa moments, kurā nodrošināto

¹⁵⁴ Civilprocesa likums, 363.11 pants

¹⁵⁵ Skat. Maksātnespējas likums, 65. pantu; Civilprocesa likums, 363.15 pants

¹⁵⁶ Maksātnespējas likums, 63. pants

¹⁵⁷ Maksātnespējas likums, 70. panta otrā daļa

¹⁵⁸ Maksātnespējas likums, 73. pants

¹⁵⁹ Ja iesniegtajā prasījumā ir trūkumi, tad administratoram ir jānosūta pieprasījums attiecīgajam kreditoram 10 dienu laikā (no pieprasījuma nosūtīšanas datuma). Ja trūkumus kreditors noteiktajā termiņā nenovērš, tad administrators lēmumu par prasījuma atzīšanu pieņem 10 dienu laikā pēc kreditoram piešķirtā termiņa beigām. Skat. Maksātnespējas likuma 74. pantu.

¹⁶⁰ Maksātnespējas likums, 75. pants

¹⁶¹ Maksātnespējas likums, 80. pants

¹⁶² Civilprocesa likums, 250.75.-76. pants

kreditoru prasījumi jāsadala nodrošinātajās un nenodrošinātajās daļās (ciktāl šo prasījumu vērtība pārsniedz esošā nodrošinājuma vērtību)¹⁶³.

- *Administrators pienākums pastāvīgi informēt kreditorus.* Administratoram ir jāziņo kreditoriem par i) parādnieka mantas pārdošanas plānu; ii) mantas neesamību parādnieka uzņēmumā; iii) administratora atlīdzības apmēru; iv) maksātnespējas procesa izdevumiem; v) kreditoru prasījumu apmierināšanas plānu; vi) nodomu atteikties no prasījumiem, noslēgt izlīgumu vai veikt prasījuma tiesību cesiju; vii) neieķīlātās mantas pārdošanas termiņa pagarināšanu; un viii) citiem būtiskiem jautājumiem maksātnespējas procesa gaitā. Administratoram ir elektroniski jāsniedz kreditoriem iepriekš minētā informācija¹⁶⁴. Ar to tiek atzīmēts vēl viens datu vākšanas moments.
- *Administrators darbības pārskats.* Pēc parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanas administratoram katru ceturksni ir jā sagatavo un elektroniski jānosūta kreditoriem un Maksātnespējas kontroles dienestam savs darbības pārskats. Administratora darbības pārskata formu un aizpildīšanas kārtību nosaka Ministru kabinets¹⁶⁵.
- *Pāreja uz TAP.* Kreditors, parādnieka pārstāvis vai administrators var iesniegt pieteikumu par maksātnespējas procesa izbeigšanu un TAP pasludināšanu, un šādā gadījumā to piemēro atbilstoši ārpusstiesas TAP noteikumiem¹⁶⁶.
- *Mantas pārdošana maksātnespējas procesā.* Divu mēnešu laikā pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas administratoram ir jā sagatavo parādnieka mantas pārdošanas plāns vai pārskats par parādnieka mantas neesamību un jāiesniedz tas parādniekam un kreditoriem. Administratoram jāuzsāk pārdošana saskaņā ar šo plānu ne agrāk kā divas nedēļas pēc plāna nosūtīšanas kreditoriem, bet ne vēlāk kā nedēļu pēc tam, kad plāns uzskatāms par pabeigtu¹⁶⁷. Visa parādnieka manta ir jāpārdod sešu mēnešu laikā pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas (šo termiņu ar kreditoru piekrišanu var pagarināt uz laiku līdz sešiem mēnešiem)¹⁶⁸.
- *Pārdošanas plānā iekļaujamā informācija.* Parādnieka mantas pārdošanas plānā iekļauj šādas ziņas: i) neieķīlātās parādnieka mantas sarakstu; ii) neieķīlātās parādnieka mantas novērtējumu; iii) prognozējamo līdzekļu apmēru, kurus plānots iegūt, pārdodot neieķīlāto parādnieka mantu, atsevišķi norādot to līdzekļu apmēru, kurus plānots iegūt izsolē un bez tās, papildus norādot līdzekļu apmēru, kurus plānots iegūt parādnieka mantas kā lietu kopības pārdošanā izsolē un bez tās; iv) neieķīlātās parādnieka mantas pārdošanas veidu; v) ieķīlātās parādnieka mantas sarakstu; vi) ieķīlātās parādnieka mantas novērtējumu; vii) ar nodrošināto kreditoru saskaņoto ieķīlātās parādnieka mantas pārdošanas veidu; viii) līdzekļu apmēru, ko plānots iegūt, pārdodot ieķīlāto parādnieka mantu; ix) informāciju par prasījumu cedēšanu; x) maksātnespējas procesa finansēšanas avotu; xi) plānotās juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas (administratora atlīdzību un procesa izdevumus); xii) parādnieka mantas pārdošanas termiņu; un xiii) informāciju par nodomu vērsties pret parādnieka valdi¹⁶⁹.
- *Administrators ziņojums par parādnieka mantas neesamību.* Gadījumos, kad administrators konstatē, ka parādniekam nav mantas vai tās apmērs ir mazāks par depozīta apmēru, administratoram ir jā sastāda ziņojums, norādot: i) parādnieka finansiālo stāvokli;

¹⁶³ Maksātnespējas likums, 79. pants

¹⁶⁴ Maksātnespējas likums, 81. pants

¹⁶⁵ Maksātnespējas likums, 84. pants

¹⁶⁶ Maksātnespējas likums, 107. pants

¹⁶⁷ Maksātnespējas likums, 113. pants

¹⁶⁸ Maksātnespējas likums, 111. pants

¹⁶⁹ Maksātnespējas likums, 113. pants

ii) izvērtējumu par iespējām atgūt parādnieka mantu; iii) plānotās maksātnespējas procesa izmaksas; iv) priekšlikumu nodrošināt maksātnespējas procesa finansējumu; v) priekšlikumu par maksātnespējas procesa turpināšanu vai izbeigšanu; un vi) informāciju par nodomu vērsties pret parādnieka valdi. Administrators nosūta šo ziņojumu visiem kreditoriem divu mēnešu laikā pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas¹⁷⁰.

- *Kreditoru prasījumu segšana maksātnespējas procesā.* 15 dienu laikā pēc pārdošanas plāna īstenošanas administratoram ir jā sagatavo maksātnespējas procesa izmaksu saraksts un kreditoru prasījumu segšanas plāns, kā arī jānodrošina šāds saraksts kreditoriem. Prasījumu segšana sākas saskaņā ar šādu sarakstu, ja 15 dienu laikā nav saņemti iebildumi no kreditoriem. Administrators 15 dienu laikā pēc izpildes paziņo kreditoriem par prasījumu segšanu¹⁷¹.
- *Maksātnespējas procesa izbeigšana.* Ja 15 dienu laikā pēc tam, kad nosūtīts paziņojums par kreditoru prasījumu segšanas izpildi, nav saņemti kreditoru iebildumi, administratoram 10 dienu laikā ir jāiesniedz tiesai pieteikums par maksātnespējas procesa izbeigšanu. Administratoram ir arī jāiesniedz tiesā lūgums par procesa izbeigšanu gadījumos, kad ierosinājums par procesa izbeigšanu iesniegts bezaktīvu lietā pēc tam, kad pagājušas 15 dienas no datuma, kad kreditoriem nosūtīts administratora ziņojums par parādnieka mantas neesamību¹⁷². Piecu dienu laikā pēc tiesas lēmuma par procesa izbeigšanu saņemšanas administrators iesniedz Uzņēmumu reģistram pieteikumu par parādnieka izslēgšanu no attiecīgā reģistra¹⁷³.

---

¹⁷⁰ Maksātnespējas likums, 112. pants

¹⁷¹ Maksātnespējas likums, 117. pants

¹⁷² Maksātnespējas likums, 119. pants

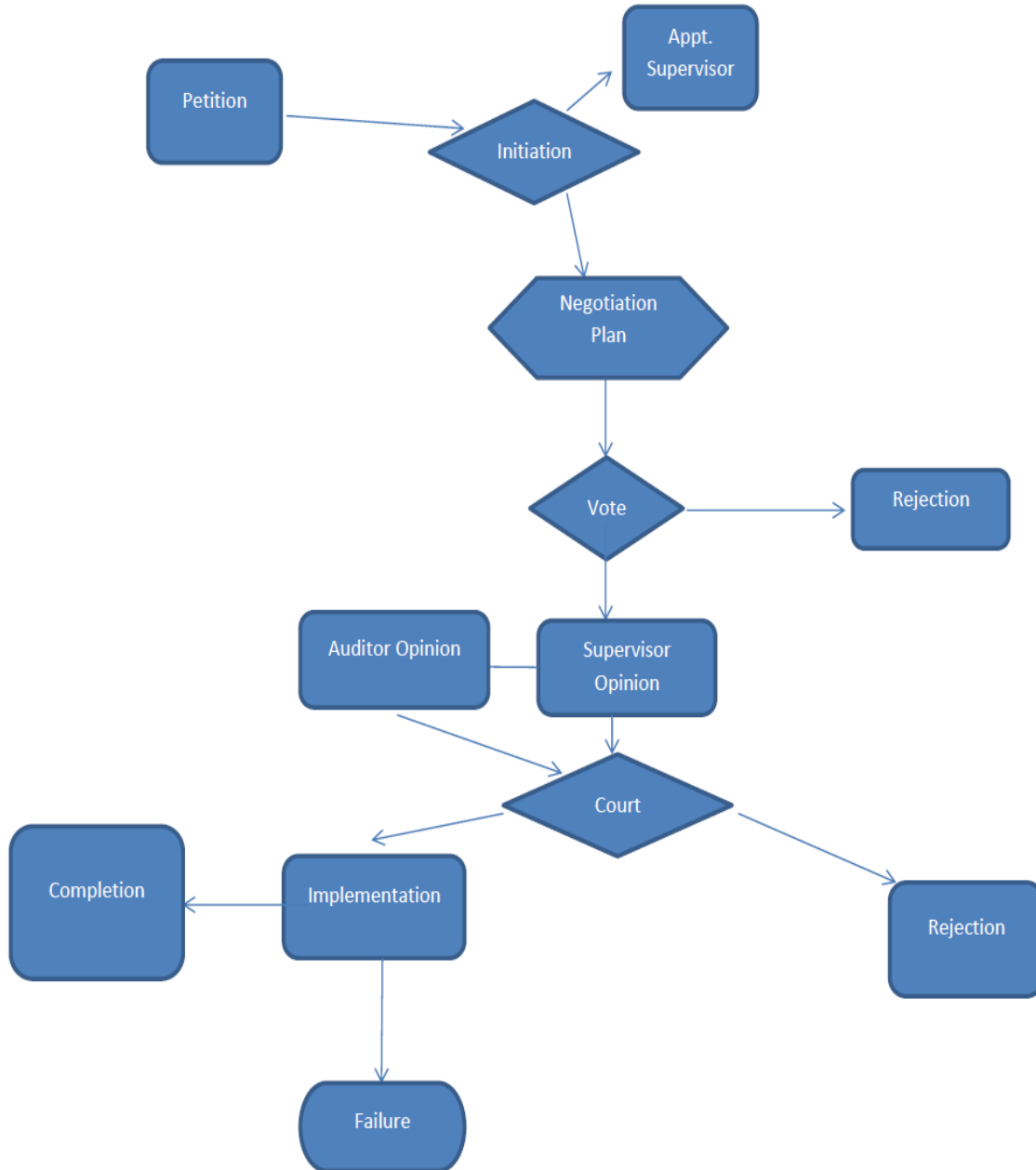
¹⁷³ Maksātnespējas likums, 120. pants

2. PIELIKUMS: MAKSĀTNESPĒJAS PROCESU BLOKSHĒMAS

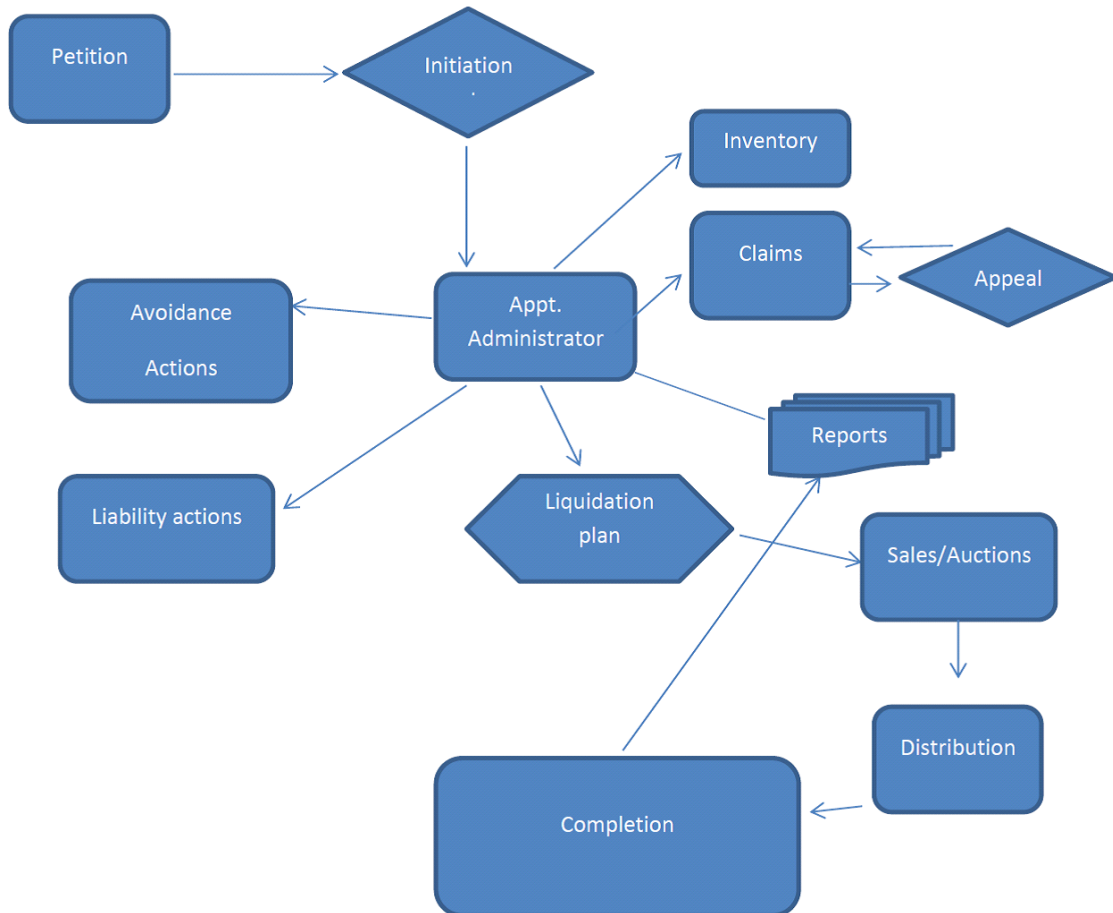
1. blokshēma: Tiesiskās aizsardzības process

Flowchart 1: Legal Protection Proceedings

2. blokshēma: Maksātnespējas likvidācija

Flowchart 2: Insolvency Liquidation

**I PAPILDINĀJUMS: GRUPAS APMEKLĒJUMA LAIKĀ SATIKTO PĀRSTĀVJU UN IEINTERESĒTO
PERSONU SARAKSTS**

A) LATVIJAS IESTĀDES

Tieslietu ministrija

Laila Medina

valsts sekretāra vietniece tiesību politikas jautājumos

Olga Zeile

Nozaru politikas departamenta direktore

Liene Ozola

Nozaru politikas departamenta juriste

Edgars Stafeckis

Ministra birojs - padomnieks

Tiesu administrācija

Anna Skrjabina

Eiropas Sociālā fonda projekta vadītāja

Lauma Legzdiņa

Eiropas Sociālā fonda projektu koordinatore

Dainis Slišāns

Eiropas Sociālā fonda projektu koordinators

Dace Kazāka

Eiropas Sociālā fonda projektu koordinatore

Jānis Dreimanis

Darbības risku vadītājs

Maksātnespējas kontroles dienests

Inese Šteina

Maksātnespējas kontroles dienesta direktore

Baiba Banga

Direktora vietniece

Alla Ličkovska

Juridiskā departamenta direktore

Agnese Gabuža

Pirmā uzraudzības departamenta direktore

Agnese Bugaja

Otrā uzraudzības departamenta direktore

Karīna Patorska

Juridiskā departamenta juriskonsulte

Ekonomikas ministrija**Kristaps Soms**

Uzņēmējdarbības konkurētspējas departamenta direktors

Agnese Šķēle

Uzņēmējdarbības konkurētspējas departamenta Uzņēmējdarbības vides nodaļas vadītāja vietniece

Finanšu un kapitāla tirgus komisija**Kaspars Ločmelis*****Latvijas Banka/Latvijas Centrālā banka*****Andrejs Kurbatskis**

Vecākais ekonomists

Anna Kasjanova

Galvenā ekonomiste

Uzņēmumu reģistrs**Dzintra Švarca**

Juridiskās nodaļas juriskonsulte

Larisa Nesterenkova

Attīstības departamenta vecākā eksperte

Irēna Rode

Valsts notāre

Tiesas**Irina Bogdanova**

Bauskas rajona tiesas tiesnese

Iveta Krēvica

Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas priekšsēdētāja un tiesnese

Daiga Vilsone

Rīgas apgabaltiesas priekšsēdētāja

Gvido Ungurs

Rīgas apgabaltiesas tiesnesis

Ilona Zelmene

Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas tiesnese

B) PRIVĀTĀ SEKTORA IEINTERESĒTĀS PERSONAS***Finanšu sektors*****Ivars Dimants**

Latvijas Komerbanku asociācijas loceklis
Swedbank Juridiskās pārvaldes daļas vadītājs

Veronika Sajadova

Swedbank Juridiskās pārvaldes Tiesību politikas jomas atbildīgā juriste

Ulvis Jankavs

Maksātnespējas procesu vadošais darbinieks
AS “SEB banka” Maksātnespējas procesu vadības nodaļa -

Andželika Vanaga – Stūre**Dženeta Krūmiņliepa**

LUMINOR bankas Sanācijas grupas vadītāja

Renārs Viksna

AS “SEB banka” SCM departamenta vadītājs
Pārstrukturēšanas un maksātnespējas procesu vadītājs

Igo Brahmanis

Bankas CITADELE Sanācijas departamenta vadītājs

Uzņēmēji**Inese Olafsone**

Latvijas Darba devēju konfederācijas tautsaimniecības eksperte

Jānis Atslens

Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras Politikas daļas eksperts

Ārvalstu investoru padome Latvijā**Helmuts Jauja**

Maksātspējas darba grupas loceklis, Ārvalstu investoru padomes Latvijā pārstāvis

Ilze Znotiņa

Ārvalstu investoru padome Latvijā,
Deloitte Legal, asociētā partnere

Ulvis Jankavs

Ekonomisko un finanšu noziegumu apkarošanas darba grupas vadītājs (SEB)

Linda Helmane

Projekta vadītāja

Arodbiedrības un citas apvienības**Latvijas Brīvo arodbiedrību konfederācija****Egils Baldzēns**

Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības priekšsēdētājs

Kaspars Rācenājs**Latvijas Kredītņēmēju asociācija****Jānis Āboliņš**

Valdes priekšsēdētājs

Juridiskie speciālisti**Jānis Loze**

Zvērinātu advokātu birojs “Loze & Partneri”
Vadošais partneris, zvērināts advokāts

Edvīns Draba

Biedrs, jurists, zvērinātu advokātu birojs Sorainen

Viktorija Jarkina

Vadošā speciāliste, zvērināta advokāte, zvērinātu advokātu birojs Sorainen

Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģija**Raimonds Groza**

Zvērināts advokāts

Andris Rukmanis

Zvērināts advokāts

Saulvedis Vārpiņš

Zvērināts advokāts

Zvērināta advokāta Saulveža Vārpiņa biroja vadītājs

Olavs Cers

Zvērināts advokāts, Zvērinātu advokātu kolēģijas Maksātnespējas tiesību sekcijas vadītājs

Evita Ostrovska

Zvērinātu advokātu kolēģijas Maksātnespējas tiesību sekcijas vadītāja vietnieks

Haralds Velmers

Zvērinātu advokātu kolēģijas Maksātnespējas tiesību sekcijas loceklis

Sanda Kraukle

Ivars Rudziks

Sanda Ziedone

Zvērinātu advokātu birojs “Rasa & Ešenvalds”

Armands Rasa

Zvērinātu advokātu birojs “Eversheds Sutherland Bitāns”

Raimonds Groza

Advokāts likumā, sertificēts maksātnespējas procesa administrators,
Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģija (Maksātnespējas tiesību sekcija)

Voroncova zvērinātu advokātu birojs

Andrejs Voroncovs

Vadošais partneris, zvērināts advokāts, sertificēts maksātnespējas procesa administrators

Vilgerta zvērinātu advokātu birojs

Gints Vilgerts

Partneris

Valdis Kronis

Zvērinātu advokātu birojs GLIMSTEDT

Maksātnespējas procesa administratori

Kaspars Novicāns

Maksātnespējas procesa administrators

Zvērinātu advokātu birojs “NOVIUS”

Haralds Velmers

Akciju sabiedrības “Liepājas metalurģis” maksātnespējas procesa administrators

Jānis Ešenvalds

Zvērinātu advokātu birojs "Rasa & Ešenvalds"

Zvērināts advokāts un maksātnespējas procesa administrators

Sertificēto maksātnespējas procesa administratoru asociācija

Jānis Kumsārs

Maksātnespējas procesa administrators un Sertificēto maksātnespējas procesa administratoru asociācijas valdes un padomes loceklis

Kaspars Novicāns

Valdes loceklis un maksātnespējas procesa administrators

Vadošais partneris zvērinātu advokātu birojā "Novius"

Ieva Broka

Valdes locekle un maksātnespējas procesa administratore

Citi speciālisti

DB Partners (ieguldījumu pārvaldes sabiedrība)

Olafs Švanks

Finanšu eksperts

AS CREFO Birojs

Inga Veide

Valdes locekle

Inga Lēnerte

Juridiskās konsultācijas un atbalsts

Uzraudzības padomes locekle

Inga Kačevska

Zvērināta advokāte

Kreditinformācijas Birojs

Jānis Timermanis

Valdes priekšsēdētājs